



JUDICIARY OF
ENGLAND AND WALES

Arolwg yr Arglwydd Brif Ustus
o Weinyddiaeth Cyfiawnder
yn y Llysoedd

March 2008

Arglwydd Brif Ustus' Arolwg o Weinyddiaeth Cyfiawnder yn y Llysoedd

Cyflwynwyd gan yr Arglwydd Brif Ustus
o Gymru a Lloegr dan Adran 5 y Ddeddf Diwygio
Gyfansoddiadol 2005

Ordered by the House of Commons to be printed
on 31st March 2008

© Crown Copyright 2008

The text in this document (excluding any Royal Arms and departmental logos) may be reproduced free of charge in any format or medium providing that it is reproduced accurately and not used in a misleading context. The material must be acknowledged as Crown copyright and the title of the document specified.

Any queries relating to the copyright in this document should be addressed to
Information Policy Division, OPSI, St Clements House, 2-16 Colegate, Norwich, NR3 1BQ.
Fax: 01603 723000 or e-mail: OPSIlicensing@cabinet-office.x.gsi.gov.uk.

Arolwg o Weinyddiaeth Cyfiawnder yn y Llysoedd

Cynnwys

1. Cyflwyniad
2. Uchafbwyntiau
3. Maint y system
4. Materion yn codi o'r newidiadau a wnaed gan y Ddeddf Diwygio Gyfansoddiadol 2005
 - a. Rôl yr ABU a sefyllfa gyfansoddiadol y farnwriaeth
 - b. Cyfrifoldebau cynyddol arweinyddiaeth ar farnwyr
 - c. Cyfarwyddiaeth Swyddfeydd Barnwrol Cymru a Lloegr
 - d. Perthynas gyda'r llywodraeth a'r Senedd
 - e. Creu'r Weinyddiaeth Gyfiawnder
 - f. Penodiadau
5. Gweithrediad y llysoedd
 - a. Cyflwyniad
 - b. Staffio
 - c. Technoleg Gwybodaeth
 - d. Ansawdd yr wybodaeth ystadegol sydd ar gael
 - e. Llysoedd Ynadon
 - f. Llys y Goron
 - g. Llysoedd Sirol
 - h. Llysoedd Teulu
 - i. Yr Uchel Lys
 - i. Yr Adran Siawnsri
 - ii. Adran Mainc y Frenhines
 - a. Y Llys Gweinyddol
 - b. Y Morlys a Llysoedd Masnach

c. Y Llys Technoleg ac Adeiladu

iii. Adran y Teulu

j. Adran Sifil y Llys Apêl

k. Adran Droseddol y Llys Apêl

6. Adeiladau'r Llysoedd a'r Ystâd
7. Llysoedd a'r Gymuned
8. Amrywiaeth a'r farnwriaeth
9. Gofal Bugeiliol
10. Swyddfa Cyfathrebiadau Barnwrol
11. Cwynion yn erbyn y Farnwriaeth
12. Hyfforddiant
13. Cysylltiadau Barnwrol Rhyngwladol
14. Edrych i'r Dyfodol

Atodiadau

1. Adroddiadau ac arolygon Llys ac eraill ar gyfer y flwyddyn gyfreithiol 2006-2007
2. Aelodau o Fwrdd Gweithredol y Farnwriaeth a Chyngor y Barnwyr
3. Barnwyr yn arfer grymoedd a ddirprwywyd gan yr LCJ dan y Ddeddf Diwygio Cyfansoddiadol 2005 a gyda rolau arweinyddiaeth eraill
4. Strwythur y Swyddfa Farnwrol
5. Ymddangosiadau gan Farnwyr gerbron Pwyllgorau Seneddol

1 Cyflwyniad

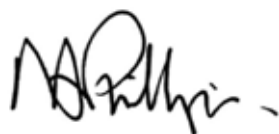
- 1.1 Ar 3 Ebrill 2006, pan ddaeth y diwygiadau dan Ddeddf Diwygio Cyfansoddiadol 2005 i rym, fe'm gwnaethpwyd yn Bennaeth y Farnwriaeth yng Nghymru a Lloegr, ac felly'n bennaeth un o dair cangen y wladwriaeth. Mae fy rôl fel Pennaeth y Farnwriaeth a'm cyfrifoldeb, ynghyd â chyfrifoldeb gweddill y farnwriaeth, i weinyddu cyfiawnder, yn gywir iawn o ddiddordeb i'r cyhoedd, y wasg, ac i'r Senedd a'r llywodraeth, dwy gangen arall y wladwriaeth.
- 1.2 Un o brif amcanion yr arolwg hwn, yr wyf yn cyflwyno i'r Frenhines fel Pennaeth y Wladwriaeth, ac i'r Senedd, yw nodi'r materion sy'n ymddangos i mi i fod o bwys i'r farnwriaeth ac i weinyddiaeth cyfiawnder yng Nghymru a Lloegr.¹ Mae'r rhain yn cynnwys llwyddiannau'r farnwriaeth a Gwasanaeth Llysoedd Ei Mawrhydi (HMCS), y mae'r farnwriaeth wedi cynnal perthynas weithredol agos â nhw, a'r pwysau a galwadau maent yn wynebu. Rwy'n ystyried y meysydd y mae'r Arglwydd Brif Ustus a'r farnwriaeth bellach yn gyfrifol amdanynt. Rwyf hefyd yn ystyried yr effaith ar y meysydd hynny o faterion nad yw'r farnwriaeth yn gyfrifol amdanynt ond sy'n cael effaith uniongyrchol ar effeithlonrwydd system y llysoedd ac felly hefyd ein gallu i weinyddu cyfiawnder.
- 1.3 Yn y dyfodol, bydd y cyfnod a arolygir yn cwmpasu'r flwyddyn gyfreithiol flaenorol. Yn hwn, yr arolwg cyntaf, byddaf yn ystyried y cyfnod ers 3 Ebrill 2006 a'r materion a gododd o ganlyniad i'r newidiadau a gyflwynwyd gan Ddeddf Diwygio Cyfansoddiadol ac o greu'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn Mai 2007.
- 1.4 Fy amcan yw cynyddu dealltwriaeth y cyhoedd o rôl barnwyr, sut yr ydym yn cyflawni'n gwaith, a'n rôl gyfansoddiadol. Ein swydd ni yw sicrhau cyfiawnder, i gynnal rheolaeth y gyfraith, ac i benderfynu ar anghydfodau rhwng dinasyddion a rhwng dinasyddion ac awdurdodau llywodraethol yn ddiudedd. Mae'r egwyddor o annibyniaeth i'r farnwriaeth a'i natur ddiudedd yn rhan annatod o'n gyfraith gwlad ac erbyn hyn wedi ei gorffori yn Y Ddeddf Diwygio Cyfansoddiadol. Bydd dealltwriaeth gynyddol o'i bwysigrwydd a'i oblygiadau hefyd yn helpu gosod y cyddestun ar gyfer ystyried beth sydd yn gywir i farnwyr ei wneud a pheidio gwneud. Gobeithiaf y bydd hyn yn helpu cryfhau dealltwriaeth rhwng y farnwriaeth, Senedd a llywodraeth. Rydym yn cydnabod ffiniau ein rôl a'r angen i roi parch priodol i rolau unigol dwy gangen arall y wladwriaeth, a rôl y wasg, ac fe obeithiwn y byddant hwy yn gweithredu yn yr un modd parthed ein rôl ni.
- 1.5 Nid yw'r syniad o adroddiadau ac arolygon gan y farnwriaeth am weinyddiaeth cyfiawnder yn un newydd. Ers nifer o flynyddoedd, o ganlyniad i fenter gan yr



1 Nid yw fy nghyfrifoldebau (ac felly hefyd yr arolwg hwn) yn cynnwys Pwyllgor Barnwrol Tŷ'r Arglwyddi, a fydd yn fuan yn dod yn Oruchaf Lys, am mai llys y Deyrnas Unedig ydyw, dan lywyddiaeth yr Uwch Arglwydd Apêl.

Arglwydd Bingham pan fu'n Arglwydd Brif Ustus, fe gyhoeddwyd holl adroddiadau Llysoedd y Goron, Sirol a Theulu. Erbyn hyn maent ar wefan HMCS,² gyda chyflwyniadau arolwg gan yr Arglwydd Ganghellor a'r Uwch Farnwr Gweinyddol, ac yn fwy diweddar, Llywydd yr Adran Teulu. Fe gafwyd adroddiadau ac arolygon blynyddol gan lysoedd eraill, er enghraifft y Llys Apêl a'r Llys Masnachol a'r Morlys, am gyfnod sylweddol cyn hynny. Bwriedir i'r adroddiadau ac arolygon hyn gyflwyno darlun gwir a theg o fusnes y llysoedd. Maent oll yn adroddiadau ar y cyd gan farnwr ac aelod o HMCS; er enghraifft, llunnir adroddiadau Llys y Goron gan y Barnwr Preswyl a Rheolwr y Llys, gan roi safbwynt barnwrol a gweinyddol. Diolch i'r cyfoeth o wybodaeth yn adroddiadau ac arolygon y llysoedd ar gyfer y flwyddyn gyfreithiol 2006-2007 (h.y. tan ddiwedd Medi 2007) gallaf ddod â deunydd ynghyd a chanolbwyntio ar faterion ehangach yn ymwneud â'r system yn gyffredinol. Ar rai materion, er enghraifft y nifer o farnwyr a baich achosion y Llys Gweinyddol, mae gwybodaeth hyd at Ragfyr 2007 ar gael ac fe'i defnyddir.

- 1.6 Am mai hwn yw'r arolwg cyntaf i'w gyflwyno, fe dybiais y byddai'n ddefnyddiol i roi disgrifiad manwl o waith yr amrywiol lysoedd yr ydwyf yn gyfrifol amdanynt. Ni fydd arolygon yn y dyfodol mor fanwl, ond yn hytrach byddant yn canolbwyntio ar y digwyddiadau perthnasol ers cyflwyno'r arolwg blaenorol.



Arglwydd Phillips
Arglwydd Brif Ustus Cymru a Lloegr
March 2008

2 Rhestrir dolenni i'r adroddiadau ac arolygon ar gyfer y flwyddyn gyfreithiol 2006-2007 yn Atodiad 1.

2 Uchafbwyntiau

Cyfraniad y farnwriaeth i welliannau i weinyddiad cyfiawnder

- Y fenter CJSSS (Cyfiawnder Troseddol Syml, Buan a Diymdroi), sy'n ddibynnol ar arweinyddiaeth farnwrol trwy reolaeth effeithiol o achosion yn ystafell y llys ynghyd â chydweithrediad rhyngasiantaethol, fu'r prif arf ar gyfer gwella cyflymder ac effeithiolrwydd achosion cryno yn y llysoedd ynadon. (§§ 5.27-5.29)
- Er mwyn llwyddo i greu'r hyn sydd yn y bôn yn Llys Teulu Unedig o fewn adeiledd haenog presennol y llysoedd roedd angen mentrau cydlynol gan farnwyr cyfraith teulu, y Weinyddiaeth Gyfiawnder a HMCS. (§§ 5.51-5.56)
- Y rôl farnwrol sylweddol yn niwygio system y tribiwnlysoedd yn y Ddeddf Tribiwnlysoedd, Llysoedd a Gorfodi Act 2007. (§§ 4.8)

Trefniadaeth a llywodraethu o'r farnwriaeth

- Y trosiad i'r trefniadau cyfansoddiadol newydd, a rolau datblygol y Bwrdd Gweithredol Barnwrol a Chyngor y Barnwyr, gyda chefnogaeth y Swyddfa Farnwrol. (§§ 4.12-4.14)
- Canlyniad trafodaethau yn ystod 2007 ynglŷn ag oblygiadau creu'r Weinyddiaeth Gyfiawnder. Yn Ionawr 2008, fe gytunodd yr Arglwydd Ganghellor a minnau ar bartneriaeth newydd rhyngom parthed llywodraethu, ariannu a gweithredu HMCS, gan gydnabod fod y llysoedd, yn ôl eu natur, yn gyfrifoldeb a rennir rhwng y farnwriaeth a llywodraeth ac y byddai HMCS dan ddyletswydd ar y cyd i'r ddau ohonynt i sicrhau gweithrediad effeithiol ac effeithlon o'r llysoedd. (§§ 4.22-4.26)
- Y nifer gynyddol o gyfrifoldebau arweinyddiaeth a gweinyddol ar farnwyr yn ogystal â'u gwaith barnwrol sydd o ganlyniad i drosglwyddo cyfrifoldebau o'r Arglwydd Ganghellor i minnau. (§§ 4.9-4.11)

Dealltwriaeth gynyddol ymysg y cyhoedd o'r farnwriaeth

- Gwaith y Swyddfa Cyfathrebiadau Barnwrol i ddarparu gwybodaeth i'r wasg a'r cyhoedd i gynyddu eu dealltwriaeth o'r system farnwrol a gwaith y farnwriaeth. (§§ 10.1-10.4)
- Creu dwy sianel gyfathrebu sylweddol gan y Swyddfa Cyfathrebiadau Barnwrol: gwefan yn darparu mynediad uniongyrchol i'r cyhoedd at wybodaeth am y farnwriaeth, a mewnrwyd i farnwyr, ynadon a barnwyr tribiwnlys. (§§ 10.5-10.8)

Gweithrediad y llysoedd

- Agor Canolfan Gyfiawnder Sifil 14 llawr trawiadol Manceinion gyda'i 47 o lysoedd ar 23 Hydref 2007, ond mae gofid am gyflwr cyffredinol ystâd y llys. (§§ 6.1-6.8)
- Effaith llwyth gwaith cynyddol ar farnwyr a llysoedd gyda chyfyngiadau cyllidebol ac adnoddau a gostyngiad yn y nifer o staff llys yn gefndir. (§§ 5.9-5.13)
- Effaith baich achosion a gynyddodd yn sylweddol yn y Llys Gweinyddol ble roedd bron i 75% o'r 11,320 o achosion a gofrestrwyd yn 2007 yn ymwneud â lloches neu fewnfudiad. (§§ 5.69-5.75)
- Effaith terfysgaeth ar waith y llysoedd, yn y llysoedd troseddol ble ceir protocol terfysgaeth i helpu sicrhau triniaeth effeithiol o'r llwyth achosion, ac yn y Llys Gweinyddol, sy'n ystyried yr achosion yn ymwneud â gorchmynion rheoli. (§§ 5.67-5.68)
- Effaith gorboblogi carchardai. (§§ 14.7)

3 Maint y system

- 3.1 Mae'r system farnwrol yr wyf yn gyfrifol amdani yn un sylweddol. Ar hyn o bryd mae yna 650 o lysoedd yng Nghymru a Lloegr (gyda 400 ohonynt yn llysoedd ynadon) gyda 20,000 o aelodau HMCS yn gweithio ynddynt. Ceir tua 1,500 o farnwyr, bron i 30,000 o ynadon, ac yn agos at 2,250 o weithwyr rhan amser yn ôl ffi.

Llys Apêl: Meistr y Rholiau (MR) a 37 o Arglwyddi ac Arglwyddesau Ustusiaid

Uchel Lys: Penaethiaid Adrannau, 110 o Farnwyr Uchel Lys a 28 o Feistri a Chofrestrwyr (heb gynnwys dirprwyon)

Adran Mainc y Frenhines: Llywydd (PQBD) a 73 o farnwr

Adran Siawnsri: Y Canghellor (C) a 18 barnwr

Adran Teulu: Llywydd (PFD) a 19 o farnwyr

Mainc Cylchdaith: 652 o farnwyr

Mainc Rhanbarth: 421 o Farnwyr Sirol a 141 o Farnwyr Sirol (Llysoedd Ynadon)

Cofiaduron: 1,318 o Gofiaduron

Dirprwy Farnwyr Sirol: 761 o Ddirprwy Farnwyr Sirol a 155 o Ddirprwy Farnwyr Sirol (Llysoedd Ynadon)

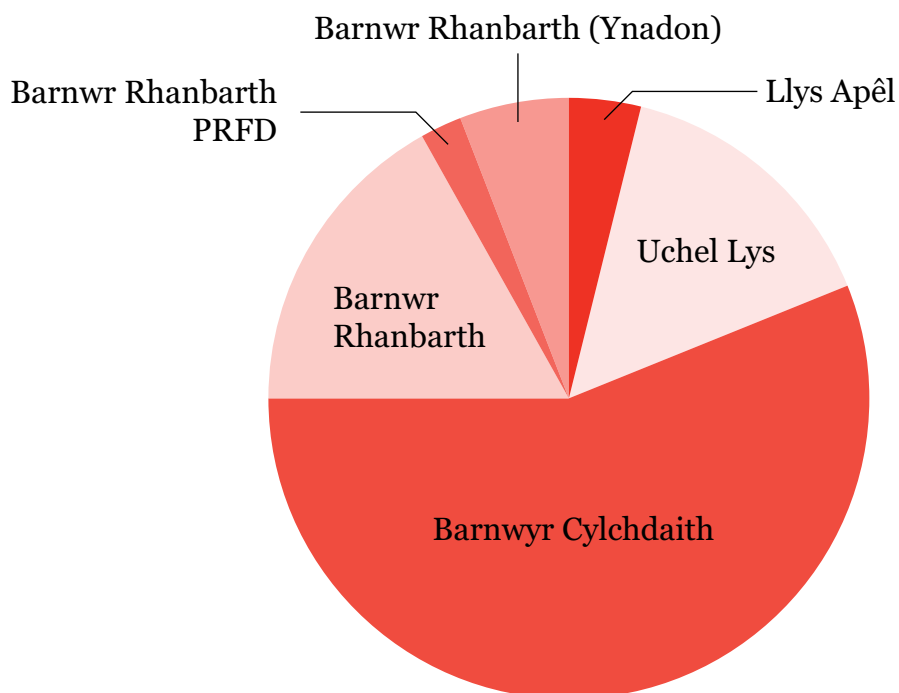
Ynadaeth: c. 30,000 o ynadon

Niferoedd ar 31 Rhagfyr 2007

- 3.2 Nid yw system o'r maint hwn yn un sefydlog. Diolch i ymddeoliad, marwolaeth tra mewn swydd, a swyddi gweigion a achoswyd gan ddyrchafiadau ceir angen cyson i benodi rhagor o farnwyr. Mae'r Dirprwy Farnwyr Uchel Lys, Cofiaduron a Dirprwy Farnwyr Rhanbarth ar ffi sy'n ychwanegu at y fainc lawn amser yn gymorth wrth ddelio ag amrywiadau yn y baich achosion a llenwi ar gyfer barnwyr ar wyliau neu absenoldeb oherwydd salwch.

- 3.3 Gellir cael awgrym o'r symud o fewn y system o'r niferoedd sy'n rhan ohoni. Yn ystod y cyfnod rhwng Ebrill 2006 a Medi 2007, fe benodwyd 90 o farnwyr a 3,376 o ynadon. O'r barnwyr, roedd 4 wedi eu hyrwyddo o'r Uchel Lys i'r Llys Apêl, 11 wedi eu penodi i'r Uchel Lys (gan gynnwys 3 hyrwyddiad o'r Fainc Cylchdaith), 34 wedi eu penodi i'r Fainc Cylchdaith (gan gynnwys 10 hyrwyddiad o'r Fainc Ranbarthol), 21 yn Farnwyr Rhanbarthol yn y llysoedd sirol neu Brif Gofrestrfa'r Adran Teulu ac roedd 7 yn Farnwyr Sirol (Llysoedd Ynadon).

Apwyntiadau Ebrill 06 - Rhagfyr 07



4 Materion yn codi o'r newidiadau a wnaed gan y Ddeddf Diwygio Cyfansoddiadol 2005

Rôl yr Arglwydd Brif Ustus a sefyllfa gyfansoddiadol y farnwriaeth

- 4.1 Cynlluniwyd y newidiadau a ddaeth yn sgil y Ddeddf Diwygio Cyfansoddiadol i "osod y berthynas rhwng y weithrediaeth, y farnwriaeth a'r senedd ar sylfaen modern" ac i gynyddu'r gwahanu o rymoedd yn ein trefniant cyfansoddiadol trwy "gynyddu annibyniaeth y farnwriaeth o'r ddwy gangen arall o lywodraeth".³ Un o'r dulliau o gyflawni hyn oedd gwneud yr Arglwydd Brif Ustus yn Bennaeth y Farnwriaeth yng Nghymru a Lloegr. Beth mae hyn yn golygu?
- 4.2 Yn gyffredinol, dan y trefniant newydd fe rennir cyfrifoldeb am weinyddu cyfiawnder yng Nghymru a Lloegr rhwng y llywodraeth, sydd â chyfrifoldeb cyffredinol dros y system gan gynnwys ei gyllid a staffio'r llysoedd, y Comisiwn Apwyntiadau Barnwrol (JAC) sydd, yn amodol i rôl weddilliol yr Arglwydd Ganghellor, yn gyfrifol am ddethol barnwyr. Y farnwriaeth yw'r gangen o'r Wladwriaeth sy'n gyfrifol am gyflawni cyfiawnder yn annibynnol a diduedd.
- 4.3 Mae fy nghyfrifoldebau yn cynnwys lleoli barnwyr unigol a'u lles, hyfforddiant ac arweiniad, a busnes barnwrol y llysoedd (gan gynnwys dyrannu gwaith o fewn y llysoedd). Rwyf hefyd yn gyfrifol am gynrychioli barn y farnwriaeth i'r Senedd, yr Arglwydd Ganghellor ac i Weinidogion yn gyffredinol. Rwy'n rhannu cyfrifoldeb gyda'r Arglwydd Ganghellor i ddarparu system gwynion a disgyblaeth ar gyfer y farnwriaeth.
- 4.4 Bu'n rhaid i ni wneud trefniadau ar gyfer ein trefn lywodraethol fewnol. Yn 2005, fe sefydlwyd Bwrdd Gweithredol y Farnwriaeth (JEB). Mae'n cynnal cyfarfodydd ffurfiol misol a chyfarfodydd anffurfiol wythnosol, a thrwy'r corff hwn yn bennaf y byddaf i, fel Arglwydd Brif Ustus, yn arfer fy nghyfrifoldebau. Gwnaethpwyd newidiadau hefyd i gyfansoddiad a rôl Cyngor presennol y Barnwyr, corff cynrychioladol o'r farnwriaeth gyfan (yn fras). Mae'n cynnwys cynrychiolwyr o'r ynadaeth a barnwyr tribiwnlysoedd, yn cwrdd chwe gwaith y flwyddyn a'i bwyllgor gweithredol yn cwrdd yn fisol. Mae iddo nifer o weithgorau arbenigol. Mae'n fy hysbysu a'm cynghori ac yn ystyried materion cyffredinol yn ymwneud â'r farnwriaeth gyfan, ac yn cyhoeddi Adroddiad Blynyddol.⁴ Fe restrir aelodau'r JEB a Chyngor y Barnwyr yn Atodiad 2.
- 4.5 Golyga'r newidiadau a ddaeth yn sgil y Ddeddf Diwygio Cyfansoddiadol a'r cyfrifoldebau a roddwyd i'r farnwriaeth fod barnwyr bellach yn cyflawni tasgau oedd yn arfer bod yn swyddogaeth i'r Arglwydd Ganghellor a'i swyddogion. Wedi ystyried effeithiau ymarferol hyn daethom i astudio ein sefyllfa sefydliadol a chyfansoddiadol, gan gynnwys ein perthynas â'r canghennau eraill o'r Wladwriaeth. Cafwyd diddordeb newydd gan eraill yn y farnwriaeth hefyd, ac archwiliad o reolau a dirnadaethau hen ddealedig amdanom.

3 Gweler *Lord Falconer of Thoroton LC's Introduction to Consultation Papers CP 10/03, CP11/03* a CP 13/03.

4 Gweler www.judiciary.gov.uk/docs/judges_council

- 4.6 Mae'r Llywodraeth wedi ymgynghori â'r farnwriaeth yn gynyddol (er nid yn ddieithriad) ynglŷn ag amodau deddfwriaeth arfaethedig sy'n effeithio ar weinyddu'r llysoedd a gweinyddu cyfiawnder. Dylai'r cyswllt adeiladol o fewn dealltwriaeth bendant o rolau a chyfrifoldebau priodol y farnwriaeth a'r llywodraeth, ac eglurder yn y ffaith y gwneir unrhyw ymateb ffurfiol gan y farnwriaeth i bapurau ymgynghorol ar yr amod y gellir eu cyhoeddi, barhau. Ym maes cyfiawnder troseddol, mae hyn wedi bod yn digwydd ers sawl blynedd trwy Bwyllgor Rose, a enwyd ar ôl yr Arglwydd Ustus Rose, oedd bryd hynny yn Islywydd Adran Droseddol y Llys Apêl. Mae'r pwyllgor hwn yn archwilio cynigion i ddiwygio'r gyfraith o fewn maes cyfiawnder troseddol. Hanfod ei waith yw defnyddio profiad y farnwriaeth i sicrhau fod yr argymhellion wedi eu ffurfio gystal â phosibl a bod modd iddynt weithio yn ymarferol.
- 4.7 Gellir gweld un ystyriaeth o'n sefyllfa gyfansoddiadol yn y ddogfen a gyhoeddwyd ar ein gwefan⁵ i drafod y ffurfiau o atebolrwydd barnwrol a'u ffiniau. Tra gwelwyd diddordeb newydd yn atebolrwydd y farnwriaeth, ni werthfawrogir y ffurfiau presennol o atebolrwydd na'r ffiniau o atebolrwydd sy'n rhan gynhenid o annibyniaeth y farnwriaeth ac a gydnabyddir i fod yn angenrheidiol mewn democratiaeth, ar bob adeg. Rydym wedi ceisio delio â'r materion hyn.
- 4.8 Yn y cyfnod ers 3 Ebrill 2006, rydym hefyd wedi gweld mabwysiadu Deddf y Tribiwnlysoedd, Llysoedd a Gorfodi 2007 sy'n sefydlu strwythur Teyrnas Unedig newydd ar gyfer tribiwnlysoedd gan ddwyn ynghyd y mwyafrif o'r awdurdodaethau tribiwnlys presennol a weinyddir gan lywodraeth ganolog. Mae'r tribiwnlysoedd a barnwyr tribiwnlys yn rhan allweddol ond ar wahân o'r system gyfiawnder sifil a weinyddir gan y Gwasanaeth Tribiwnlys sydd ar wahân i HMCS a dan arweiniad Uwch Lywydd y Tribiwnlysoedd. Yr Uwch Lywydd cyntaf, a benodwyd gyda fy nghydsyniad i, Arglwydd Lywydd y Llys Sesiwn yn yr Alban ac Arglwydd Brif Ustus Gogledd Iwerddon, yw'r Arglwydd Ustus Carnwath, aelod o'r Llys Apêl. Fe chwaraeodd Syr Michael Harris, cyn Lywydd y Tribiwnlysoedd Apêl, y Barnwr Gary Hickinbottom, Llywydd y Comisiynwyr Nawdd Cymdeithasol a Dirprwy Uwch Lywydd y Tribiwnlysoedd, a barnwyr eraill ran sylweddol yng nghreu'r system tribiwnlysoedd newydd. Nid yw'r arolwg hwn yn delio â system dribiwnlysoedd y DU. Er bod gennyf rywfaint o gyfrifoldeb dros dribiwnlysoedd o fewn Cymru a Lloegr, ac y cynrychiolir barnwyr tribiwnlys ar Gyngor y Barnwyr a'u cynorthwyo gan y Swyddfa Cyfathrebiadau Barnwrol, dan Ddeddf 2007 bydd cyfrifoldeb cyffredinol yn nwylo Uwch Lywydd y Tribiwnlysoedd.

Cyfrifoldebau arweinyddiaeth a gweinyddol cynyddol i farnwyr

- 4.9 Fe ragwelwyd ar hyd y ffordd na fyddai'r cyfrifoldebau a drosglwyddwyd i'r Arglwydd Brif Ustus dan y Ddeddf Diwygio Cyfansoddiadol yn cael eu cyflawni ganddo ef yn unig. Rwyf wedi arfer y grym a roddwyd i mi yn y Ddeddf i ddirprwyo cyfrifoldebau penodol i farnwyr unigol, ac wedi gofyn i eraill gynorthwyo gyda nifer o feysydd. O ganlyniad rydym wedi gweld cynnydd sylweddol yn y nifer o farnwyr sy'n cyflawni amrywiaeth o ddyletswyddau arweinyddiaeth a gweinyddol beichus

5 http://www.judiciary.gov.uk/about_judiciary/judges_and_the_constitution/judicial_independence/ac_jud.htm.

yn ogystal â'u gwaith barnwrol, ac sydd angen cymryd rhywfaint o amser o'r llys i'w gyflawni.⁶ Mae hyn yn arbennig o wir yn achosion Penaethiaid Adran, yr Uwch Farnwr Gweinyddol a'r Barnwyr Gweinyddol, Barnwyr Cyswllt yr Adran Teulu, Barnwyr Goruchwyllo'r Siawnsri, a Barnwyr Preswyl, Sifil a Theulu Penodedig.

- 4.10 Mae barnwyr sy'n cadeirio neu wasanaethau ar bwyllgorau megis pwyllgorau TG hefyd yn ysgwyddo cryn dipyn o gyfrifoldebau gweinyddol. Mae'r rhai yr wyf wedi eu dirprwyo dan y Ddeddf a barnwyr eraill gyda chyfrifoldebau arweinyddiaeth wedi eu rhestru yn Atodiad 3. Galwad helaeth arall ar adnoddau barnwrol a baich ar farnwyr unigol yw cyfrannu i'r system newydd o apwyntiadau barnwrol a'r drefn newydd ar gyfer delio â chwynion am ddeiliaid swyddi barnwrol.
- 4.11 Rwy'n hynod ddiolchgar i'r barnwyr am yr amser ac ymroddiad maent yn rhoi i'r cyfrifoldebau hyn. Fodd bynnag, rwy'n gofidio nad oes cefnogaeth weinyddol ddigonol ar gael iddynt. Yn Llysoedd y Goron a'r Llysoedd Sirol, mae gan y Barnwyr Preswyl a'r Barnwyr Sifil Penodedig yn ôl eu trefn swyddogaeth arweinyddiaeth hanfodol parthed busnes yn eu meysydd. Mae Barnwyr Teulu Penodedig yn cwmpasu'r un meysydd â'u cymheiriaid sifil. Yr un yw'r sefyllfa ar gyfer aelodau o'r Uchel Lys sy'n ymgymryd â gwaith atodol yn gysylltiedig â gweinyddu'r llysoedd, p'un a yw fel Barnwyr Gweinyddol, neu trwy dderbyn cyfrifoldebau penodol dros ystadau, TG neu fusnes arbenigol arall. Mae gan bob un ohonynt gyfrifoldebau gweinyddol enfawr, a chynyddol. Rwy'n sylweddoli bod y gostyngiad yn nifer staff yn golygu bod hyn yn fater anodd i'r Weinyddiaeth Gyfiawnder a HMCS, ond mae'n rhaid i ni fynd i'r afael â darparu cefnogaeth briodol i'r barnwyr hyn er mwyn iddynt allu cyflawni eu cyfrifoldebau gweinyddol.

Cyfarwyddiaeth Swyddfeydd Barnwrol Cymru a Lloegr

- 4.12 Mae Cyfarwyddiaeth Swyddfeydd Barnwrol Cymru a Lloegr yn cynnwys y Bwrdd Astudiaethau Barnwrol, a fydd yn dathlu ei 30ain Pen-blwydd y flwyddyn nesaf, ynghyd â dau gorff newydd a grëwyd mewn ymateb i'r diwygiadau cyfansoddiadol: y Swyddfa Farnwrol a'r Swyddfa Cyfathrebiadau Barnwrol. Fe gyflwynir ei strwythur yn Atodiad 4. Penodwyd Debora Matthews yn Gyfarwyddwr cyntaf y Swyddfeydd Barnwrol yn Nhachwedd 2005 ac, ynghyd â gweddill ei thîm, mae wedi'n helpu i ganfod ein ffordd trwy'r 20 mis cyntaf yn y byd cyfansoddiadol newydd.
- 4.13 Sefydlwyd y Swyddfa Farnwrol yn Ebrill 2006 gyda thîm bychan o 58 o staff i ddarparu'r gefnogaeth weinyddol hanfodol i sicrhau y gallaf i ac aelodau eraill o'r uwch farnwriaeth gyflawni ein cyfrifoldebau newydd. Rydym wedi ein gwasanaethu yn dda gan aelodau o'r Swyddfa Farnwrol. Maent wedi gweithio gydag ymroddiad a phroffesiynoldeb llwyr ond, o ganlyniad i'n profiad, mae wedi dod yn amlwg bod yr amcangyfrif gwreiddiol o'r gefnogaeth y byddwn i a'r barnwyr eraill angen i gyflawni'r cyfrifoldebau newydd yn llawer is na'r gwirionedd. Nid yw hyn yn feirniadaeth o'r rhai a wnaeth y penderfyniadau: roedd y fenter yn un gwbl newydd ac ni fyddai neb wedi gallu deall yn iawn beth yn union fyddai'r llwyth gwaith

6 Ar y pwysau dilynol, gweler Adroddiad Datblygiad Cyntaf Pwyllgor Sefydlog Cyngor y Barnwyr, *Judicial Support and Welfare* (Rhagfyr 2007).

gwirioneddol. Ond mae nawr yn amser i arolygu'r amcangyfrif gwreiddiol. Gellir cyflawni hyn yn ddigon cyfleus ar yr un pryd a'r arolwg presennol o gyfrifoldebau o fewn y Weinyddiaeth Gyfiawnder. Mae'r Swyddfa Farnwrol yn arbennig o brin o bobl ar lefel uwch. Ceir yno un unigolyn yn delio â meysydd a fyddai yn derbyn sylw gan fwy nag un mewn unrhyw swyddfa gyhoeddus arall. Hefyd, mae swyddfa weddol fechan yn teimlo effaith trosglwyddo staff (ar fyr rybudd ar adegau) a bylchau cyn dyfodiad olynwyr yn llawer mwy. Un canlyniad i hyn yw y bu'n rhaid i farnwyr wneud llawer mwy o waith gweinyddol lefel uchel nag y rhagwelwyd. Er enghraifft, yn cynorthwyo'r Uwch Farnwr Preswyl erbyn hyn mae'r Barnwr Sirol Michael Walker ac, pan fydd ei ddyletswyddau yn y Llys Barn Cydwladol yn caniatáu, Meistr Ustus Fulford.

- 4.14 Rwy'n delio â gwaith y Swyddfa Cyfathrebiadau Barnwrol a'r Bwrdd Astudiaethau Barnwrol yn adrannau 10 a 12 o'r arolwg hwn.

Perthynas gyda'r llywodraeth a'r Senedd

- 4.15 Tra bod y CRA wedi dod â newid yn y berthynas gyfansoddiadol rhwng y farnwriaeth a'r llywodraeth, ni leihawyd yr angen i sicrhau ymgysylltiad adeiladol rhyngom o fewn dealltwriaeth bendant o'n rolau a chyfrifoldebau priodol. Rwyf wedi cyfeirio at y modd y gall y llywodraeth a'r Senedd fanteisio ar brofiad y farnwriaeth ar faterion yn ymwneud â gweinyddiaeth y llysoedd a gweinyddiaeth gyfiawnder. Mae fy mherthynas gyda'r Arglwydd Ganghellor wedi parhau i fod, fel y bu yn y gorffennol, yn un boddhaol ac adeiladol iawn. Rwy'n delio â sefydlu'r Weinyddiaeth Gyfiawnder ym mharagraff 4.22 isod. Ni ymddengys fod y cynnydd yn ei gylch gwaith polisi wedi cael unrhyw effaith ar fy mherthynas â'r Arglwydd Ganghellor. Fodd bynnag, mae'n rhaid i mi dalu sylw cynyddol erbyn hyn i bosibiliad o wrthdaro er mwyn sicrhau nad wyf yn ymgysylltu â'r Arglwydd Ganghellor ar faterion allai godi yn ystod cyfreithiad a gyflwynir i mi. Mae cyfraniad y farnwriaeth trwy gyrrff megis Pwyllgor Rose, yr wyf eisoes wedi cyfeirio ato, yn parhau.
- 4.16 Yn ystod cyfnod yr arolwg hwn, arweiniodd gorboblogi o fewn carchardai i'r llywodraeth sefydlu arolwg Arglwydd Carter o'r Carchardai. Fe adroddodd yn Rhagfyr 2007, ac fel y gwelir o'r arolwg,⁷ cafodd y farnwriaeth drafodaethau helaeth â'r Arglwydd Carter yn ystod y broses. Arglwydd Ustus Gage yw cadeirydd barnwrol Gweithgor y Comisiwn Dedfrydu a sefydlwyd yn sgil arolwg Arglwydd Carter. Bydd yn adrodd i'r Arglwydd Ganghellor a minnau.
- 4.17 Gyda'r cynnydd yng nghyfrifoldebau'r farnwriaeth, fy rôl statudol, a materion yn codi o greu'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn 2007, rydym wedi derbyn sylw dealladwy gan y wasg a gwahoddiadau i minnau a barnwyr eraill ymddangos gerbron Pwyllgorau Seneddol. Mae barnwyr ar bob lefel wedi cyflwyno tystiolaeth i Bwyllgorau Seneddol yn y gorffennol, ond digwyddiad prin oedd hyn. Yn ystod y 18 mis diwethaf, maent wedi gwneud hynny ar 20 achlysur. Ceir manylion yn Atodiad 5.

7 *Securing the future: Proposals for the efficient and sustainable use of custody in England and Wales (2007).*

- 4.18 Roeddem wedi rhagweld hyn. Felly, fe ofynnais i'r Meistr Ustus Beatson wasanaethu fel Barnwr yn gyfrifol am Gysylltiadau Seneddol. Yn ogystal fe gafwyd Swyddog Cyswllt Seneddol i gysylltu â chlercod pwyllgorau Seneddol ac, ynghyd â Meistr Ustus Beatson, i gynorthwyo tystion barnwrol. Wedi ymgynghori â'r swyddogion Seneddol perthnasol, fe arolygom y canllaw presennol (a gyhoeddwyd yn wreiddiol gan Adran yr Arglwydd Ganghellor) a roddwyd i farnwyr yn ymddangos gerbron Pwyllgorau i drafod materion ble ceir rheolau sefydledig a hir sefydlog yn atal barnwyr rhag rhoi sylw ar faterion penodol, neu'n cyfyngu ar yr hyn y gellir ei ddweud. Rydym wedi cymryd rhan mewn prosesau Seneddol mewn dulliau eraill hefyd. Er enghraifft, ein hymateb i adroddiad Gorffennaf 2007 Pwyllgor Dethol Tŷ'r Arglwyddi ar y Cyfansoddiad, *Relations between the Executive, the Judiciary and Parliament*,⁸ oedd ein hymateb cyntaf o'r fath i Bwyllgor Dethol Seneddol.
- 4.19 Rwyf wedi dweud eisoes y gall Pwyllgorau Dethol fod yn fforwm priodol a defnyddiol i mi ac uwch farnwyr eraill allu esbonio neu ddatgan ein barn ar agweddau o weinyddiad cyfiawnder sydd o ddi-ddordeb ac o bwys cyffredinol y mae'n briodol i ni roi sylw arnynt.⁹ Roedd yn briodol i farnwyr gynorthwyo ymholiad Pwyllgor Dethol Tŷ'r Arglwyddi i'r berthynas rhwng y weithrediaeth, y farnwriaeth a'r Senedd, ac ymholiad Pwyllgor Dethol ar Faterion Cyfansoddiadol Tŷ'r Cyffredin i greu'r Weinyddiaeth Gyfiawnder.¹⁰ Fe ymddangosodd Syr Igor Judge, Llywydd Adran Mainc y Frenhines, Arglwydd Ustus Thomas a minnau gerbron o leiaf un, os nad dau, o'r Pwyllgorau hyn.
- 4.20 Ond rwyf hefyd wedi dweud y dylid rhoi ystyriaeth ar bob adeg i p'un a yw'n angenrheidiol i farnwr ymddangos. Mae Barnwyr wedi ceisio rhannu eu profiad gyda'r llywodraeth a Senedd ynglŷn â sut y gweithredir awdurdodaeth benodol. Fodd bynnag, mae'r ffaith ei bod yn bosibl y bydd gofyn i farnwr, ar ryw bwynt, ddyfarnu ar fater y maent wedi rhoi sylw arno yn y gorffennol yn golygu y gall fod yn anodd iddynt roi barn ar weithrediad y gyfraith neu argymhellion ar gyfer deddfwriaeth newydd. Wrth i faterion megis cyfiawnder troseddol, hawliau sifil a hawliau dynol ddod yn fwy o bynciau llosg gwleidyddol, mae'n anoddach i farnwyr roi sylw arnynt heb fentro niweidio dehongliad y cyhoedd o'u hamhleidioldeb.
- 4.21 Er mwyn osgoi'r perygl o niweidio'r dehongliad o amhleidioldeb a thresmasu ar y ffin briodol rhwng y farnwriaeth a'r Senedd, dylid osgoi sefyllfa ble mae barnwyr ac ynadon yn ymddangos gerbron Pwyllgorau Dethol fel mater o drefn. Mae'n werth nodi bod achlysuron ble mae barnwyr yn ymddangos gerbron Pwyllgorau Seneddol yn llawer llai cyson mewn gwledydd cyfraith gyffredin eraill y Gymanwlad sy'n rhannu'n traddodiadau cyfreithiol a barnwrol, ond ble cafwyd mwy o wahaniad o ran grymoedd, ac yng Nghanada bron yn gwbl anghyffredin. Rwyf wedi cyfeirio at y ffaith mai un amcan o'r newidiadau a gyflwynwyd gan Ddeddf Diwygio Cyfansoddiadol 2005 oedd cynyddu'r gwahaniad o rymoedd yn ein trefniadau cyfansoddiadol. Hyd yn hyn, ychydig iawn o ystyriaeth sydd wedi

8 Chweched Adroddiad Sesiwn 2006-07, HL 151 (26 Gorffennaf 2007)

9 Gweler www.judiciary.gov.uk/docs/speeches/lcj_kenya_cle_120907.pdf a www.judiciary.gov.uk/docs/const_committee_response.pdf

10 Chweched Adroddiad Sesiwn 2006-07, HC 466 (26 Gorffennaf 2007)

bod i oblygiadau hyn ar y materion y mae'n briodol i farnwyr roi sylw arnynt i Bwyllgorau Seneddol. Gall y newidiadau yn Neddf 2005 a natur gynyddol wleidyddol materion sy'n gysylltiedig â gweinyddu cyfiawnder olygu y bydd rhaid i farnwyr fod yn fwy gochelgar nag y buont yn y ddiweddar ac oedi cyn mentro i dir newydd.

Creu'r Weinyddiaeth Gyfiawnder

- 4.22 Gyda sefydlu'r Weinyddiaeth Gyfiawnder ym Mai 2007, fe gyfunwyd cyfrifoldeb dros bolisi cyfiawnder troseddol, carchardai a chosbi (oedd gynt yn nwylo'r Swyddfa Gartref), a'r cyfrifoldeb dros wasanaeth y llysoedd a chymorth cyfreithiol (oedd gynt yn nwylo'r Adran dros Faterion Cyfansoddiadol). Roedd hyn yn newid cyfansoddiadol sylweddol, yn rhannol oherwydd unwaith bydd y meysydd hyn oll wedi eu hariannu o fewn yr un gyllideb adrannol, mae posibilrwydd o wrthdaro rhwng anghenion adnoddau'r llysoedd ac anghenion y carchardai, ac o ganlyniad ceir bygythiad i annibyniaeth ac amhleidioldeb y farnwriaeth. Mae'r perygl i amhleidioldeb y farnwriaeth yn codi oherwydd y gellid dehongli bod canlyniadau cyllidol anffafriol o fewn rhannau eraill o gyllideb y Weinyddiaeth o ganlyniad i benderfyniadau barnwrol yn peryglu sefyllfa ariannol y llysoedd.
- 4.23 Ers i'r penderfyniad i greu'r weinyddiaeth newydd ddod yn gyhoeddus yn Ionawr 2007, cafwyd trafodaethau ynglŷn â'i oblygiadau rhyngof i ac aelodau eraill o'r farnwriaeth,¹¹ yr Arglwydd Ganghellor a'i ragflaenydd a'u swyddogion. Roeddwn o'r farn bod arwyddocâd cyfansoddiadol y newid a chyfrifoldebau newydd pellgyrhaeddol yr Arglwydd Ganghellor a'i adran yn gofyn am berthynas wahanol rhwng y weinyddiaeth newydd, y farnwriaeth a HMCS. Fy ngofid oedd yr angen i sicrhau annibyniaeth y farnwriaeth wrth berfformio eu dyletswyddau i gynnal y gyfraith a chyflawni gweinyddiaeth gywir o gyfiawnder. O ystyried y gwrthdaro posibl o fuddiannau, nid oedd cael cynrychiolaeth farnwrol ar Fwrdd y DCA, oedd gynt yn un o'r amddiffyniadau pwysig yn y cytundeb rhwng Arglwydd Woolf a'r Arglwydd Falconer, bellach yn briodol ar gyfer Bwrdd y Weinyddiaeth Gyfiawnder.
- 4.24 Deliodd ein trafodaethau â dau fater sylweddol a chymhleth. Roedd y cyntaf, gan fod annibyniaeth yn gofyn i'r llysoedd dderbyn adnoddau addas, yn ymwneud â mecanwaith newydd i osod a diogelu cyllideb y llysoedd. Roedd yr ail yn ymwneud â pherthynas newydd sy'n cydnabod fod y llysoedd yn ôl eu natur yn gyfrifoldeb rhanedig rhwng y farnwriaeth a'r llywodraeth, a bod gan y farnwriaeth gyfrifoldeb penodol i ddarparu cyfiawnder yn annibynnol o fewn y fframwaith a'r adnoddau a osodwyd gan y Senedd. Gan adeiladu ar brofiad gwledydd gyda gweinyddiaeth llys awtonomaidd, fe argymhellom osod HMCS dan ddyletswydd i'r farnwriaeth ac i fod yn atebol i'r Arglwydd Ganghellor a'r Arglwydd Brif Ustus ar y cyd am berfformiad pob un o'i swyddogaethau.
- 4.25 Bu'n trafodaethau'n fuddiol. Ar 23 Ionawr 2008, fe gyhoeddodd yr Arglwydd Ganghellor a minnau ein cytundeb ar bartneriaeth newydd parthed gweithrediad

11 Cynrychiolodd yr Arglwyddi Ustusiaid Thomas a Leveson, Barnwr Sirol Walker a Meistr Ustus Stanley Burnton fuddiannau'r farnwriaeth yn ystod y trafodaethau hyn.

HMCS. Nid yw'r cytundeb newydd mor bellgyrhaeddol â'r weinyddiaeth llys awtonomaidd sy'n gyfrifol am y farnwriaeth yn Iwerddon na'r system arfaethedig ar gyfer yr Alban,¹² ond bydd yr Arglwydd Ganghellor a minnau yn cytuno ar y cyd ar amcanion, blaenoriaethau a chyllid ar gyfer HMCS. Bydd trefniadau newydd yn weithredol ar lefel ranbarthol, ardal a lleol yn ogystal ag yn y canol. Mae'n adeiladu ar berthynas weithredol arbennig oedd yn bodoli rhyngom cyn hyn ac a oedd yn bodoli rhwng ein rhagflaenwyr, a'r ymdeimlad o gydweithredu, yn arbennig rhwng Barnwyr Preswyl, Barnwyr Sifil a Theulu Penodedig a swyddogion HMCS.

- 4.26 Bydd Bwrdd newydd yn cael ei greu ar gyfer HMCS i ddal y Prif Weithredwr a'r tîm gweithredol yn gyfrifol am gyflawni'r nodau ac amcanion y cytunwyd arnynt. Bydd y Bwrdd yn cynnwys cynrychiolwyr o'r farnwriaeth, y Weinyddiaeth, tîm gweithredol HMCS, a dau gyfarwyddwr anweithredol annibynnol. Bydd yn cael ei gadeirio gan aelod anweithredol annibynnol ac nid gan farnwr, gweinidog na gwas sifil. Mae'r Arglwydd Ganghellor a minnau wedi cytuno y bydd holl staff HMCS dan gyd ddyletswydd i ni i sicrhau gweithrediad effeithiol ac effeithlon y llysoedd ac y bydd dull agored ac eglur o osod y gyllideb sy'n cynnwys ymlyniad barnwrol helaethach wrth ddarparu adnoddau i'r llysoedd trwy Fwrdd HMCS. Byddwn yn edrych ar y cyd ar sut y gallwn wella perfformiad ac effeithlonrwydd ledled pob agwedd o weithrediad y llysoedd. Bydd hyn yn cynnwys y cyfraniad y gall y farnwriaeth ei wneud, wrth barchu'n llawn yr egwyddor o annibyniaeth y farnwriaeth fel corff a phenderfyniadau unigol.

Penodiadau

- 4.27 Mae o bwys sylfaenol er mwyn gallu sicrhau gweinyddiad effeithiol o gyfiawnder ein bod yn parhau i ddenu ymgeiswyr o'r gallu uchaf posibl i'r farnwriaeth, a bod yno nifer digonol o farnwyr. Mae cyfrifoldeb barnwyr apeliadol o fewn system cyfraith gwlad i ddatblygu'r gyfraith yn golygu bod eu hansawdd yn arbennig o bwysig.
- 4.28 Creu'r Comisiwn Penodiadau Barnwrol (JAC) oedd un o nodweddion mwyaf arwyddocaol y Ddeddf Diwygio Cyfansoddiadol. Mae'r egwyddor o ddethol yn ôl teilyngdod wedi ei gorffori yn y system newydd. Yn ogystal, mae'n ofynnol i'r JAC roi ystyriaeth i'r angen am amrywiaeth yn yr ystod o bobl sydd ar gael i'w dethol. Rydw i, ynghyd â'r Farwnes Prashar sy'n cadeirio'r JAC, a'r Arglwydd Ganghellor sy'n cadw rôl ddiffiniedig ond gyfyngedig yn y broses, yn llofnodwr i'r strategaeth amrywiaeth tridarn, ac rwy'n disgrifio rôl fy swyddfa yn rhan 8 yr arolwg hwn. Rwyf o'r farn bod y strategaeth bresennol yn adlewyrchu'r cydbwysedd priodol o gyfrifoldebau rhwng y weithrediaeth, y farnwriaeth a Chomisiwn annibynnol. Ers i'r JAC ddechrau gweithredu, mae ansawdd apwyntiadau barnwrol wedi parhau i fod yn uchel. O ganlyniad i brofiad hyd yn hyn, fodd bynnag, mae'r Bwrdd Gweithredol Barnwrol (JEB) a Chyngor y Barnwyr o'r farn bod yna nifer o addasiadau technegol a fyddai, o'u cyflawni, yn symleiddio'r system ac yn sicrhau y cedwir gohiriadau i lenwi swyddi i isafswm.¹³

12 Gweler y Judiciary and Courts (Scotland) Bill 2008.

13 Gweler Ymateb i Bapur Ymgynghorol y Llywodraeth, *The Governance of Britain: Judicial Appointments*.

- 4.29 Dechreuodd y Comisiwn newydd yn Ebrill 2006 heb unrhyw weithrediad wrth gefn ac yn amodol i broses a oedd, i raddau, yn ormodol letchwith. Ni lwyddwyd i ragweld yn ddigonol oblygiadau gweinyddol a staffio creu'r JAC, ac yn benodol yr angen i nodi gofynion ymhellach o flaen llaw nag oedd angen dan y system flaenorol. Mae adnoddau'r Comisiwn yn gyfyngedig ac o ganlyniad i'n profiad, yn amlwg angen eu hadolygu. Bu'n rhaid iddo ddelio â galwadau cystadleuol gan HMCS a'r Gwasanaeth Tribiwnlys ar yr adnoddau hynny. O ran y llysoedd, mae angen i HMCS allu rhagweld yn fwy cywir y niferoedd o amrywiol categorïau o farnwyr y bydd angen eu penodi. Mae anhawster penodol pan fydd swydd wag yn codi o ganlyniad i hyrwyddo oherwydd na fydd llawer o rybudd o flaen llaw, ond gall y cyfnod o amser a brofir ar hyn o bryd gael oblygiadau difrifol. Mae'r Comisiwn yn gweithio trwy'r problemau hyn gyda fy nghefnogaeth lwyr.
- 4.30 Fodd bynnag, mae'r problemau wedi achosi oedi gyda phenodiadau.¹⁴ Mae'r prinder barnwyr a ddeilliodd wedi cael effaith ar berfformiad llysoedd mewn sawl rhan o'r wlad, yn arbennig yn Llundain a De Ddwyrain Lloegr, Canolbarth Lloegr a Gogledd Ddwyrain Lloegr. Mae'r oedi hefyd yn effeithio ar ymgeiswyr, o ran cael clywed canlyniad eu cais ac, yn achos y rhai sy'n llwyddiannus, cael gwybod pryd fyddant yn cael eu penodi. Gall ansicrwydd fel hyn gael effaith ar bractis cyfreithiwr ac fe allai, oni bai y gweithredir i'w leihau, berswadio ymgeiswyr i beidio trafferthu wrth iddynt ofidio bydd eu llwyth gwaith yn diflannu os daw'n wyddys (ac fe'i holir ar adegau gan eu cleientiaid) y gallant fod yn gadael eu practis i fynd yn farnwr. Mae'n dda gennyf nodi fod y broblem hon hefyd yn cael sylw.
- 4.31 Gellir cael cipolwg ar effaith oedi ar berfformiad llys yn y broses benodi trwy brofiad dwy ganolfan llys. Wedi cyflwyno'i gais gwreiddiol yn Ebrill 2006, roedd Llys y Goron Snaresbrook yn dal i aros am chwe apwyntiad erbyn 1 Ebrill 2007. Mae hyn yn cynrychioli 30% o'r cyfanswm cyflenwad o farnwyr llawn amser sydd gan Lys y Goron Snaresbrook erbyn hyn. Yn Llys y Goron Maidstone, achosodd y diffyg barnwyr llawn amser sy'n meddu ar y profiad angenrheidiol i farnu'r nifer cynyddol o achosion o'r cyhuddiadau troseddol mwyaf difrifol megis llofruddiaeth, dynladdiad a thrais rhywiol, i berfformiad ddirywio a dwysau'r pwysau ar y barnwyr a oedd wedi eu hawdurdodi i ddelio â'r troseddau hyn. O ganlyniad roedd y llys mewn sefyllfa ble: bu'n rhaid iddo eistedd am 100 niwrnod yn llai nag y byddai fel arall; cafwyd oedi gydag achosion difrifol a hirach; a bu'n rhaid trosglwyddo dros 100 o achosion i Lys y Goron Caergaint.¹⁵
- 4.32 Mae'r system bresennol yn bendant yn un tridarn, sy'n dibynnu ar gyfraniadau cywir ac amserol gan y JAC, HMCS a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder. Yn anffodus, nid yw'r system hon yn un sy'n ymdopi'n dda gyda delio ag apwyntiadau penodol, megis swyddi Uwch Farnwyr Cylchdaith, sy'n codi ar fyr rybudd. Rhoddwyd cryn bwysau ar y cylchdeithiau a llysoedd hynny ble cafwyd oedi i ganfod olynwyr i'r barnwyr hynny y mae eu cyfrifoldebau arweinyddiaeth mor bwysig, megis Cofiadur Caerdydd (a gafodd ei hyrwyddo i Fainc yr Uchel Lys), ac arbenigwyr

14 Ar y nifer o apwyntiadau ers Ebrill 2006, gweler paragraff 3.3 uchod. Ar effaith oedi mewn Llysoedd Teulu, gweler paragraff 5.62 isod.

15 *Crown Court Annual Reports 2006/7* Cyflwyniad gan yr Arglwydd Ustus Leveson t.1.

megis Barnwr y Siawnsri ym Mirmingham, Barnwr Mercantilaidd ym Manceinion a'r Barnwr Teulu Penodedig yn Llundain.

- 4.33 Rwyf wedi cyfeirio at bwysigrwydd y Cofiaduron ar dâl i sierhau gweinyddiad effeithlon cyfiawnder yn Llysoedd y Goron a Sirol. Mae'r sefyllfa o ran y nifer o Gofiaduron yn fwy difrifol. Ar Gylchdaith Gogledd Ddwyrain Lloegr, mae'r niferoedd ar hyn o bryd yn argyfyngus. Rwy'n falch i allu dweud bod y JAC, yr Uwch Farnwr Gweinyddol, y Swyddfa Farnwrol, HMCS a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder wedi cydweithio'n agos a chanfod ffordd ymlaen. Ar Gylchdaith Canolbarth Lloegr, mae'r Barnwyr Gweinyddol wedi derbyn adroddiadau o'u llysoedd eu bod, o ganlyniad i ddiffyg o 42 o Gofiaduron, wedi gorfod gohirio rhestrau o achosion. Fe gododd y diffyg yn bennaf oherwydd na chafwyd cystadlu cenedlaethol i apwyntio Cofiaduron ers 2003-04. Mae'r Barnwyr Gweinyddol a HMCS yn gwneud popeth posibl i ddelio â'r sefyllfa.
- 4.34 Cafwyd oblygiadau sylweddol o ganlyniad i'r newid i system yn gwbl seiliedig ar geisiadau o ran y rhai oedd heb fawr o gynrychiolaeth a'r rhai gyda chynrychiolaeth sylweddol ym marnwriaeth y llysoedd, gyda'r ail yn uwch aelodau o'r bar - grŵp sydd wedi arfer â phroses sy'n rhannol seiliedig ar gynigion gan yr Arglwydd Ganghellor i'r rhai a gredai i fod yn addas. Dylid croesawu camau rhagweithiol i annog y grŵp hwn i ymgeisio, ac rwyf i wedi eu hannog, er enghraifft yn fy ngwaith yn y Cynllun Cysgodi Gwaith ffurfiol a weinyddir gan fy swyddfa.¹⁶ Fodd bynnag, mae'r ymdrechion hyn yn debygol o gymryd amser i gael effaith. Mae'n arbennig o bwysig nad yw'r broses yn atal ymgeiswyr rhagorol o'r naill grŵp na'r llall rhag cael eu hystyried.
- 4.35 Diolch i ymdrechion pawb sy'n gweithio gyda phenodiadau rydym yn symud ymlaen ar ddatrys nifer o'r problemau uniongyrchol sydd wedi codi. Er hynny, mae'n allweddol bod y system yn datblygu i fod yn barod i gyflwyno gweithrediad penodiadau newydd i olynu'r rhai sy'n symud ymlaen o fewn cyfnod llai o amser, yn arbennig trwy wella gallu i ragweld anghenion yn y dyfodol.

5 Gweithrediad y Llysoedd

Cyflwyniad

- 5.1 Mae gweithrediad effeithiol ac effeithlon y llysoedd yn ddibynnol ar bum elfen sylfaenol: ansawdd y barnwyr (yr wyf wedi cyfeirio ato yn yr adran ar benodiadau), ansawdd y staff, digonolrwydd adnoddau, prosesau effeithiol ac effeithlon ac argaeledd ac ansawdd cynrychioliad ac eiriolaeth.
- 5.2 Yn yr arolwg hwn ni fyddaf yn delio â chynrychioliad nac ansawdd eiriolaeth, ac eithrio i nodi ei bod yn hanfodol na fydd newidiadau i gyllid cyhoeddus tuag at gynrychioliad yn arwain at brinder o eiriolwyr cymwys addas, yn arbennig yn y llysoedd troseddol a theulu. Cafwyd cyflwyniadau gan y farnwriaeth i Arolwg Arglwydd Carter o Gymorth Cyfreithiol¹⁷ ar bwysigrwydd ansawdd mewn eiriolaeth a chroesawyd ei argymhelliad i ddatblygu cynllun sicrwydd ansawdd ar gyfer eiriolwyr ar bwrs y wlad; mae'r farnwriaeth yn chwarae rhan yn natblygiad yr argymhelliad.
- 5.3 O ran yr elfennau eraill, mae'r rhan fwyaf o'r pwyntiau allweddol yr hoffwn amlygu yn berthnasol ledled system y llysoedd. Er hynny, y modd gorau o dynnu sylw atynt yw trwy archwilio'r gwaith a wneir ar y cylchdeithiau. Oherwydd hyn, wedi nifer o bwyntiau rhagarweiniol a thematig, bydd yr arolwg yn dechrau gyda'r Llysoedd Ynadon ac yn gorffen gyda'r Llys Apêl yn hytrach na dechrau, fel sy'n arferol, ar ben y broses gyfreithiol.
- 5.4 Mae'r deunydd yn yr adran hon yn seiliedig ar (i) adroddiadau ac arolygon y llysoedd ar gyfer 2006-2007, (ii) casgliadau gwerthfawr yr Uwch Farnwr Gweinyddol ar y llysoedd troseddol a sifil, a gan Lywydd yr Adran Teulu ar y Llysoedd Teulu, yn dilyn eu hymweliadau blynyddol i bob cylchdaith, a (iii) sylwadau Barnwyr Gweinyddol a Barnwyr Cyswllt yr Adran Teulu, sydd wedi sicrhau bod yr arolwg hwn yn rhoi darlun cyfredol hyd at Fedi 2007 ac yn fy nghaniatáu i gynnwys y llysoedd ynadon. Mae adroddiadau ac arolygon y llysoedd yn seiliedig ar ystadegau; bwriedir gweddill yr wybodaeth i ddarparu braslun yn unig o ddehongliad yr uwch farnwriaeth sy'n gyfrifol am oruchwylio'r cylchdeithiau.
- 5.5 Mae sawl enghraifft o berfformiad da sy'n adlewyrchu'r modd mae'r farnwriaeth a staff y llysoedd yn cydweithio i wella gweinyddiad cyfiawnder, er gwaethaf cyfyngiadau ar gyllidebau ac adnoddau. Er hynny, mae'r sefyllfa gyffredinol yn un sy'n peri gofid.
- 5.6 Cyn i mi fynegi fy mhryderon, mae'n bwysig fy mod yn pwysleisio fy mod wastad wedi fy nghalonogi gan allu barnwyr a staff llysoedd i ganfod dulliau newydd ac arloesol o dacio'r un problemau, a gyda chanlyniadau mor bositif hefyd. Ar hyn o bryd mae rhywfaint o'r hyn sy'n digwydd yn waith ar ei hanner. Dau o'r nifer o enghreifftiau o hyn yw'r cyfarfodydd rheolaidd rhwng uwch reolwyr HMCS, Barnwyr Sifil Penodedig ac Uwch Farnwyr Sirol ar Gylchdaith Canolbarth Lloegr i ystyried sut y gellir gwella darpariaeth o gyfiawnder sifil ledled y gylchdaith, ac

17 Legal Aid: A market-based approach to reform (Gorffennaf 2006).

ymdrechion y Fforwm Rhaglen Teulu Cenedlaethol newydd i wella perfformiad a gostwng llwyth gwaith heb ei gyflawni gwaith teulu. Fel y gwelir o'r adran "Uchafbwyntiau", mae ambell stori o lwyddiant gwirioneddol hefyd. Dangosir tri o'r achosion hyn isod, fel enghreifftiau. Ceir eraill yn yr adrannau yn delio â llysoedd penodol.

- **Y fenter CJSSS (Cyfiawnder Troseddol Syml, Buan a Diymdroi) fu'r brif** arf ar gyfer gwella cyflymder ac effeithlonrwydd achosion diannod yn y llysoedd ynadon. Roedd disgwyl i weithrediad llawn CJSSS yn y mwyafrif helaeth o lysoedd ddechrau erbyn diwedd 2007, felly mae'n rhy gynnar i ddod i gasgliad pendant am ei effeithiolrwydd. Er hynny, mae'r adroddiadau cyntaf wedi bod yn bositif iawn ac yn dangos rhai gostyngiadau aruthrol yn y cyfartaledd o adolygiadau cyn achosion. Yr hyn sydd hefyd yn amlwg yw bod llywyddiant y fenter yn dibynnu ar arweinyddiaeth farnwrol trwy reolaeth effeithlon o achos yn y llys ynghyd a chydweithrediad rhyngasiantaethol wrth baratoi ar gyfer achos.
- **Ymateb buan a chydgyssylltiedig y farnwriaeth ac eraill yn y system llysoedd i'r nifer o filoedd o achosion llys sirol a ddygwyd yn 2006 a 2007 gan gwsmeriaid banciau adwerthu yn herio taliadau banc.**¹⁸ Yn dilyn cytundeb gyda'r Awdurdod Gwasanaethau Ariannol ac wyth o'r prif fanciau dyddiedig 25 Gorffennaf 2007, cyhoeddodd y Swyddfa Masnachu Teg, sy'n cynnal arolwg eu hunain i'r taliadau, achos Llys Troseddol a gynlluniwyd i esbonio'r sefyllfa gyfreithiol. Ymatebodd y Llys trwy drefnu gwrandawriad ar gyfer y perwyl hwn yn Ionawr 2008 ac, yn dilyn canllawiau a gyhoeddwyd gan yr Arglwydd Ustus Moore-Bick, Dirprwy Bennaeth Cyfiawnder Sifil, roedd barnwyr y llysoedd sirol yn gallu rheoli ei hachosion yn unol â hynny. Parhaodd yr achos yn y Llys Masnachol dros dair wythnos yn ystod Ionawr 2008, ac fe eglurodd barnwr yr achos pa bwyntiau fyddai'r Llys yn pennu arnynt. Gobeithir y bydd yn galluogi i'r ceisiadau yn y llysoedd sirol gael eu pennu mewn modd trefnus a chyson, gan osgoi oedi a chostau diangen i'r achwynwyr.
- **Y camau i greu beth fydd yn y bôn yn Llys Teulu Unedig o fewn y strwythur llysoedd haenog presennol.** Mae hyn wedi digwydd diolch i gyd ymdrechion y barnwyr cyfraith teulu, y Weinyddiaeth Gyfiawnder a HMCS. Mae gwaith yn cael ei ddyrannu yn hyblyg rhwng barnwyr yr Uchel Lys, Barnwyr Cylchdaith a Sirol yn y llysoedd sirol, ac ynadon y Llys Gweithrediadau Teulu, yn ddibynnol ar gymhlethdod y gwaith ac argaeledd barnwyr o fewn y cylchdeithiau ac ardaloedd.

18 Yn ôl y Financial Times (10 Gorffennaf 2007) roedd dros 40,000 o geisiadau newydd y mis yn ystod hanner cyntaf 2007. Ni ellir cadarnhau'r ffigwr hwn trwy ddefnyddio data HMCS, gan nad yw'n cofnodi faint o achosion sy'n hawliadau yn erbyn taliadau banc.

5.7 Mae profion eraill, yn cynnwys y Llysoedd Wedi'i Neilltuo i Gyffuriau sy'n cael eu profi yn Llysoedd Ynadon Leeds a Gorllewin Llundain. Mae'r profion hyn wedi bod yn bositif, er fy mod o'r farn y dylid cyflawni profion pellach i ganiatáu ar gyfer gwerthusiad mwy cadarn o lwyddiant y prosiect. Mae'n amlwg bod y llwyddiant wedi bod diolch i gydweithrediad effeithiol rhwng y farnwriaeth, aelodau o HMCS ac eraill o fewn y System Gyfiawnder Troseddol. Mae'n bwysig cofio am ymdrechion eraill sy'n llai dengar i'r wasg, er enghraifft:

- arolwg o restru Cylchdaith De Ddwyrain Lloegr sy'n ceisio hafalu gwaith ac amserau aros ledled y gylchdaith;
- lleoliad mwy effeithiol o farnwyr ar Gylchdaith Canolbarth Lloegr;
- rhestru hyblyg o waith Llys Siawnsri, Mercantil a Thechnoleg ac Adeiladu ym Birmingham a Bryste sy'n helpu gostwng amserau aros ar gyfer achosion yn y meysydd arbenigol hyn a chynyddu ymweliadau gan farnwyr sifil, mercantil a Siawnsri arbenigol i Ogledd Cymru.

Beth a welir o'r enghreifftiau hyn yw'r cyfraniad y gall y farnwriaeth wneud i wella'r system trwy ddarparu arweinyddiaeth a chyd weithrediaeth gyda HMCS ac eraill mewn modd nad yw'n peryglu annibyniaeth y farnwriaeth.

5.8 Fodd bynnag, nid yw'r cyflawniadau hyn yn golygu nad oes achos i boeni. Gan ddychwelyd i'r darlun cyffredinol, mae'r themâu cyffredin sydd wedi codi ledled y wlad yn cynnwys:

- Cyfyngiadau cyllidebol, adnoddau a staffio;
- Dibynadwyedd gwybodaeth ystadegol sy'n angenrheidiol i sicrhau gweinyddiad effeithiol y llysoedd;
- Anawsterau gyda TG.

Disgwyliaf y bydd fy mhartneriaeth newydd gyda'r Arglwydd Ganghellor ar HMCS yn galluogi'r farnwriaeth i chwarae'i ran ynghyd â'r Weinyddiaeth Gyfiawnder i helpu HMCS i ddelio â'r problemau hyn.

Staffio

5.9 Effaith y cyfyngiadau ariannol ar lefel staffio sy'n peri'r gofid mwyaf. Ar ben hyn mae'r cynnydd yn y llwyth gwaith, yn Llysoedd y Goron a Sirol yn effeithio fwyaf ar y De Ddwyrain, a'r prinder barnwyr, wedi arwain at ôl-groniad ac oedi a chynnydd canlynol mewn pwysau ar farnwyr a staff y llysoedd. Mae'r oedi yn effeithio ar yr Uchel Lys yn ogystal â Llysoedd y Goron a Sirol, gyda phwysau arbennig ar amserau arweiniol (yr amser rhwng y dyddiad pan bennir gwrandawriad a'r dyddiad a bennir ar gyfer cynnal y gwrandawriad) yn y Llys Gweinyddol a'r Llys Masnachol.¹⁹

19 Rwy'n delio â'r rhain ym mharagraffau 5.72 a 5.82 isod.

- 5.10 Rhaid i ni werthfawrogi'r pwysau sydd ar ysgwyddau staff HMCS. Nhw yw ei adnodd mwyaf gwerthfawr. Ym mhob un o adroddiadau'r llysoedd talir teyrnged i'w proffesiynoldeb llwyr. Mae'n werth nodi'n arbennig fod staff llysoedd wedi cynnal eu hymroddiad er gwaethaf y problemau gwirioneddol a achoswyd gan lymder ariannol parhaus, a'r prinder staffio ac adnoddau canlynol. Beth sydd wir angen yw cyfateb y cynnydd parhaus mewn llwyth gwaith gyda chynnydd mewn adnoddau barnwrol a gweinyddol.
- 5.11 Mae rhai adroddiadau llys yn crybwyll enghreifftiau o staff yn gorfod llenwi absenoldebau maith gan uwch reolwyr wrth ddal i gyflawni eu llwyth gwaith eu hunain. Yn Surrey, mae'r llysoedd sirol wedi bod yn gweithredu ar 20% dan eu cryfder arferol. Mae rhai llysoedd yng Nghymru y tu hwnt i'r pwynt o leihau swyddi dianghenraid a newid strwythurau rheoli i arbed arian, ac wedi gorfod torri swyddi rheng flaen hanfodol megis clercod llys a beiliaid llys sirol. Mewn rhai ardaloedd fe daclwyd problemau trwy ddefnyddio staff dros dro, naill ai wedi eu cyflogi trwy asiantaeth neu ar fenthyg gan ganolfannau llys eraill, i oresgyn anawsterau a gododd o osod targedau niferoedd staff yn ganolog. Mae gofid hefyd (gweler isod) ynglŷn â chywirdeb y data ystadegol oedd yn sail i'r penderfyniadau canolog hyn. Gallai penderfyniadau ar ddyrannu adnoddau seiliedig ar ddata ystadegol gwallus arwain at drafferthion pellach.
- 5.12 Mewn sawl ardal, yn arbennig felly yn y llysoedd sirol, mae'r llysoedd hefyd yn dioddef o drosiant staff uchel. Enghraifft o hyn yw Llys Sirol Wandsworth, sydd wedi gweld lefel aruthrol o 60% o drosiant staff yn ystod y flwyddyn ariannol 2006-2007. Mae sawl rheswm dros hyn, gan gynnwys galwadau cynyddol a wneir ar staff o ganlyniad i ostyngiad yn eu niferoedd, oedi i lenwi swyddi gwag, diffyg cefnogaeth yn ystod absenoldeb salwch, y lefel o gydnabyddiaeth a'r gwahaniaeth rhwng tâl mewn adrannau llywodraeth a'r sector preifat.
- 5.13 Er gwaethaf y baich, mae staff HMCS yn parhau i weithio gydag argyhoeddiad ac ymroddiad hynod drawiadol, yn arbennig yn ystod cyfnod ble mae'r amgylchiadau wedi bod yn anodd iawn. Er hynny, mae'n amlwg fod bod morâl yn dioddef. Er y gellir parhau gyda'r ymdrech i lenwi ar gyfer eraill wrth dal i gyflawni'ch swydd eich hun yn y byr dymor, nid oes gennyf unrhyw amheuaeth na ellir cynnal hyn yn yr hirdymor. Mae'n ddiniwed i beidio gweld fod y trosiant uchel o staff a'r defnydd o staff dros dro yn lleihau'n sylweddol y gronfa o brofiad sydd ar gael i HMCS. Fe gyflawnodd y Weinyddiaeth Gyfiawnder arolwg Tâl a Graddio yn ddiweddar er mwyn cyflwyno amodau a thelerau cyson i'n holl staff ac i wella ystodau cyflog i rai o'r graddau is. Ymddengys i weld a fydd hyn yn cael effaith bositif ar ddargadw staff profiadol.

Technoleg Gwybodaeth

- 5.14 Mae dosbarthiad o systemau TG effeithiol yn hanfodol ar gyfer gweinyddiaeth effeithlon y llysoedd. Mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn darparu systemau TG i'r farnwriaeth a'r llysoedd ac yn gyfrifol am gynnal a datblygu TG yn gyffredinol. Rydym yn ffodus bod gennym farnwyr ar yr amrywiol fyrddau TG cenedlaethol a lleol ledled Cymru a Lloegr sy'n cyfrannu i'r broses adrannol gyffredinol, dan arweinyddiaeth y Meistr Ustus Stanley Burnton, y Barnwr yn Gyfrifol am TG, Moderneiddio a'r Ystâd. Rwy'n ddiolchgar iddo ef a'r barnwyr eraill am yr amser

a'r ymroddiad maent yn rhoi i'r pwnc hwn. Cafwyd datblygiadau sylweddol ond mae'n anffodus bod hyn wedi bod yn araf mewn rhai ardaloedd oherwydd diffyg buddsoddiad yn y gorffennol. Mae'r farnwriaeth yn awyddus i weithio'n agosach gyda'r Weinyddiaeth Gyfiawnder a HMCS i gefnogi'r anghenion hyn.

- 5.15 Yn ystod cyfnod yw arolwg hwn, fe gyflwynwyd nifer o systemau newydd. Fe gyflwynwyd y system TG Libra hir ddisgwyliedig i'r llysoedd ynadon, cyflwynwyd system XHIBIT yn Llys y Goron i ddarparu defnyddwyr llys â gwybodaeth ar-lein am wrandawiaid, ac mae'r gwasanaethau ar-lein PCOL (Hawliadau Meddiant Ar-lein) a MCOL (Hawliadau Arian Ar-lein) a'r system dyddiadur electronig, E-Diary, wedi eu cyflwyno yn y llysoedd sirol.
- 5.16 Cafwyd trafferthion technegol, tebyg i'r hyn a welir mewn nifer o systemau TG newydd, pan gyflwynwyd Libra gyntaf, ond gobeithir y byddant yn lleihau wrth fagu profiad erbyn cyflwyno'r system i ragor o lysoedd yn ystod 2008. Yn y llysoedd sirol mae problemau cyson gyda'r systemau PCOL ac E-Diary. Mae gweithrediad PCOL a'r E-Diary wedi cyfrannu i oedi ac ôl-groniadau, er fy mod yn ymwybodol bod HMCS yn gweithio i ddatrys y problemau. Dioddefodd PCOL yn arbennig oherwydd arafwch cysylltiad, elfen o anhyblygrwydd a methiannau yn y system. Er bod gwelliannau wedi eu hargymell, y sefyllfa ar hyn o bryd yw bod cyfran sylweddol o hawliadau meddiant yn dal i gael eu cyhoeddi ar bapur, gan greu gwaith atodol yn y llysoedd LINK sydd yna'n gorfod trosglwyddo'r hawliadau i PCOL. Rwyf hefyd yn gofidio bod y terfyn 8 wythnos anhyblyg mae PCOL yn creu ar gyfer gwrandawriad yn effeithio ar glirio busnes arall yn y llysoedd sirol. Mae nifer o lysoedd yn adrodd iddynt ganfod ei bod yn cymryd mwy o amser i gyflwyno gwybodaeth i E-Diary na'r dyddiadur cyffredin neu'r systemau unigryw mae wedi disodli. Mae hefyd wedi dod yn amlwg nad yw'n addas i'w ddefnyddio mewn llysoedd mawr.
- 5.17 Yn y llysoedd teulu, golyga methiannau parhaus yn y prosiect "FamilyMan SUPS" i uwchraddio'r system sy'n cefnogi gwaith cyfreithiol cyhoeddus a phreifat nad yw Llywydd yr Adran Teulu yn gallu cyflwyno gwybodaeth ar ffurf foddhaol ar hyn o bryd. Mae hyn oherwydd bod y data perfformiad ar gyfer y llysoedd ynadon a dderbynnir o'r system olrhain Achos Teulu presennol yn darparu data lefel ardal gronnol, ond heb allu cyflwyno'r wybodaeth ar achosion cyfraith breifat ar y ffurf sy'n angenrheidiol ar gyfer yr Adroddiadau Blynyddol.
- 5.18 Mae Cam 1 o Brosiect TG y Llys Masnachol, a ddaeth ar-lein yn Ebrill 2006, yn darparu cyfleuster dyddiadur electronig ar-lein wedi ei gyfuno â storfa dogfennau. Er y cydnabyddir yr angen am gam 2, system ffeilio cwbl integredig, sy'n allweddol os yw'r Llys Masnachol i allu darparu gwasanaeth priodol i'r gymuned fusnes ryngwladol, nid yw HMCS wedi gallu ymrwymo cyllid ar gyfer hyn, ac ni fydd y system ffeilio electronig genedlaethol yn barod i'w roi ar brawf pan ddisgwyllir i wrandawiaid y Llys Masnachol ddechrau yn Adeilad y rholiau newydd yn 2010. Mae pob un o'r materion hyn yn agweddau o'r diffyg cyllid parhaus ar gyfer system rheoli achosion modern megis yr un a addawyd bron i ddeng mlynedd yn ôl pan gyflwynwyd y diwygiadau i'r drefn sifil a chyflwyno'r Rheolau Trefniadaeth Sifil newydd yn dilyn Adroddiad Mynediad i Gyfiawnder yr Arglwydd Woolf yn 1996.

5.19 Ar nodyn mwy gobeithiol, rwy'n croesawu'r penderfyniad i gwblhau'r rhwydwaith LINK sy'n cysylltu holl ganolfannau Llys y Goron a'r rhan fwyaf o'r llysoedd sirol trwy gysylltu'r llysoedd sirol sy'n weddill a swyddfeydd y Gofrestrfa Profiant. Disgwylir i'r rhan fwyaf o'r llysoedd sy'n weddill gael eu cysylltu yn ystod 2009. Yn Llys y Goron, mae XHIBIT yn gweithredu'n llwyddiannus yn y rhan fwyaf o ardaloedd. Fodd bynnag, nid yw'n dod ag unrhyw arbedion i HMCS. Yn wir, ar ddyddiau pan ceir rhestrau pledio neu eraill hir, mae nifer o lysoedd yn canfod eu bod angen dau aelod o staff i sicrhau fod y llys yn cynnal rhediad addas wrth gofnodi gorchmynion priodol ar y system. Mae rhai eithriadau i'w lwyddiant hefyd. Adroddodd rhai llysoedd nifer o broblemau, yn cynnwys diffyg cyflymder neu fethiant llwyr y system. Rwy'n gobeithio y bydd y cytundebau TG newydd a ddyrannwyd o ganlyniad i'r ymarfer ail dendro diweddar dan y "Prosiect DISC" yn darparu cefnogaeth dydd-i-ddydd effeithiol ac amserol i staff er mwyn datrys gwallau system yn gyflymach.

Ansawdd yr wybodaeth ystadegol sydd ar gael

5.20 Mae gwybodaeth ystadegol cywir am y llwyth gwaith, gallu ac amser a gymer i achosion ddod i brawf yn arf angenrheidiol i asesu effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd gweinyddiad cyfiawnder, cyflawniad targedau a osodwyd gan HMCS i waredu busnes, ac i asesu anghenion barnwyr, staff ac adeiladau llys yn y dyfodol. Dengys adroddiadau llys bod problemau gwirioneddol yn dal i fodoli. Y prif broblemau yw na chesglir y data cywir sydd ei angen i alluogi'r system i gael ei weinyddu'n gywir mewn sawl rhan o'r busnes ac mae anghysondeb rhwng ystadegau a grynhoir ac a gyhoeddir yn ganolog a data a gedwir yn lleol. Mae hyn yn fater sydd angen sylw ar frys ac rwy'n ymwybodol bod HMCS wedi cymryd camau i wella ansawdd ei ddata.

5.21 Dyma ddwy enghraifft. Roedd ystadegau a gadwyd yn ganolog gan HMCS ynglŷn ag achosion aml lwybr yn Llys Sirol Canol Llundain yn wahanol i'r data a gadwyd gan y llys hwnnw i ffactor o gymaint â thri. Beth sy'n peri gofid arbennig yw bod yr ystadegau a gadwyd yn ganolog yn awgrymu bod y llwyth gwaith wedi gostwng, tra bod y data a wiriwyd yn lleol i'r gwrthwyneb. Datgana nifer o adroddiadau'r llys bod y gwallau o ganlyniad i bwysau presennol ar gyllid ac adnoddau ac rwy'n gofidio y gallai ystadegau anghywir gael effaith andwyol ar ddyraniad adnoddau ac felly ddwysau'r problemau maent yn wynebu. Mae'r tîm rheoli HMCS wedi gwrandao ar y gofid hwn ac wedi gweithio i sicrhau eu bod yn osgoi eil ailadrodd yn y dyfodol.

5.22 Gwelir problemau tebyg yn y llysoedd teulu. Cesglir ystadegau'r Llysoedd Ynadon ar sail wahanol i'r rhai yn y llysoedd eraill a golyga methiannau parhaus yn y prosiect "FamilyMan SUPS" i uwchraddio'r system TG nad yw'r wybodaeth sydd angen ar gyfer Adroddiadau Llys Teulu ar gyfer achosion cyfraith gyhoeddus y llysoedd ynadon ar gael. Hefyd, nid oes unrhyw fodd o gwbl i gofnodi data perfformiad mewn achosion cyfraith breifat. Rwy'n rhannu gofid y Llywydd²⁰ ynglŷn â'r diffyg datblygiad a hynny ar adeg pan fo pwysau ar y farnwriaeth i wella perfformiad i sicrhau fod gwaith yn cael ei glywed gan farnwr o'r lefel briodol, tra'u bod yn cael eu darparu ag ystadegau croes ar lefel leol a chenedlaethol.

20 Cyflwyniad gan Lywydd yr Adran Teulu i Adroddiad Blynyddol 2006-7 y Llys Teulu, t. 4.

5.23 Rwyf hefyd yn nodi'r gofidion a godwyd gan Farnwyr Cyswllt yr Adran Teulu a'r Barnwyr Teulu Penodedig ynglŷn â'r data a ddefnyddir i asesu p'un a yw'r targed o 40 wythnos i gwblhau achosion gofal cyfraith gyhoeddus yn cael ei fodloni. Dim ond y nifer o orchmynion gofal llawn a goruchwyliaeth a wneir a gofnodir ac felly os, fel sy'n digwydd yn aml, bydd achos gofal yn cloi trwy wneud gorchymyn cyfraith breifat neu orchymyn gwarchodaeth arbennig, neu os yw'n cael ei dynnu'n ôl, nid yw'n cael ei gofnodi yn ystadegau'r Llys Achosion Teulu na'r llys sirol. Golyga hyn nad yw nifer o achosion sydd wedi eu cwblhau wedi eu hadlewyrchu yn unrhyw ystadegau, gan gynhyrchu darlun camarweiniol o groes o'r canran o achosion sy'n cael eu setlo o fewn y cyfnod targed. Mae hyn yn ei dro yn cael effaith andwyol ar forâl barnwyr a staff, o ystyried y mesurir perfformiad staff trwy gyfeirio at darged PSA na ddefnyddir ar gyfer unrhyw asiantaeth arall sy'n rhan o'r broses, ac y mae eu hoediadau yn aml yn arwain at fynd tu hwnt i'r cyfnod targed hwnnw.

5.24 Wedi gwneud y sylwadau cyffredinol hyn, rwyf nawr am droi i ystyried y llysoedd unigol.

Llysoedd Ynadon

5.25 Ers creu Gweinyddiaeth y Llysoedd Unedig yn 2005, mae'r berthynas rhwng yr ynadaeth a'r farnwriaeth wedi datblygu a gwella. Fel gwirfoddolwyr cymunedol, mae ynadon yn gwneud cyfraniad hanfodol i'r systemau cyfiawnder troseddol a theulu. Rwy'n credu bod ynadon yn derbyn a, gobeithiaf, yn gwerthfawrogi eu safle pwysig o fewn y teulu barnwrol.

5.26 Fe ffurfiwyd grwpiau rheoli (yn cynnwys Cadeirydd y Fainc, Barnwr Sirol Penodedig ble fo ar gael, y Clerc Cyfiawnder neu Reolwr Cyfreithiol y Fainc, a Rheolwr y Llys) ledled y wlad ac maent yn derbyn cyfrifoldebau arweinyddiaeth ar gyfer y llysoedd ynadon yn y modd mwyaf priodol ar gyfer eu llys. Ymddengys bod cyswllt rhwng grwpiau rheoli a Barnwr Cyswllt yr Ynadon a'r Barnwr Preswyl lleol yn gweithio'n dda. Gobeithiaf y bydd y newidiadau hyn yn darparu arweinyddiaeth farnwrol bendant ar lefel leol gydol oes y prosiect CJSSS ac yn helpu cynnal y newidiadau diwylliannol a gyflwynwyd. Mae'r Uwch Farnwr Gweinyddol yn cynnal cyfarfodydd rheolaidd gyda'r Uwch Farnwr Sirol (Llys Ynadon), Cymdeithas yr Ynadon, Fforwm Cenedlaethol Cadeiryddion y Fainc a Chymdeithas Clercod Cyfiawnder i drafod meysydd o ofid i bawb.

5.27 *Menter CJSSS: Cyfiawnder Troseddol Syml, Buan a Diymdroi*: Rwyf wedi cyfeirio at hyn fel un o'r llwyddiannau yn ystod y cyfnod dan arolwg.²¹ Fe ddeilliodd yn bennaf o syniadau'r farnwriaeth, yn arbennig yr Arglwydd Ustus Thomas, a oedd ar y pryd yn Uwch Farnwr Gweinyddol, a'r Arglwydd Ustus Leveson, a'i holynodd yn y swydd honno ac a fu'n gyfrifol am ei weithredu.

5.28 Pwrpas y CJSSS yw nid yn unig i sicrhau paratoad cymesur o ffeiliau achos ac i nodi ple euog neu faterion yn yr achos yn gynnar, ond hefyd i annog cydweithio ymysg yr holl asiantau sy'n gysylltiedig â chyflawni gwaith yn y llys ynadon. Mae hyn yn cynnwys yr heddlu, Gwasanaeth Erlyn y Goron, cyfreithwyr yr amddiffyn,

21 Paragraff 5.6 uchod.

gwasanaeth prawf a HMCS. Rwyf wedi cyfeirio eisoes at y ffaith, er ei weithredu'n llawn yn y mwyafrif helaeth o lysoedd ynadon erbyn Rhagfyr 2007, ei bod yn rhy gynnar i ddarparu astudiaeth ystadegol fanwl o'r sefyllfa bresennol, ond mae'r adroddiadau cyntaf wedi bod yn bositif iawn gan adlewyrchu'r datblygiad a wnaed yn y safleoedd prawf. Er enghraifft, mae cynnydd o 60% o achosion yn cael eu datrys yn y gwrandawriad cyntaf.²²

- 5.29 Mae llwyddiant y fenter wedi dibynnu ar arweinyddiaeth farnwrol trwy reolaeth effeithiol o achosion yn y llys, ynghyd â chydweithrediad rhyngasiantaethol cyn yr achos. Rwy'n hyderus y bydd y grwpiau arweinyddiaeth farnwrol newydd yn y llysoedd ynadon yn dod yn ganolbwynt ar gyfer parhau i weithredu'r newid hwn.
- 5.30 *Taclo problemau o oedi, pledion hwyr, a gohirio gwrandawriadau:* Roedd nifer o ganolfannau llys wedi gweithredu i leihau oedi cyn sefydlu CJSSS. Ers 2004/05, mae'r canran o achosion llysoedd ynadon na wrandewir pan fyddant wedi eu rhestru (a elwir ar lafar yn "achosion aneffeithiol") wedi gostwng leded y cylchdeithiau i gyd ac eithrio HMCS Cymru (er i hwn well yn ystod 2007/08 ac mae'r lefelau nawr o fewn targed). Mae'r datblygiad a wnaed yn adlewyrchu cryn dipyn o waith caled ac ymroddiad ar ran barnwyr sirol (llysoedd ynadon), ynadon, a staff y llys. Fodd bynnag, parha argaeledd yr erlyniad i fod yn achos pwysig dros achosion aneffeithiol; p'un a yw'n gyfrifoldeb i'r heddlu neu'r CPS i sicrhau fod pob un o'r tystion ac unrhyw dystiolaeth arall ar gael ar ddiwrnod yr achos; neu, os cafwyd trafferthion o unrhyw fath, i rybuddio'r llys mewn da bryd i roi ystyriaeth i p'un a ddylid gadael dyddiad achos. Fodd bynnag, nid yw'r canran o achosion nad ydynt yn mynd ymlaen naill ai oherwydd bod yr amddiffyn yn pledio'n euog neu i lefel o droseddu sy'n dderbyniol i'r erlyniad, neu am nad yw'r erlyniad yn mynd ymlaen â'r achos (a elwir yn "achosion toredig"), wedi gostwng yn gyffredinol.
- 5.31 Rwyf wedi cyfeirio at system TG Libra a gyflwynwyd yn y llysoedd ynadon yn ystod 2007 a 2008 ac i'r anawsterau cychwynnol. Wrth asesu perfformiad llys, yn arbennig wrth arolygu ystadegau yng nghyd-destun y prosiect CJSSS, bydd rhaid cofio y gallai llysoedd yn addasu i Libra brofi gwaethygiad dros dro mewn perfformiad.
- 5.32 *Amrywiaethau mewn llwyth gwaith:* Gwelodd y rhan fwyaf o gylchdeithiau ostyngiad yn y nifer o achosion a restrwyd mewn llysoedd ynadon yn y flwyddyn ariannol 2006/07. Cymru a De Ddwyrain Lloegr yw'r eithriadau. Daeth y nifer o achosion yng Nghymru i'r brig yn 2006/07, ond awgryma ystadegau ar gyfer y flwyddyn bresennol hyd yn hyn ostyngiad tebyg i'r un yn 2005/06. Amser a ddengys i ba raddau y gellir priodoli'r gostyngiad yn y llwyth gwaith yng Nghymru i symud Swydd Gaerllion i Gylchdaith Gogledd Lloegr. Yn y cylchdeithiau eraill, gall bod y gostyngiad wedi ei ddylanwadu yn rhannol o leiaf gan y cynnydd mewn defnydd o hysbysiadau cosb benodedig a mesurau eraill i wyro yn cynnwys rhybuddion amodol. Gall hyn fod oherwydd bod troseddau a wyrir o'r system

22 Gweler *Delivering Speedy, Simple, Summary Justice: An Evaluation of the Magistrates' Courts Tests* t.3 (2007). Cyflawnwyd y profion hyn yn llysoedd ynadon Coventry, Camberwell, Thames a Gornllewin Cumbria.

llysoedd yn dal i gyfrif tuag at gyflawni'r targed perfformiad o "Droseddau a Ddygwyd i Gyfiawnder".²³

- 5.33 *Gwyrriad*: Er y'i caniateir gan ddeddfwriaeth, mae gwyrriadau preifat allan o'r llys yn peri gofid gwirioneddol ac, yn fy marn i, dilys ar ran yr ynadaeth, ac rydym eto i asesu effeithiolrwydd gwyrriad a'i effeithiau ar droseddu. I'r graddau y'i defnyddir oherwydd oedi yn y system lysoedd, golyga llwyddiant CJSSS i ostwng oediadau y bydd hyn yn rheswm llai pwerus dros wyro.

Llys y Goron

- 5.34 *Cyflwyniad*: Mae gwaith Llys y Goron yn amrywio'n sylweddol, o'r achosion troseddol trymaf gan Farnwyr Uchel Lys ac Uwch Farnwyr Cylchdaith, i achosion byr iawn ac felly mae gan bob llys y dasg o weinyddu cyfiawnder dan amgylchiadau na ellir eu cymharu. Delir â'r sefyllfa mewn gwahanol lysoedd yn adroddiadau unigol y llysoedd, a gellir gweld rhagor o fanylion am themâu cyffredinol y flwyddyn yng nghyflwyniad arolwg yr Uwch Farnwr Gweinyddol i adroddiadau'r llysoedd.²⁴ Rwyf eisoes wedi trafod effaith prinder barnwyr mewn canolfannau Llys y Goron, yn arbennig felly Uwch Farnwyr Cylchdaith gyda rolau arweinyddiaeth, a'r materion yn ymwneud â TG.²⁵
- 5.35 Dengys adroddiadau'r llysoedd y cyfraniad mae'r barnwyr, ac yn arbennig y Barnwyr Preswyl, yn wneud ar y cyd â Rheolwyr Llysoedd i wella effeithlonrwydd wrth weinyddu'r system gyfiawnder troseddol. Ymysg y materion y mae'n rhaid i Farnwyr Preswyl ddelio â nhw mae: monitro faint o waith a dderbynnir, sicrhau y minimeiddir oedi, monitro faint o achosion nad ydynt, am amrywiol resymau, yn cael gwrandawriad pan fyddant wedi eu rhestru, faint o amser mae pob achos yn cymryd (y gyfradd waredu), i ba raddau y gelwir tystion i roi tystiolaeth heb fod eu hangen yn y pen draw a'r amser y bu'n rhaid i'r rhai sy'n rhoi tystiolaeth aros cyn cael eu galw. Yr amcan yw sicrhau y clywir tystion heb oedi afresymol, a p'un a ddefnyddir amser y cyhoedd wedi iddynt gael eu galw i wasanaeth rheithgor yn briodol.
- 5.36 *Llwyth gwaith, cymhwyster a'r amser a gymer i ddod i'r llys*: Mae'r tueddiadau ystadegol o ran y llwyth gwaith ledled Cymru a Lloegr yn amrywiol iawn. Mae Cylchdaith De Ddwyrain Lloegr (yn cynnwys Llundain) wedi profi cynnydd sylweddol yn eu llwyth gwaith, fel y mae nifer o lysoedd yng Nghylchdaith Gogledd Ddwyrain Lloegr. Yn yr ardaloedd hyn, nid yw'r cymhwyster cyffredinol o ran adeiladau'r llys a staff barnwrol yn ddigonol i ddelio â'r gwaith ac mae nifer o lysoedd yn dioddef o ôl-gronniad.²⁶ Cymhlethir atebion i'r cynnydd hwn mewn llwyth gwaith gan y ffaith y ceir amrywiaethau o fewn cylchdaith unigol, a gall fod ystyriaethau daearyddol sy'n atal llysoedd ynadon rhag delio â'r broblem trwy

23 Dywedir bod trosedd wedi dod i gyfiawnder pan fydd trosedd a gofnodwyd yn arwain troseddwr yn derbyn euogfarn, rhybudd, hysbysiad cosb am anrhefn neu rybudd canabis, neu roi ystyriaeth i drosedd. Er y'i caniateir gan ddeddfwriaeth, mae gwarediadau megis y rhain yn peri gofid gwirioneddol (a chyfiawn yn fy marn i) ar ran yr Ynadaeth.

24 www.hmcourts-service.gov.uk/cms/annual_reports.htm

25 Gweler paragraff 4.32 a pharagraffau 5.14-5.19

26 Ar adeiladau ac ystâd y llys, gweler adran 6 isod.

draddodi achos i Lys y Goron llai prysur. Ambell ffactor a nodwyd i fod yn cyfrannu i'r sefyllfa hon yw achosion hirach a throsglwyddo achosion o lysoedd eraill.

- 5.37 Mae achosion hirach yn rhannol o ganlyniad i ddatblygiadau deddfwriaethol ac eraill mewn cyfraith ac ymarfer. O ran y gyfraith, mae Deddf Cyfiawnder Troseddol 2003 wedi caniatáu cyflwyno ceisiadau parthed derbynoldeb tystiolaeth o gymeriad drwg ac achlust. O ran ymarfer, mae dibyniaeth gynyddol ar dechnoleg a thystiolaeth arbenigol soffistigedig hefyd wedi chwarae ei ran. Gellir delio o leiaf yn rhannol â'r rhesymau hyn trwy ddefnydd effeithiol o'r pwerau rheoli achosion yn y rheolau, cyfarwyddiadau ymarfer a phrotocolau a grëwyd o ganlyniad i fenter farnwrol²⁷ wedi adroddiad Arglwydd Ustus Ault,²⁸ na ddefnyddir digon arnynt yn anffodus (gweler isod).
- 5.38 Mae'r mater o a fydd trosglwyddiad yn arwain at oedi yn dibynnu ar gymhwyster llys a pa lysoedd eraill sydd ar gael. Yn y De Ddwyrain, er enghraifft, adroddir ar sawl achos ble bydd llysoedd yn trosglwyddo achosion nad ydynt yn gallu delio â nhw o lys arall gyda darpariaeth fwy. Fodd bynnag, unwaith y byddant wedi cyrraedd terfyn y llys hwnnw, rhaid symud achosion i rywle arall gan altro llif busnes unwaith eto. Cyfrannodd cau Middlesex Guildhall ym Mawrth 2007, oedd yn cynrychioli 5% o ddarpariaeth Llys y Goron yn Llundain, i ddosbarthiad cymhleth achosion yn Llundain a'r De Ddwyrain hefyd. Ni ddylai sgil HMCS wrth ymdopi â hyn ein caniatáu i danbriso'r pwysau ar Lundain.
- 5.39 *Taclo problemau o oedi, pledion hwyr, a gohirio gwrandawladau:* Fel yn y llysoedd ynadon,²⁹ y prif ffactorau yn cyfrannu i'r lefel o achosion aneffeithiol yw diffyg presenoldeb tystion yr erlyniaeth a diffynyddion. Yn y rhan fwyaf o lysoedd, ymddengys bod y lefel yn sefydlog, gyda rhai'n perfformio'n well o gymharu â'r cyfartaledd ar gyfer Cymru a Lloegr. Mae llysoedd gyda chyfradd gweddol isel o achosion aneffeithiol yn datgan eu bod yn llwyddo diolch i gyfraniad y Swyddogion Datblygiad Achos. Mae'n amlwg bod Swyddogion Datblygiad Achos ledled y wlad wedi cyflawni swyddogaeth amhrisiadwy o ran hyn o beth. Ceir gwahaniaeth sylweddol yn y gyfradd o achosion aneffeithiol ac yn arbennig mewn achosion toredig mewn gwahanol rannau o'r wlad. Mae'n bwysig ein bod yn canfod pam a, ble byddant yn arddangos gwahaniaeth mewn gweithrediad, ein bod yn dysgu o'r llysoedd sydd wedi llwyddo fwyaf i daclo'r broblem ac yn gweithredu ar hyn.
- 5.40 Ystyrir yr hyn sydd angen ei wneud i wella cyfraddau achosion aneffeithiol a thoredig mewn cyfarfodydd defnyddwyr y llys a Chyd Bwyllgorau Rheoli Perfformiad. Fe'i cadeirir gan un o'r barnwyr lleol gyda'r Swyddogion Datblygiad Achos, Gwasanaeth Erlyn y Goron, yr Heddlu, Uned Gofal Tystion a chyfreithwyr yr amddiffyn yn bresennol. Mae'n bwysig rhoi ystyriaeth i'r ddwy broblem ar y cyd gan fod cynnydd yn y gyfradd o achosion aneffeithiol yn aml yn mynd law yn

27 *Criminal Procedure Rules 2005 SI 2005 Rhif 384; Disclosure: A Protocol for the Control and Management of Unused Material in the Crown Court*, (Chwefror 2006); *A Protocol for the Control and Management of Heavy Fraud and Complex Criminal Cases* (Mawrth 2005).

28 Arolwg o Lysoedd Troseddol Cymru a Lloegr (2001).

29 Gweler 5.30 uchod.

llaw â gostyngiad yn y gyfradd o achosion toredig, mater sy'n werth ei ymchwilio ymhellach. Mae'n hanfodol hefyd bod y manteision enfawr o gydweithio a nodwyd yn y llysoedd ynadon yn cael ei gydnabod a'i weithredu yn Llys y Goron.

- 5.41 *Cydymffurfio â Gorchmynion Llys*: Achosir ambell oediad gan fethiant ar ran un neu fwy o'r pleidiau i gydymffurfio â gorchmyn llys i gyflwyno tystiolaeth, datguddiad neu sicrhau argaeledd tyst. Mae problem, yr ydym yn dal i geisio ei datrys, o greu cosbau effeithiol am fethiant i gydymffurfio â Gorchmynion Llys ar ran yr erlyniad a'r amddiffyn. Ar hyn o bryd rhaid dibynnu ar y Swyddogion Datblygu Achos. Fodd bynnag, er yn hynod werthfawr ac, mewn mannau, yn allweddol, HMCS sy'n gyfrifol am feichio'u cost, ac ni ddylid defnyddio eu hadnoddau i annog a chymell y rhai sy'n cynnal ymgyfreithiad troseddol i gydymffurfio â'r Rheolau Trefniadaeth Droseddol yn unig. Mae'r Uwch Farnwr Gweinyddol yn cynnal trafodaethau rheolaidd gyda Phrif Weithredwr Gwasanaeth Erlyn y Goron o ran y mesurau perfformiad hyn, ac eraill.
- 5.42 *Rheolau Gweithdrefn Droseddol 2005*:³⁰ Cydnabu'r farnwriaeth mai un modd o ddelio â'r broblem o oedi yn Llys y Goron oedd trwy gryfhau grym y llys i reoli achosion troseddol. Buont yn hyrwyddo'r newidiadau sydd erbyn hyn wedi eu cynnwys yn Rheolau Gweithdrefn Droseddol 2005, sy'n hwyluso rheoli achosion gan farnwyr o fewn amcan gor-redol o ddelio'n gyfiawn ag achosion, gan gynnwys delio â nhw yn effeithlon a chyflym. Os ydym i gyflawni cynnydd yng nghwblhau rhestrau troseddol yn effeithiol, rhaid i farnwyr, llysoedd ac ymarferwyr gofleidio'r newid diwylliannol maent yn rhagweld.
- 5.43 *Tystion a Rheithwyr*: Roeddwn yn falch i nodi fod cyfleusterau a gweithdrefnau i ofalu am dystion a rheithwyr yn raddol wella ac yn cael eu datblygu i ddarparu ar gyfer eu hanghenion penodol. Mae hyn yn arbennig o wir ar gyfer tystion agored i niwed.
- 5.44 *Cynllun Eirioli Dioddefwyr*: Mae'r cynllun hwn, sy'n galluogi i berthnasoedd dioddefwyr llofruddiaeth a dynladdiad i annerch y llys wedi euogfarnu ond cyn dedfrydu, yn weithredol mewn nifer o ganolfannau llys prawf. Mae adnoddau ac amser wedi eu neilltuo i'w gefnogi. Mae'r Llys troseddol Canolog yn adrodd mai ychydig iawn sydd wedi defnyddio eiriolwr annibynnol i annerch y llys, a bod y cyfrifoldeb i gynrychioli barn teuluoedd dioddefwyr fel arfer yn nwylo'r erlynydd. Mae hyn yn arddull ddoeth yn fy marn i. Nid wyf wedi fy mherswadio y gellir cyfiawnhau'r gost o ddarparu eiriolwyr annibynnol i ddioddefwyr.
- 5.45 *Y Cytundeb Hebrwng Carchardai*: Rwy'n falch i gael dweud bod y gwelliant ym mherfformiad y Cytundeb Hebrwng Carchardai wedi parhau. Yn anffodus, mae nifer o lysoedd wedi nodi bod datblygiad wedi ei danseilio oherwydd trafferthion yn lefel poblogaeth bresennol carchardai, gyda charcharorion yn cael eu cludo'n hwyr i'r llys, diffyg staff yn y doc oherwydd pwysau ar griwiau faniau, a rhai adeiladau llys, megis Snaresbrook a Croydon, yn gorfod aros ar agor yn hwyr yn y nos i ddelio gyda chasgliadau hwyr. Mae'r cynnydd ym mhoblogaeth carchardai hefyd

wedi achosi anawsterau cyfathrebu wrth i garcharorion gael eu symud o garchar i garchar heb hysbysu'r llys na phleidiau eraill. Mae hanesion o garcharorion ddim ar gael pan fo angen ar gyfer cyswllt fideo yn gyffredin, fel y mae hanesion gan swyddogion prawf, cwnsleriaid a chyfreithwyr o ymweliadau i garchardai i weld amddiffynnwr i gael clywed ei fod ef neu hi wedi symud i garchar arall. Bydd y cynnydd hwn yn symudiad carcharorion rhwng carchardai yn sicr o wneud llysoedd wedi eu lleoli yn bell o garchardai, megis y rhai yng Ngogledd Cymru, yn fwy agored i oedi.

Y Llysoedd Sirol

- 5.46 Mae'r llysoedd sirol yn cyflawni swm enfawr o waith sifil, yn amrywio o geisiadau bychan iawn i geisiadau sylweddol oedd, tan yn ddiweddar iawn, yn arfer cael eu clywed yn yr Uchel Lys. Mae'r gwaith yn cwmpasu amrywiaeth helaeth o geisiadau yn cynnwys cwsmeriaid gyda phroblemau dyled, pobl fusnes mewn anghydfod masnachol, anaf personol, ac anghydfod tai ac ailfeddianu. Yn ogystal â'i waith sifil, mae gan y llysoedd sirol lwyth gwaith trwm o achosion teulu. Cyflawnir cryn dipyn o ymglyfreithiad mewn Canolfannau Cyfiawnder Sifil mawr yn y prif ddinasoedd, yn arbennig Birmingham, Leeds, Lerpwl a Manceinion, ble mae'r Ganolfan Cyfiawnder Sifil newydd yn cynnwys 47 o lysoedd a chyfleusterau cefnogaeth modern. Mae'r cyfleusterau mewn llysoedd sirol eraill, fodd bynnag, yn llai na derbyniol.
- 5.47 *Perfformiad:* Dan arweinyddiaeth y Barnwyr Sifil Penodedig a'r barnwyr Siawnsri, Mercantil a TCC arbenigol, ac er gwaethaf y cyfyngiadau ar adnoddau a'r pwysau enfawr ar staff HMCS o ganlyniad, mae'r perfformiad a fesurir yn y llysoedd sirol yn cael ei gynnal ar y cyfan. O ran y problemau mae'r llysoedd hyn yn wynebu, rwyf wedi cyfeirio at drafferthion recriwtio a dargadw staff a'r trosiant staff hynod o 60.6% yn Llys Sirol Wandsworth yn ystod y flwyddyn ariannol 2006-2007, a'r problemau cyson gyda systemau TG PCOL ac E-Diary.³¹ Mae'n rhaid iddynt hefyd ddelio â swm enfawr o bapur, ac ymdopi ag amrywiaethau ym maint y gwaith, sy'n adlewyrchu newid mewn amgylchiadau cymdeithasol ac economaidd.
- 5.48 *Targedau:* Mae'n arfer gan HMCS i osod targedau perfformiad ar gyfer staff. Mae'n bwysig nad yw ymdrechion i fodloni targedau o'r fath yn gwrthdaro â blaenoriaethau rhestru, sy'n briodol yn fater i'w bennu gan y farnwriaeth. Mae hyn yn fater y dylid ei drafod dan y bartneriaeth newydd rhwng y barnwyr a HMCS.
- 5.49 *Datrys Anghydfodau Amgen:* Dylid edrych ar gyfreithiad fel y gobaiith olaf wrth ddatrys anghydfodau. Mae angen gwaith pellach ar annog y cyhoedd i ddefnyddio Datrysiad Anghydfod Amgen (ADR). Mae'r nifer sy'n ceisio cymorth Llinell Gymorth Cyfryngiad Cenedlaethol yr HMCS yn parhau i fod yn siomedig o isel, er gwaethaf ymdrechion staff HMCS i godi ymwybyddiaeth o'r gwasanaeth hwn. Mae Gwasanaeth Cyfryngiad Mân Achosion HMCS wedi setlo dros 2,500 o fân achosion ers Mawrth 2007.

31 Gweler paragraffau 5.12 a 5.16 uchod.

Y Llysoedd Teulu

- 5.50 *Cyflwyniad*: Dengys Adroddiadau'r Llys Teulu a chyflwyniad Llywydd Adran y Teulu lwyth gwaith sy'n cynyddu'n sefydlog ym mhob maes o gyfraith teulu: mabwysiadu a gofal (a adnabyddir fel gwaith cyfraith gyhoeddus), ac ysgariad, gwarchodaeth a mynediad i blant, a threfniadau ariannol (a elwir yn gyfraith breifat a gwaith llareiddiad ategol).³² Daw hyn ar adeg pan, yn ogystal â'u gwaith dydd-i-dydd yn y llysoedd, fo'r farnwriaeth (trwy Swyddfa'r Llywydd, Barnwyr Cyswllt yr Adran Teulu, a Barnwyr Teulu Penodedig) a'r weinyddiaeth (trwy'r Weinyddiaeth Gyfiawnder a Chyfarwyddwyr Rhanbarthol ac Ardal HMCS) yn ceisio creu beth sydd yn y bôn yn Llys Teulu Unedig.
- 5.51 *Y Llys Teulu Unedig*: Mae hyn yn galw am uno gweinyddiaeth y Llysoedd Achosion Teuluol (FPCs) a llysoedd sirol ble fo'n ymarferol. Mae'r cynllun yn darparu ar gyfer dyraniad hyblyg o waith rhwng Barnwyr yr Uchel Lys, y Gylchdaith a Barnwyr Sirol yn y llys sirol, a'r ynadon yn y Llysoedd Achosion Teuluol, yn ddibynnol ar gymhlethdod y gwaith ac argaeledd barnwyr.
- 5.52 Mae'r ymarfer yn un cymhleth, ac mae wedi ei ddwysau oherwydd, gan eithrio'r rhaniad awdurdodaeth rhwng y tri llys hyn, roedd y llysoedd ynadon wedi meddu ar ei weinyddiaeth ei hun ond awdurdodaeth gyfamserol cyn 2005. Mae'r trafferthion TG yr wyf wedi cyfeirio atynt³³ a phroblemau eraill hefyd wedi ei gwneud yn anodd uno gweinyddiaeth yr FPCs a'r llysoedd sirol.
- 5.53 Mae'r paratodau ar gyfer yr hyn a fydd yn effeithio yn Llys Teulu Unedig o fewn y strwythur llysoedd haenog presennol wedi cynnwys mentrau barnwrol (gyda chefnogaeth HMCS) yn Lerpwl, Llundain a Portsmouth i brofi trefniadau ar gyfer dyrannu, porthgadw a rheolaeth o achosion cyfraith gyhoeddus yn ôl meini prawf mewn Canllaw Dosrannu drafft a baratowyd yn farnwrol a fydd yn barod i'w weithredu'n genedlaethol yn Hydref 2008. Mae'r mentrau wedi bod yn llwyddiannus o ran gwella perfformiad ac wedi eu hystyngiadau o ardaloedd atodol. Mae'r farnwriaeth sydd wedi bod yn rhan ohonynt wedi rhannu eu harferion, profiadau ac amrywiaethau lleol er mwyn darparu mwy o gysondeb barnwrol, ailstrwythuro gweithdrefnau rhestrau, a lleihau dyblygiad prosesau gwaith rhwng yr FPCs a'r llysoedd sirol. Dan oruchwyliaeth ac anogaeth Barnwyr Cyswllt yr Adran Teulu bydd yr esiampl a osodwyd gan farnwyr ac aelodau HMCS sydd wedi bod yn gweithio ar y mentrau yn cael ei ddilyn ar lefel genedlaethol.
- 5.54 Yr amcan, ble fo'n bosibl o fewn y trefniant newydd, yw cael nifer o lysoedd yn cynnwys Barnwyr Cylchdaith a Sirol ac ynadon o fewn un adeilad llys, neu o leiaf i gael rhestru canolog. Fodd bynnag, er gwaethaf ymdrechion diamheuol staff HMCS a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder i gynhyrchu cynllun penodedig Gwasanaeth Teulu Unedig, y darlun cenedlaethol yw patrwm hwnt ac yma o lysoedd ynadon a sirol anaddas oherwydd lleoliad a systemau TG anghymarus i weithrediad effeithiol Llys Teulu Unedig.

32 Gellir dod o hyd i'r Adroddiadau yn www.hmcourts-service.gov.uk/cms/annual_reports.htm.

33 Paragraffau 5.14-5.19 uchod.

- 5.55 Mae gwaith teuluol yn dibynnu ar y gwasanaethau cefnogol yn achosion plant a ddarperir gan CAF/CASS ac Awdurdodau Lleol mewn achosion gofal plant cyfraith gyhoeddus. Oherwydd hyn, mae'r broses o gydlynu wedi ei ddatblygu gan Ffwrdd Datblygu Cyfunol y Llywydd sy'n cynnwys y Llywydd, Pennaeth Polisi Teulu yn y Weinyddiaeth Gyfiawnder, Cyfarwyddwr CAF/CASS, a chynrychiolydd o'r Adran Plant, Ysgolion a Theuluoedd (DCSF).
- 5.56 Mae'r cyfrifoldeb a phwysau'r gwaith ar gyfer Barnwyr Cyswllt yr Adran Teulu a Barnwyr Teulu Penodedig o ganlyniad i'r datblygiadau hyn wedi, o'u hychwanegu i'w dyletswyddau barnwrol arferol, ychwanegu straen pellach arnynt ac mewn nifer o achosion wedi arwain at waeledd. Mae'n debyg y bydd y sefyllfa hon yn dwysau gyda'r gostyngiad arfaethedig mewn adnoddau, ac rwy'n falch bod Prif Weithredwr HMCS wedi cydnabod yr angen am fwy o gefnogaeth weinyddol bersonol ar gyfer Barnwyr Teulu Penodedig. Rwy'n gobeithio y bydd Fforwm y Rhaglen Teulu Cenedlaethol, sy'n ystyried y mater hwn, hefyd yn cydnabod yr angen.
- 5.57 *Cynnydd mewn gwaith gofal a mabwysiadu:* Ffynhonnell arall o bwysau yw'r cynnydd cyson yng nghymhlethdod achosion gofal. Ar sail genedlaethol, ni fu'n bosibl gwella perfformiad llysoedd wrth gwblhau achosion gofal o'u hystyried yn erbyn y targed PSA o 40 wythnos. Gwaethygyd y sefyllfa gan oedi sylweddol i benodi barnwyr teulu i lenwi swyddi o ganlyniad i ymddeoliad³⁴ a chyfyngiadau ar adnoddau yn cyfyngu penodi dirprwyon digonol i gynorthwyo gyda gwrando ar achosion. Dyma oedd y cefndir i greu'r "Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus". Darparodd barnwyr teulu arweinyddiaeth wrth ddatblygu'r system symledig ac amgen hon ar gyfer rheoli achosion plant cyfraith gyhoeddus. Mae wedi ei brofi yn llwyddiannus a bydd yn cael ei weithredu ledled y wlad yn fuan er mwyn gwella rheolaeth achosion a lleihau oedi.
- 5.58 Yn ogystal, mae awdurdodiad nifer o Farnwyr Sirol gydag awdurdod arbennig i ddelio ag achosion gofal mewn canolfannau llys unigol yn cael ei gynyddu er mwyn ysgafnhau'r baich ar Farnwyr Teulu Penodedig a Barnwyr Cylchdaith eraill. Mae'r Llysoedd Achosion Teuluol hefyd wedi eu hannog i edrych yn feirniadol ar y ceisiadau gerbron gyda'r bwriad o ddargadw achosion sydd, o'u hastudio, heb fod yn rhy gymhleth.
- 5.59 *Rheoli twf gwaith yn ymwneud â threfniadau ariannol, gwarchodaeth, a mynediad i blant:* Camp aruthrol y cyfnod dan arolwg o ran rheoli twf achosion o'r fath yn y llysoedd sirol fu llwyddiant cyson y gwrandawriad cymodi cyntaf, a ddatblygwyd trwy gydweithrediad partneriaeth leol â CAF/CASS. Yn ystod y gwrandawriad hwn, mae swyddog CAF/CASS, dan gyfarwyddyd y Barnwr Rhanbarth, yn ceisio sicrhau cymodi'r anghydfod trwy gytundeb yn arwain at orchymyn caniatâd. Mae hyn wedi darparu cyfraddau llwyddiant mor uchel â 80% mewn rhai canolfannau llys. Mae'r cyfleuster erbyn hyn yn y broses o gael ei ymestyn i weithdrefnau yn yr FPCs.

34 Ar effeithiau'r oedi gyda phenodiadau, gweler uchod.

- 5.60 *Dyrannu busnes rhwng llysoedd sirol a'r FPCs:* Cyhoeddir a gwrandewir y mwyafrif o achosion cyfraith breifat yn y llysoedd sirol, ac rydym wedi gweld gostyngiad graddol o achosion a gychwynnir yn yr FPC ar hyd y blynyddoedd. Fodd bynnag, o ganlyniad i argymhellion yr arolwg Adnodau Barnwrol ac yn dilyn llwyddiant cynlluniau prawf yn Medway a Chaer, mae nifer gynyddol o anghydfodau cyswllt a thrais yn y cartref yn cael eu trosglwyddo o'r llysoedd sirol i'r FPCs i'w clywed. O ystyried y llwyth gwaith cynyddol hwn, a'r nifer gyfyngedig o farnwyr sydd ar gael i ddelio ag o, mae defnydd cynyddol o'r FPCs yn hanfodol. Hyd yn hyn, mae rhai canolfannau llys wedi bod yn fwy llwyddiannus nag eraill yn hyn o beth. Bydd gofyn i ni fonitro faint o waith sy'n cael ei drosglwyddo i'r FPCs yn ofalus, gan ei fod eisoes wedi arwain at adroddiadau o rai canolfannau llys o oediadau gyda gwaith cyfraith breifat yn cael ei glywed yn yr FPC o gymharu â'r dyddiadau gwrandawriad sydd ar gael yn y llysoedd sirol. Fodd bynnag, mae gorchymyn dyrannu newydd wedi ei argymhell a fydd yn ceisio delio â'r broblem.
- 5.61 Yn yr FPCs mae'n bwysig bod ymgynghorwyr arbenigol cyfraith teulu ar gael i gynorthwyo a chynghori ynadon. Bydd eu gwaith yn ganolog i weithrediad a pherfformiad rôl gyfunol porthgeidwad rhwng y llysoedd sirol a'r FPC. Rwy'n falch bod yr angen hwn wedi ei gydnabod gan HMCS sy'n gweithio i gyflawni cynnydd, yn arbennig yn rhanbarth Llundain.
- 5.62 *Taclo oediadau a sicrhau datblygiad achosion:* Rwyf o'r un farn a'r Llywydd³⁵ bod manteision sylweddol i wneud aelod o staff y llys yn gyfrifol am fonitro datblygiad achosion ac i osgoi oedi diangen a gohiriadau funud olaf. Mewn canolfan lys unedig, megis Lerpwl, mae ymgynghorwyr cyfreithiol yn perfformio'r gwaith yma'n ragorol.³⁶ Fodd bynnag, mewn awdurdodaeth teulu (yn wahanol i Lys y Goron) gall canolfan lys gynnwys nifer o wahanol leoliadau ble cynhelir gwrandawriadau. Mewn achos o'r fath, dengys adroddiadau'r llysoedd bod penodi Swyddog Datblygiad Achos yn sicrhau gwelliant nodedig mewn effeithlonrwydd a pherfformiad.³⁷ Yn yr awdurdodaeth teulu, mae Swyddog Datblygu Achos yn cynnal cyswllt rheolaidd gyda'r amrywiol asiantau cyfiawnder teulu a phleidiau i sefydlu datblygiad achos plentyn, gan sicrhau y cofnodir adroddiadau diweddariad mewn pryd ac nad yw amgylchiadau'r teulu wedi newid mor sylweddol fel y bydd yn effeithio ar ddyddiad gwrandawrid terfynol yr achos. Mae'r Cylchdeithiau yn edrych ar gyfleoedd i wella datblygiad achosion yn y llysoedd teulu trwy Fforwm y Rhaglen Teulu.
- 5.63 *Asiantau eraill:* Wedi ei ariannu gan DCSF, mae staff CAF/CASS, sy'n gofalu am fuddiannau plant ynghlwm i achosion teulu, yn elfen allweddol o'r system cyfiawnder teulu. Mae'r Llywydd wedi nodi'r gwahaniaeth nodedig yn y lefel o adnoddau a ddyrannir yng Nghymru a Lloegr. Disgrifir CAF/CASS Cymru fel "gwasanaeth effeithiol, hyblyg ac ymatebol". Yn Lloegr, fodd bynnag, mae oediadau oherwydd yr adroddir bod CAF/CASS yn gweithio i'r eithaf ac yn methu dyrannu i unrhyw leoliad yn y wlad ar unwaith. Gwelwyd gwelliant mewn rhai

35 Introduction to Family Court Reports 2006/07, gweler hefyd baragraffau 4.30-4.31

36 www.hmcourts-service.gov.uk/cms/annual_reports.htm

37 Gweler yr adroddiadau llys ar gyfer Derby, Caerly^ r, Nottingham, Stoke, a Chaerwrangon.

ardaloedd, er enghraifft Caint a Newcastle, ble mae'r farnwriaeth yn gweithio'n agos gyda CAF/CASS i ddelio â'r trafferthion ac uwch reolwyr yn cael eu cyflwyno i daclo diffyg perfformiad ac oedi hir i gynhyrchu adroddiadau.

- 5.64 Oni bai y delir â'r trafferthion hyn, ac er gwaethaf y ffaith fod barnwyr wedi gostwng y nifer o geisiadau a wneir i CAF/CASS a bellach yn gofyn am adroddiadau byrrach gyda mwy o ffocws, bydd achosion cyfraith breifat yn parhau i gael eu gohirio oherwydd pwysau ar staff CAF/CASS. Yn yr un modd, fe brofir oedi cyson o ganlyniad i broblemau Awdurdodau Lleol i recriwtio a chadw staff o fewn gwaith plant a welir gan nifer i fod yn rhy feichus ac ingol a ble ceir trosiant uchel o weithwyr cymdeithasol.

Yr Uchel Lys

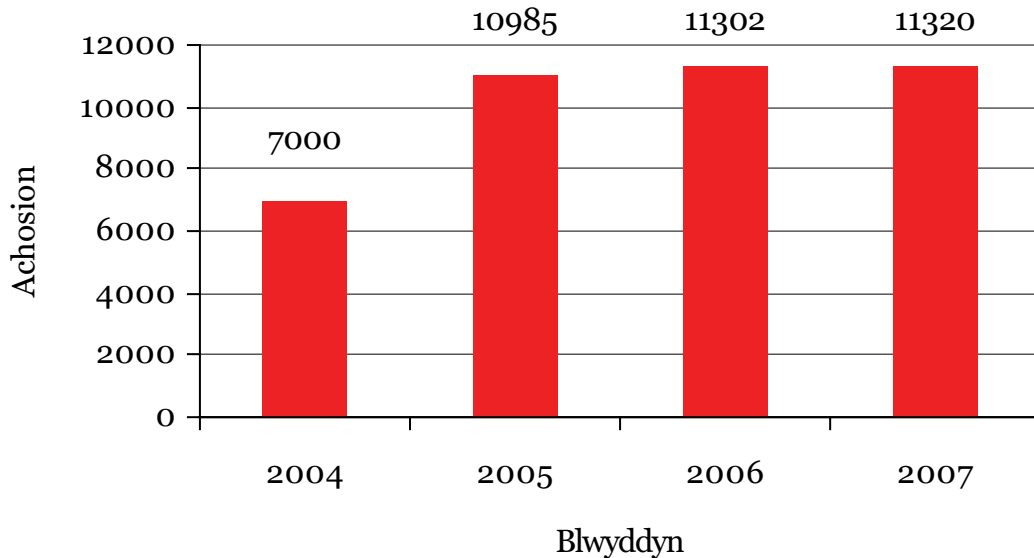
(i) Adran Mainc y Frenhines

- 5.65 Dyma'r mwyaf o dair adran yr Uchel Lys, yn cynnwys y Llywydd, Syr Igor Judge, a 73 o farnwyr, ynghyd ag amrywiaeth helaeth o fusnes. Mae cryn bwysau ar farnwyr Adran Mainc y Frenhines, sydd nid yn unig yn gwranddo ar y llysoedd troseddol trymaf ar y gylchdaith ond hefyd, yn ddibynnol ar eu harbenigeddau penodol, yn cyflawni gwaith y Llys Gweinyddol, y Morlys a'r Llysoedd Masnachol, y Llys Technoleg ac Adeiladu, y Tribiwnlys Apeliadau Cyflogaeth, a'r Tribiwnlys Lloches a Mewnfudiad. Yn ogystal â hyn, mae holl Farnwyr Mainc y Frenhines yn eistedd yn Adran Droseddol y Llys Apêl.
- 5.66 Ar wahân i'w cyfrifoldebau barnwrol, mae barnwyr yr Adran hefyd yn cyflawni nifer o gyfrifoldebau gweinyddol. Mae nifer o'r rhai eisoes wedi eu crybwyll mewn rhannau eraill o'r arolwg hwn. Daw'r mwyafrif o Farnwyr Gweinyddol o Adran Mainc y Frenhines. Hefyd, cadeirir pump o chwe phrif Bwyllgorau'r Bwrdd Astudiaethau Barnwrol gan Farnwyr Mainc y Frenhines, mae Meistr Ustus Butterfield yn Ddirprwy Gadeirydd y Bwrdd Prawf ac mae Meistr Ustus Goldring yn Gomisiynydd JAC. Meistr Ustus Fulford yw barnwr y Deyrnas Unedig yn y Llys Barn Cydwladol.
- 5.67 Mae Adran Mainc y Frenhines wedi ceisio ymdopi â'r amrywiol alwadau arno trwy ewyllys da ac ymroddiad y barnwyr sy'n ffurfio'r Adran. Mae gofid gwirioneddol, fodd bynnag, ynglŷn â'r pwysau ar y Llys Gweinyddol a'r barnwyr sy'n eistedd yno, ac i ba raddau y byddant yn gallu ymdopi. Yn ogystal â chynnydd sylweddol mewn gwaith lloches a mewnfudo, mae eu llwyth wedi cynyddu'n gyson yn ystod y blynyddoedd diwethaf oherwydd deddfwriaeth sy'n dod o fewn awdurdod y Llys Gweinyddol.
- 5.68 Rydym yn rhagweld nifer sylweddol o achosion terfysgaeth o bwys a fydd yn cael effaith arwyddocaol ar farnwyr Adran Mainc y Frenhines. Rheolir yr achosion hyn yn unol â phrotocol a gyhoeddwyd gan Lywydd Adran Mainc y Frenhines ac a wrandewir gan Farnwyr Uchel Lys a enwebir ganddo. Rheolir y Rhestr Achosion Terfysgaeth gan y Meistr Ustus Calvert-Smith.

Y Llys Gweinyddol

- 5.69 *Llwyth Achosion:* Yn y pedair blynedd ers 2004, mae'r nifer o achosion a gofrestrwyd yn y llys wedi codi o 7,000 i 11,320, cynnydd o 61.7%.

Achosion a gofnodir yn y Llys Gweinyddol



- 5.70 *Achosion Lloches a Mewnfudiad*: Disodlodd Deddf Lloches a Mewnfudo (Triniaeth Ymgeiswyr) 2004 y system o feirniaid a Thribiwnlys Apêl Lloches gan sefydlu system un haen o apeliadau ac ailystyriaethau lloches. Yn 2005, daeth 3,396 o geisiadau i'r llys gan AIT. Yn 2007 derbyniwyd 3,749. Canfyddir nad oes gan y mwyafrif llethol (tua 90%) deilyngdod yn ôl y gyfraith.
- 5.71 Yn 2007, derbyniodd y llys 6,694 o geisiadau am arolwg barnwrol ar faterion sifil a throseddol. O'r rhain, mae 4,357, tua dau draean o lwyth gwaith arolwg barnwrol y llys, yn ymwneud â lloches neu fewnfudo. Pan ychwanegir y 3,749 cais am ailystyriaeth, daw cyfanswm achosion mewnfudo i 8,106, sef bron i dri chwarter yr achosion a gofrestrwyd.
- 5.72 O ganlyniad i bwysau o'r achosion lloches a mewnfudo, fe gafwyd oediadau annerbyniol. Gall ymgeiswyr fod yn aros 12 mis neu fwy. Yn naturiol, fe fynegwyd gofid am yr oedi. Yn Rhagfyr 2007, sefydlwyd arolwg dan gadeiryddiaeth yr Arglwydd Ustus Richards a Lin Homer (uwch swyddog o'r Swyddfa Gartref) i daclo'r mater o'r gwaith mewnfudo a lloches a gyflawnir gan y Llys Gweinyddol yn ei gyflawnder. Dylai Barnwyr Cylchdaith sydd â phrofiad digonol i eistedd yn y llys hwn gynnig ateb byr dymor, a bydd gwaith hefyd yn cael ei rannu gyda'r Canolfannau Llysoedd Sifil mawr y tu allan i Lundain.
- 5.73 *Achosion eraill o gynnyddu llwyth gwaith*: Mae gwaith y llys hefyd wedi cynyddu o ganlyniad i'w awdurdod goruchwylio dros y gorchmynion rheoli a weithredir yn dilyn y Ddeddf Atal Terfysgaeth 2005 ar rai a amheuir i fod yn cymryd rhan mewn gweithgaredd cysylltiedig â therfysgaeth. Mae'r gwrandawiadau yn cymryd amser gan eu bod yn gofyn (yn wahanol i'r rhan fwyaf o arolygon barnwrol) i'r llys bennu materion o ffaith ac i gynnal dau wrandawriad ar wahân er mwyn ystyried y deunydd agored a chaeedig (diogelwch cenedlaethol). Mae'r llys hefyd yn delio â hawliadau dan y Ddeddf Elw Troseddau (POCA), y mae Rheolau'r Weithdrefn Sifil yn ei gwneud yn ofynnol i'w cychwyn yn y Llys Gweinyddol. O ystyried

tebygrwydd y gwaith i'r hyn a gyflawnir yn y llysoedd troseddol a'r pwysau ar y Llys Gweinyddol, fe benderfynwyd y bydd holl wrandawiadau sylweddol achosion POCA yn cael eu trosglwyddo i Adran Mainc y Frenhines.

- 5.74 Byddwn yn cynnal arolwg i sicrhau fod y Llys Gweinyddol yn delio â hawliadau sy'n deilwng o sylw Barnwr Uchel Lys yn unig ac, er mwyn osgoi creu ôl-groniad, y gellir trosglwyddo hawliadau (yn arbennig os oes angen datrys materion ffeithiol) i Adrannau eraill yr Uchel Lys.
- 5.75 *Effaith deddfuriaeth newydd:* Tra bo'r Ddeddf Lloches a Mewnfudo (Triniaeth Ymgeiswyr) 2004 wedi cynyddu gwaith y Llys Gweinyddol yn sylweddol, mae Deddf y Tribiwnlysoedd, Llysoedd a Gorfodaeth 2007, sy'n darparu ar gyfer trosglwyddo apeliadau statudol o dribiwnlysoedd penodol i'r Uwch Dribiwnlys, yn debygol o arwain at rywfaint o ostyngiad yn y llwyth gwaith. Maen annhebyg y bydd yn ostyngiad sylweddol, ond mae'n anodd asesu i ba raddau. Er y daeth llai na 10% o'r 200 o apeliadau statudol a wrandawyd gan y Llys yn 2007 o dribiwnlysoedd, mae arolygon barnwrol yn erbyn penderfyniadau tribiwnlysoedd (megis Tribiwnlysoedd Arolwg Iechyd Meddwl) ble na chafwyd apêl statudol yn y gorffennol yn debygol o gael eu clywed fel apeliadau statudol yn y dyfodol yn yr Uwch Dribiwnlys. Yn fwy arwyddocaol, o ystyried y pwysau ar y Llys Gweinyddol, yw'r effaith ar adnoddau barnwrol os bydd rhai o'r Barnwyr Uchel Lys sy'n eistedd yn y Llys yn treulio rhywfaint o'u hamser yn eistedd yn yr Uwch Dribiwnlys yn y dyfodol.
- 5.76 *Newid i gefnogaeth gyfreithiol a gweinyddol:* cafwyd newid sylweddol yn y gefnogaeth gyfreithiol a gweinyddol a ddarparwyd i'r Llys yn 2007. Ymddeolodd Lynne Knapman, uwch gyfreithiwr a phennaeth gweinyddiaeth y Llys, ym mis Awst o ganlyniad i ailystyriaeth o weinyddiaeth Adran Mainc y Frenhines yn gyffredinol. Yn ffodus, mae Lynne Knapman wedi cytuno i fynychu'n rhan amser, gan fod angen pendant am gyfreithiwr gyda swyddogaethau barnwrol all asesu pwysigrwydd ceisiadau, gysylltu ag uwch gyfreithwyr yn y llywodraeth, delio â materion barnwrol megis gohiriadau a gorchmynion caniatâd a goruchwylio gweithrediad y llys yn gyffredinol. Tra'n ffurfiol yn rhan o Adran Mainc y Frenhines, mae gwaith a gweithdrefnau'r Llys Gweinyddol yn sylfaenol wahanol i weddill yr Adran, a dylid ei ystyried fel llys ar wahân wrth wneud penderfyniadau am ei weinyddiaeth.

Y Morlys a'r Llysoedd Masnach

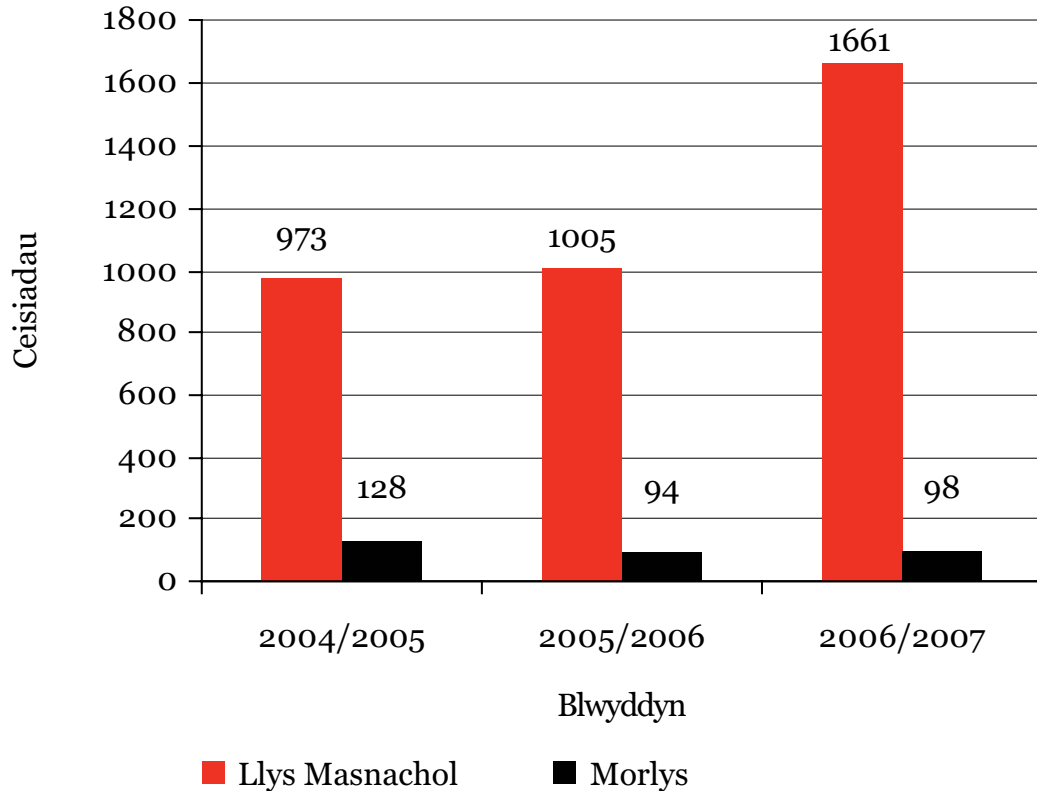
- 5.77 Mae awdurdod y Llys Masnachol yn ymestyn i unrhyw hawliad yn ymwneud â thrafodion masnach a masnachu. Mae awdurdod y Morlys yn gorgyffwrdd i raddau, ond mae ganddo awdurdod unigol dros hawliadau morwrol, gan gynnwys arestio llongau, gwrthdrawiadau ac adfer. Mae busnes y Llys Masnachol yn gyffredinol yn ymwneud ag anghydfod ble mae'r swm o arian a drafodir dros £1 miliwn (ac fel arfer yn llawer mwy). Trosglwyddir achosion llai i'r Llys Mercantil. Ceir adroddiad llawn o waith y llysoedd hyn yn eu Hadroddiad Blynyddol.
- 5.78 *Natur ryngwladol y llwyth gwaith:* Mae'r ddau lys yn parhau i fod yn fforwm ddethol ac, o ganlyniad, mae'r cyfreithiad a erlynir ynddynt yn cadw ei naws ryngwladol gyda dros 70% o achosion yn ymwneud â phleidiau tramor. Mae'r Llys

Masnachol yn ategiad angenrheidiol i rôl cyflafareddiad rhyngwladol Llundain, a gyda'r gwasanaethau cyfreithiol a chynorthwyol yn Ninas Llundain mae'n gwneud cyfraniad sylweddol i allforion anweledig ac i economi'r Deyrnas Unedig. Oherwydd hyn, rwy'n rhannu gofid barnwyr y llysoedd i sicrhau bod achosion yn cael eu cynnal yn ddi-oed, bod ei eiddo a gweithdrefnau yn addas ar gyfer y nifer o achosion cymhleth sy'n dod gerbron, a bod ganddo'r system ffeilio electronig integredig mae angen,³⁸ ac rwy'n croesawu'r mentrau maent wedi gweithredu yn y meysydd hyn.

- 5.79 *Adeilad newydd, modern arbennig i lys busnes:* Yn Rhagfyr 2006, fe gyhoeddwyd y byddai "lyys newydd wedi'i neilltuo i fusnes" yn cael ei adeiladu yn Fetter Lane. Y cynllun a gymeradwywyd gan y Trysorlys oedd i ateb hen angen ac i ddarparu cyfleusterau cyfoes ar gyfer anghydfodau busnes amlwg, nifer ohonynt gyda chysylltiadau rhyngwladol. Bydd yr adeilad yn darparu 29 o lysoedd gyda golau dydd naturiol a safonau acwstig modern, 12 ystafell wrando, 44 ystafell ymgynghori cyhoeddus, cyfleusterau aros gwell ar gyfer y pleidiau sy'n cymryd rhan yn yr achosion a chyfleusterau gwaith gwell ar gyfer staff HMCS. Disgwylir cwblhau'r adeilad erbyn canol 2010, pryd y bydd HMCA yn gadael St. Dunstan's House, ble mae rhai Llysoedd Masnachol wedi eu lleoli. Fe ddylai ac fe allai'r adeilad hwn fod wedi cael ei godi o fewn rhodfannau'r Llysoedd Cyfiawnder Brenhinol i gymryd lle Adeilad y Frenhines, ond nid i'w briodoli i reolau cyllid a gweithredoedd y Trysorlys ar y pryd ac sydd erbyn hyn wedi eu gadael.
- 5.80 *Llwyth gwaith:* Mae swmp busnes y Llys Masnachol yn parhau i fod yn sylweddol, er bod y ffigwr ar gyfer 2006-07 yn cynnwys nifer o geisiadau llai parthed taliadau banc.

38 Nid yw HMCS wedi ymrwymo i gyllid ar gyfer hyn eto: gweler paragraff 5.18 uchod.

Cymhariaeth i faint hawliadau yn y Llys Masnachol a'r Morlys



- 5.82 *Amserau Arweiniol*: Mae'r amserau arweiniol (h.y. yr amser rhwng y dyddiad pan bennir gwrandawriad a'r dyddiad a bennir ar gyfer cynnal y gwrandawriad) bellach yn fater gofid. Mae'r galwadau ar Farnwyr Uchel Lys i roi trosedd ar brawf, yn yr achos cyntaf ac mewn apêl, wedi arwain at y Llys yn gorfod ymdopi gyda dim ond 8 barnwr yn eistedd ar unrhyw adeg (o gymharu â'r angen derbyniedig am o leiaf 9). Yn benodol, mae gan achosion a amcangyfrifir i fod angen 1 neu 2 niwrnod, a ddylai fod ac amser arweiniol o 4 i 5 mis, erbyn hyn â'r un amser arweiniol ag achos 4 wythnos (h.y. 9 mis).
- 5.83 *Cyfreithiad ar raddfa fawr a chymhleth*: Yn ystod y cyfnod dan arolwg, yn dilyn dau achos hir iawn a ddaeth i ben yn ddisymwth ar ddiwedd 2005,³⁹ gyda'm cefnogaeth i, fe arweiniodd menter gan Feistr Ustus Steel, a oedd ar y pryn yn farnwr cyfrifol am y Llys Masnachol, at symposiwm ac yna weithgor dan nawdd Pwyllgor Defnyddwyr y Llys Masnachol ac wedi ei gadeirio gan Feistr Ustus Aikens i ystyried gwelliannau i weithdrefnau ac arferion y Llys Masnachol wrth ddelio â chyfreithiad ar raddfa fawr. Adroddodd y grŵp yn Nhachwedd 2007,⁴⁰ ac mae'r

39 *Three Rivers DC v Governor and Company of the Bank of England*, cwmpodd achos y "BCCI" (ble gwyrddrowyd penderfyniad Barnwr y Llys Masnachol i ddileu'r cais gan Dŷ'r Arglwyddi) ar 2 Tachwedd 2005. Cwmpodd achos Equitable Life yn erbyn eu harchwilwyr a chyn gyfarwyddwyr anweithredol yn Medi a Rhagfyr 2005.

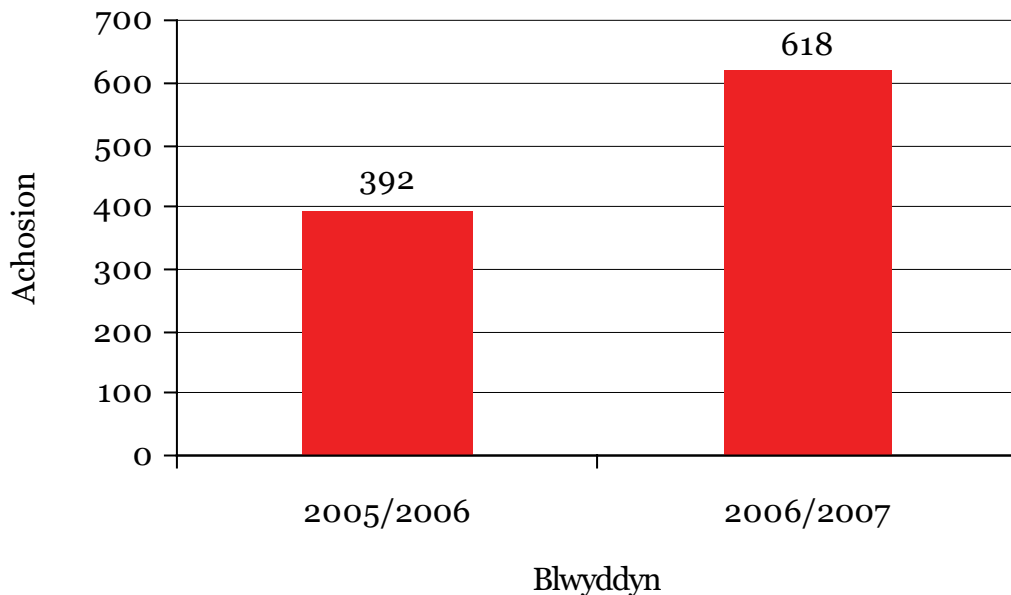
40 Gellir dod o hyd i'r Adroddiad yn www.judiciary.gov.uk/docs/rep_comm_wrkg_party_long_trials.pdf.

argymhellion wedi eu rhoi ar waith am gyfnod prawf yn ystod 2008. Yna bydd barnwyr y Llys Masnachol yn pennu p'un a ydynt am barhau gyda'r prawf, neu a ddylid mabwysiadu'r argymhellion naill ai'n rhannol neu'n gyfan.

Y Llys Technoleg ac Adeiladu

- 5.84 Mae'r TCC yn delio â chyfreithiad technegol, peirianeg, adeilad ac adeiladu tu mewn a thu allan i Lundain. Ceir adroddiad llawn o'i waith yn yr adroddiad blynyddol.⁴¹ Y tu mewn a thu allan i Lundain, mae'r llwyth gwaith wedi bod yn cynyddu yn ystod y cyfnod rhwng Ebrill 2006 a Medi 2007. Yn Llundain, fe gofrestrwyd 618 o achosion newydd rhwng Ebrill 2006 a Medi 2007, cynnydd o 63% ar y 12 mis blaenorol.

Achosion a gofrestrwyd yn y Llys Technoleg ac Adeiladu



- 5.85 Mae'r rhan fwyaf o achosion yn codi o geisiadau adeiladau (29%) neu orfodi dyfarniad (18%) ond mae nifer sylweddol o geisiadau parthed cyflafareddiad, esgeulustod, adfeilio, prosiectau TG, tannau a niwsans. Mae gan nifer sylweddol o'r hawliadau elfen ryngwladol. Mae creu'r galw atodol hwn wedi ei briodoli yn bennaf i bolisi o ddarparu Barnwyr Uchel Lys arbenigol i wrando ar y gwaith pwysig hwn. Rwy'n sicrhau bod cwmpas i ehangu ymhellach, yn arbennig oherwydd cyfreithiad sy'n debygol o godi o'r cytundebau yn ymwneud â pharatoadau ar gyfer y Gemau Olympaidd. Rhaid i ni sicrhau bod gennym farnwyr sy'n barod i ateb y galw.
- 5.86 Pan ddaeth tymor hynod lwyddiannus Meistr Ustus Jackson fel Barnwr yn Gyfrifol am y Llys i ben yn Awst 2007, fe ymgwymerodd y Meistr Ustus Ramsay â'r cyfrifoldebau hyn. Diweddarwyd Canllaw'r TCC, sy'n darparu canllaw ymarferol

41 www.judiciary.gov.uk/docs/tcc_3rd_annual_report.pdf

i ddefnyddwyr y llys, yn Medi 2007. Mae adroddiad gweithgor ar y Protocol Cyn Gweithredu ar gyfer Anghydfodau Adeiladu a Pheirianeg, a gadeirir gan Feistr Ustus Ramsay, wedi arwain at newidiadau a anelwyd at ostwng y gost a'r amser o gydymffurfio â'r Protocol. Mae'r TCC hefyd yn weithgar gyda hyrwyddo datrys anghydfodau amgen. Dechreuodd cynllun peilot ar gyfer Proses Setlo Llysoedd ble mae Barnwyr TCC Llundain yn gweithredu fel canolwyr yn 2006 ac fe ddaeth i ben yn Rhagfyr 2007. Mae'r Llys, ar y cyd â King's College, Llundain, yn cyflawni ymchwil i gyflafareddu a'i effaith ac amseriad yng nghyd-destun anghydfodau yn y Llys Technoleg ac Adeiladu, ac fe gyhoeddodd Adroddiad Interim ym Mehefin 2007.⁴²

(ii) Adran y Siawnsri

- 5.87 Mae Adran y Siawnsri yn cynnwys Canghellor yr Uchel Lys (sy'n eistedd yn yr achos cyntaf ac yn y Llys Apêl) a 18 o Farnwyr Uchel Lys. Yn 2007, fe gytunwyd mai Barnwr Uchel Lys ddylai lenwi swydd Llywydd y Tribiwnlys Apeliadau Cystadlu (a neilltuwyd i Adran y Siawnsri) neu ei gyfwerth yn yr Alban neu Ogledd Iwerddon. Mae'r cyfanswm o Farnwyr Uchel Lys wedi ei gynyddu ers hynny o 107 i 108 (ac yn Siawnsri o 17 i 18) ar gyfer y cyfnod o amser ble bydd Barnwr Uchel Lys yn swydd y Llywydd. Meistr Ustus Barling yw Llywydd presennol y Tribiwnlys Apeliadau Cystadlu, a Meistr Ustus Etherton yw Cadeirydd Comisiwn y Gyfraith. Busnes craidd Adran y Siawnsri yw datrys anghydfodau yn ymwneud ag eiddo o bob ffurf, yn amrywio o anghydfodau eiddo masnachol, busnes, deallusol a chystadleuaeth, o drethu o bob math i'w waith traddodiadol yn ymwneud â chwmnïau, partneriaethau, morgeisi, methdaliad, tir ac ymddiriedolaethau. Mae gan gryn dipyn o waith yr Adran elfen ryngwladol (er enghraifft methdaliadau trawsffiniol a chyfreithiad paralel ledled Ewrop mewn achosion patent a nod masnach). Mae'r gwaith yn Llundain yn bennaf yn Llysoedd Cyfiawnder Brenhinol, ond mae 11 Barnwr Cylchdaith arbenigol a dau o'r barnwyr Uchel Lys yn eistedd ym Mirmingham, Bryste, Caerdydd, Leeds, Lerpwl, Manceinion a Newcastle. Fe gynyddodd busnes yr Adran, tu fewn a thu allan i Lundain, yn 2006.
- 5.88 *Llwyth gwaith*: Ac eithrio methdaliad, fe gododd achosion a gyhoeddwyd yn Llundain o 7.3% a'r rhai tu allan i Lundain o 21%. Cododd y rhai yn ymwneud â methdaliad corfforaethol o 32% a'r rhai a gyhoeddwyd y tu allan i Lundain o 126%.

Crynodeb o achosion a ddechreuwyd yn 2005 a 2006

Natur yr achos	2005	2006
Hawliadau, achosion cychwynnol ac eraill a gyhoeddwyd		
Llundain	4,219	4,528
Tu allan i Lundain ⁴³	1,672	2,025
Deisebau Methdaliad	13,149	13,559
Achosion Llys Cwmnïau⁴⁴		
Deisebau dirwyn i ben yn Llundain	4,749	5,152
Deisebau, ceisiadau a gwysion eraill yn Llundain ⁴⁵	6,822	10,122
Tu allan i Lundain ⁴⁶	3,508	7,941
Apeliadau Llys Patent a dderbyniwyd	6	-
Cyfanswm	34,125	43,327

- 5.89 Mae Adran y Siawnsri yn cynnwys y Llys Patent a glywodd 20 o achosion yn 2006, gan gymryd 160 o ddyddiau llys, a 152 o ddyddiau cyfamser. Dim ond â phatentau, cynlluniau cofrestredig ac apeliadau yn erbyn y Goruchwylir Cyffredinol a Phatentau mae'r Llys Patentau'n delio. Delir a llawer o achosion yn ymwneud â hawliau eiddo deallusol megis hawlfraint, nodau masnach a thwyll yn Adran y Siawnsri. Mae cyflawniad busnes yn Adran y Siawnsri yn dal i fod yn ddibynnol iawn ar ddirprwy farnwyr a benodwyd dan yr hyn a ragwelwyd i fod yn ddarpariaeth frys yn s9(4) Deddf y Llys Goruchaf 1981. Mae trafodaethau wedi bod yn digwydd gyda HMCS a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder ynglŷn â chreu dosbarth newydd o Gofiaduron Sifil, wedi eu recriwtio trwy gystadleuaeth agored JAC, a allai ymgymryd â gwaith sifil arbenigol ac ennill y profiad barnwrol angenrheidiol i'w paratoi ar gyfer apwyntiad posibl i Faint yr Uchel Lys yn y dyfodol.

43 Yn cynnwys amcangyfrif o wysion cychwynnol o 171 yn 2005 a 185 yn 2006

44 Ac eithrio trosglwyddiadau o'r Adran Siawnsri

45 Yn cynnwys achosion nad ydynt wedi cychwyn yno ar gyfer y Llys Cwmnïau

46 Yn cynnwys dirwyn i ben ceisiadau tu allan i Lundain

- 5.90 Yn ystod 2006 a hanner cyntaf 2007, daeth barnwyr o Weriniaeth China, Rwsia a Kazakstan i weld gwaith Adran y Siawnsri. Mynychodd barnwyr annibynnol gynadleddau arbenigol ac eraill dramor.
- 5.91 Yn gyffredin â barnwyr adrannau eraill, mae holl farnwyr Adran y Siawnsri nawr yn cyflawni amrywiaeth helaeth o ddyletswyddau gweinyddol yn ogystal â'u gwaith barnwrol. Mae'r ystod a baich y gwaith wedi cynyddi ers gweithrediad Y Ddeddf Diwygio Cyfansoddiadol 2005.

(iii) Adran Teulu

- 5.92 Mae Adran Teulu'r Uchel Lys yn cynnwys y Llywydd, sy'n eistedd yn bennaf yn yr achos cyntaf, ac 19 o Farnwyr Uchel Lys, sy'n eistedd yn y Llysoedd Cyfiawnder Brenhinol yn Llundain ac mewn canolfannau llysoedd rhanbarthol yn delio â busnes yr Uchel Lys. Bu ei farnwyr, dan arweiniad y Llywydd, yn cymryd rhan lawn yn y symudiad a ddisgrifiwyd yn gynharach yn yr arolwg⁴⁷ i'r hyn a fydd yn y bôn yn Llys Teulu Unedig.
- 5.93 Mae Barnwyr Uchel Lys yn delio â'r achosion mwyaf anodd a dyrys o anghydfodau teulu a lles, a fyddai fel arall yn cael eu clywed yn y llysoedd sirol neu'r Llysoedd Achosion Teuluol. Nhw hefyd sy'n delio â Chytundebau'r Hâg ac achosion eraill yn ymwneud â symud plant i neu o'r Deyrnas Unedig heb ganiatâd a meysydd eraill o farnwriaeth arbenigol a gedwir ar eu cyfer.
- 5.94 Mae'r llysoedd teulu yn dal i fod â phroffil uchel yn y wasg. Un mater mae'r llywodraeth yn rhoi sylw yw i ba raddau dylid cadw achosion yn y llysoedd teulu yn gyfrinachol er mwyn amddiffyn preifatrwydd plant sy'n rhan o'r achosion. Mae hyn yn dal dan ystyriaeth, ac mae barnwyr teulu wedi cyfrannu i'r ddadl a byddant yn parhau i wneud.
- 5.95 Yn 2007, oherwydd ailwampiad arfaethedig Adeilad y Frenhines ble roedd nifer o Farnwyr Teulu'r Uchel Lys wedi eu lletya, fe ddisbarthwyd 15 ohonynt ledled y Llysoedd Cyfiawnder Brenhinol, ac yn St Dunstan's House. Ar y cyfan fe reolwyd y symud yn llwyddiannus, ac mae'r anawsterau o glywed mathau penodol o achosion (e.e. achosion gwarchodaeth) yn St Dunstan's House wedi eu haddasu.
- 5.96 *Llwyth gwaith:* Gostyngodd y cyfanswm o achosion a restrwyd i'w clywed yn yr Uchel Lys yn ystod 2006/7 o 0.6%. Ar yr un pryd, er gaethaf absenoldeb hir dymor am resymau iechyd un o'r barnwyr, fe gynyddodd y nifer o achosion a restrwyd gydag amcan amser o 5 diwrnod neu fwy o 21%, ac felly'n cynnal llwyth gwaith cyffredinol y flwyddyn flaenorol. Yn ystod y cyfnod fe gafwyd gwelliant sylweddol mewn amserau aros, er y cafwyd cynnydd bychan yn y nifer o achosion i'w clywed. Cafwyd gostyngiad o 10% yn y nifer o ddyddiau y treuliodd Barnwr Uchel Lys ar gylchdaith er mwyn darparu ar gyfer anghenion busnes teulu yn Llundain, yn cynnwys amser a dreuliwyd gan farnwyr unigol o'r Adran Teulu yn y Llys Apêl a'r Llys Gweinyddol.

47 Paragraff 5.70 uchod.

5.97 *Cefnogaeth weinyddol ar gyfer gwaith yr Uchel Lys ar gylchdaith*: Rwyf wedi cyfeirio at yr angen am gefnogaeth weinyddol atodol ar gyfer Barnwyr Teulu Penodedig. Mae yna hefyd angen ar gyfer cefnogaeth weinyddol benodol i Farnwyr Uchel Lys ar gylchdaith. Mae trefniant a rhestru gwaith teulu yn gryn dipyn mwy cymhleth nag mewn awdurdodiadau eraill, ac mae yna angen am gymorth gweinyddol penodol a swyddogion rhestru ar gyfer gwaith teulu'r Uchel Lys ble bynnag y'i clywir ar gylchdaith. Mae cynlluniau lleol ym Birmingham, Caerdydd ac Abertawe yn darparu tîm bychan parhaol a phrofiadol i gefnogi Barnwyr Teulu a Sifil, ond nid yw hyn ar gael ledled y wlad. Ble nad yw, naill ai bydd tîm Uchel Lys troseddol neu weinyddiaeth llys sirol sydd eisoes wedi mynd i'r pen yn cynnig darpariaeth ond, ac eithrio ymdrechion staff, maent yn gwneud hynny heb y fantais o brofiad arbenigol.

Adran Sifil y Llys Apêl

5.98 Cyflawnir gwaith Adran Sifil y Llys Apêl gan Feistr y Rholiau, a 37 o Arglwyddi ac Arglwyddesau Ustusiaid. Cynorthwyr Meistr y Rholiau gan Is-Lywydd y Llys, Arglwydd Ustus Waller, a gan Arglwydd Ustus Moore-Bick, Dirprwy Bennaeth Cyfiawnder Sifil. Ar begwn y system gyfreithiol dan Dŷ'r Arglwyddi, mae'r Llys yn clywed apeliadau ar bwyntiau pwysig o gyfraith ac yn dal cyfrifoldeb arwyddocaol am ddatblygiad cyfraith sifil statudol ac anstatudol, cyfrifoldeb arbennig o bwysig o fewn system gyfraith gyffredin. Mae'n ystyried apeliadau yn erbyn gorchmynion Barnwyr Uchel Lys eraill, penderfyniadau terfynol o'r llysoedd sirol mewn ceisiadau 'aml lwybr' (h.y. arwyddocaol), ac amrywiol dribiwnlysoedd, yn arbennig y Tribiwnlys Lloches a Mewnfudiad (AIT) a'r tribiwnlys Apeliadau Cyflogaeth.

5.99 Ceir adroddiad llawn o'i waith yn arolwg mwyaf diweddar Meistr y Rholiau o'r flwyddyn gyfreithiol 2006-07.⁴⁸ Yn ystod y cyfnod hwnnw, roedd yr achosion arwyddocaol y pennodd y Llys arnynt yn cynnwys y penderfyniadau apeliadol cyntaf ar orchmynion rheoli a osodwyd ar rai a amheuir o derfysgaeth dan y Ddeddf Atal terfysgaeth 2005, a phenderfyniadau ar gwmpas yr amddiffyniad statudol a roddir gan ddeddfwriaeth cyflogaeth i chwythwyr chwiban, cyfyngiadau ar gyhoeddi gwybodaeth gyfrinachol a phreifat, atebolrwydd tyst arbenigol (meddyg) i achos disgyblu parthed tystiolaeth a roddwyd mewn achos cyfreithiol, a'r drefn wrth godi materion achosiaeth mewn achosion anaf personol.⁴⁹

5.100 Mae'r Llys yn eistedd yn bennaf yn y Llysoedd Cyfiawnder Brenhinol yn Llundain, ond mae hefyd yn eistedd yng Nghaerdydd ddwywaith y flwyddyn ac am ddau gyfnod pellach o wythnos ar y tro ym Birmingham, Manceinion neu Leeds pob blwyddyn.

5.101 *Llwyth gwaith*: Dengys arolwg Meistr y Rholiau y cafwyd cynnydd yn bron pob categori i waith y llys.⁵⁰ Y prif reswm dros y twf cyffredinol mewn ceisiadau am ganiatâd i apelio ac apeliadau yw'r cynnydd yn y nifer o faterion AIT. Crëwyd yr AIT yn 2000. Rwyf wedi cyfeirio at effaith difrifol y newid hwn yn y ddeddfwriaeth

48 www.hmcourts-service.gov.uk/cms/files/review_legal_year_2007.pdf

49 Gweler *Arolwg Meistr y Rholiau o'r Flwyddyn Gyfreithiol 2006-07*, t 20-27.

50 Gweler Tablau 1 a 2, t 28-29.

yn ymwneud ag achosion lloches a mewnfudiad ar y Llys Gweinyddol.⁵¹ Mae'r ddeddfwriaeth hefyd wedi cael effaith difrifol ar adnoddau'r Llys Apêl yn nhermau staff ac amser barnwrol. Mae'n parhau i osod baich enfawr ar adnoddau'r Llys, gan gynrychioli 28.8% o'r holl apeliadau a 22.8% o ganiatadau i apelio'r llynedd. Cafwyd cynnydd o 47% yn llwyth gwaith lloches a mewnfudo'r Llys ers creu'r AIT.

- 5.102 Mae'r sefyllfa wedi ei ddwysau am nad yw'r AIT, yn wahanol i'w ragflaenydd yr IAT, yn gallu dychwelyd penderfyniad ailystyried i dribiwnlys â chyfansoddiad gwahanol ac felly mae'n delio'n fewnol â'r achos hyd yn oed ble mae'n cytuno ei fod yn cynnwys gwall cyfreithiol. Golyga hyn bod barnwyr o'r radd flaenaf yn rhoi dros 25% o'u hamser i apeliadau o un barnwr mewnfudo, gyda'r mwyafrif heb godi'r un pwynt o bwys cyffredin a rhai y byddai Ait ei hun yn derbyn i fod yn wallus.
- 5.103 Ac eithrio caniatâd y Siawnsri i apelio ceisiadau ac apeliadau, cafwyd cynnydd mewn apeliadau a cheisiadau am ganiatâd i apelio gan bob un o'r llysoedd a thribiwnlysoedd is. Mae'r ffaith nad yw effaith y twf hwn a thwf busnes AIT wedi arwain at gynnydd hyd yn oed yn uwch mewn caniatadau i apelio a derbyniadau apêl yn bennaf diolch i ostyngiad anghysylltiol yn y nifer o ganiatadau Siawnsri i geisiadau apêl (233, i lawr o 272 yn 2005/06) ac apeliadau Siawnsri (133, i lawr o 185 yn 2005-06).
- 5.104 *Nifer o farnwyr*: Nid yw'r nifer o Arglwyddi ac Arglwyddesau Ustusiaid wedi cynyddu ers 1999; ffaith sylweddol o ystyried i'r nifer sefyll ar 26 yn 1990, y cynnydd yn bron i bob categori o waith y llys, a'r posibiliad o gynnydd pellach. Mae gan y mwyafrif o Arglwyddi ac Arglwyddesau Ustusiaid ddyletswyddau beichus yn llywyddu yn Adran Droseddol y Llys Apêl. Mae galwadau eraill hefyd wedi rhoi pwysau ar eu hargaeledd i eistedd yn nwy Adran y Llys. Er enghraifft, mae'r Arglwyddes Ustus Hallett wedi bod yn aelod o'r JAC ers Ionawr 2006 ac yn Ddirprwy Gadeirydd ers Hydref 2007, mae'r Arglwydd Ustus Scott Baker wedi bod yn gwasanaethu fel Dirprwy Grwner Cynorthwyol ar gyfer Gorllewin Canol Llundain ac yn cynnal yr ymchwiliadau i farwolaethau Diana, Tywysoges Cymru, a Mr Dodi Al Fayed, ac yn Rhagfyr 2007 fe benodwyd yr Arglwydd Ustus Gage yn Gadeirydd barnwrol y Gweithgor Comisiwn Dedfrydu a sefydlwyd gan y llywodraeth yn dilyn Arolwg Carter o'r Carchardai.
- 5.105 *Caniatâd i Apelio*: Ers 1999 bu angen caniatâd i apelio ym mron bob achos. Ers 2001, mae'r Llys wedi gweld cyfartaledd o 2,449 o geisiadau am ganiatâd i apelio a 1,204 o apeliadau pob blwyddyn. Cofrestrwyd 2,551 o ganiatadau i apelio yn 2007; yr ail flwyddyn i'r niferoedd ragori ar y swm uchaf blaenorol o 2,499 yn 2002-03. Mae'r nifer o apeliadau a gofrestrwyd (1,266) wedi cynyddu am y drydedd flynedd yn olynol. Dan rai amgylchiadau gan y llys is roi caniatâd i apelio, ond dim ond tua 20% o'r achosion a gofrestrir pob blwyddyn yw hyn. Mae'r mwyafrif angen caniatâd i apelio gan y Llys Apêl; proses sydd angen ystyriaeth o achosion ar bapur gan un Arglwydd neu Arglwyddes Ustus a all, ble gwrthodir caniatâd i apelio, ddilyn gydag ailystyriaeth llafar. Clywyd 374 o'r rhain gan un Arglwydd

neu Arglwyddes Ustus, 257 gan 2 a 29 gan 3, ble byddai adnewyddiad cais, os yn llwyddiant, yn arwain yn syth i'r apêl.

5.106 Mae baich aelodau'r Llys wrth ystyried caniatâd i apelio yn sylweddol a rhodiwyd ystyriaeth i ddulliau o'i leihau. Yn dilyn proses o ymgynghori, gan gynnwys adroddiad gan yr Athro Fonesig Hazel Genn, newidiwyd Rheolau'r Weithdrefn Sifil ar 2 Hydref 2006 er mwyn rhoi grym i'r llys allu ardystio bod cais a wrthodwyd ganiatâd i apelio ar bapur yn "Gwbl Annheilwng". Nid oes unrhyw hawl i ailystyriaeth llafar os rhoddir ardystiad o'r fath i gais. Mae'r system yn dal dan arolwg.

Adran Droseddol y Llys Apêl

5.107 Mae'n dda gennyf gofnodi bod y Llys Apêl (Adran Droseddol), i raddau helaeth, yn gweithio'n dda. Mae'r Llys, dan arweinyddiaeth Syr Igor Judge, Pennaeth Cyfiawnder Troseddol, a'r Arglwydd Ustus Latham, Is-Lywydd y Llys, a gyda chefnogaeth Roger Venne, Cofrestrydd Apeliadau Troseddol a'r Swyddfa Apeliadau Troseddol, yn chwarae rhan ganolog yn amddiffyn a hyrwyddo hyder y cyhoedd yn y system gyfiawnder droseddol.

5.108 Mae'r Llys yn bodoli i bennu apeliadau o Lys y Goron ac i ddarparu canllaw ar ddehongliad o gyfraith droseddol a'i weithdrefnau. Gan mwyaf, dyma hefyd yw'r llys apêl terfynol, ac felly mae ei rôl yn sylfaenol i amddiffyn hawliau'r amddiffynnydd unigol rhag camwedd wrth ddiogelu euogfarnau'r euog a dderbyniodd wrandawriad teg.

5.109 Ceir esboniad llawn o waith y Llys yn ei Arolwg o'r flwyddyn gyfreithiol 2006-07.⁵² yn ystod y cyfnod hwnnw mae achosion arwyddocaol wedi cynnwys *R v Cole* ac *R v Keet*,⁵³ ble bu'r Llys yn ystyried derbynioddeb tystiolaeth achlust ysgrifenedig dan y Ddeddf Cyfiawnder Troseddol 2003 ac *R v Bree*,⁵⁴ ble bu'r Llys yn delio â phroblemau yn ymwneud ag effeithiau meddwdod ar gydsyniad i gyfarthach rywiol.

5.110 Ar wahoddiad y Llys, ac i nodi canmlwyddiant y Llys, cynhyrchodd y Pwyllgor Rheol Gweithdrefn droseddol gyfres o reolau newydd yn llywodraethu'r holl achosion gerbron y Llys.⁵⁵

5.111 *Llwyth gwaith*: Ers 2002, mae'r nifer o geisiadau a dderbyniwyd wedi gostwng ychydig pob blwyddyn, ond fe ymddengys bod y duedd hon wedi newid yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, gyda'r Llys yn derbyn 5176 o geisiadau dedfryd a 1598 o geisiadau euogfarn. Roedd hyn yn 262 yn fwy o geisiadau dedfryd a 68 yn fwy o geisiadau euogfarn nag yn y flwyddyn flaenorol. Er gwaethaf y cynnydd hwn mewn achosion, mae'r Llys wedi parhau i reoli ei lwyth gwaith yn effeithiol ac mae'r nifer o geisiadau sy'n aros wedi parhau i ostwng i'r lefel isaf er 5 mlynedd.

52 [ww.judiciary.gov.uk/docs/coareview2006-7.pdf](http://www.judiciary.gov.uk/docs/coareview2006-7.pdf) <<http://www.judiciary.gov.uk/docs/coareview2006-7.pdf>>

53 [2007] EWCA Crim 1924

54 [2007] EWCA Crim 804.

55 Rheolau Gweithdrefn Droseddol (Diwygio Rhif 2), SI 2007 Rhif 2317

- 5.112 Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, arweiniodd 131 o geisiadau euogfarn a 495 o geisiadau dedfryd at wrandawriad apêl llawn ac, o'r rheiny, fe ganiatawyd 72% o apeliadau dedfryd a 38% o apeliadau euogfarn gan y Llys. O ran achosion dedfryd, cynyddodd y canran o apeliadau euogfarn a ganiatawyd o 6% o'r flwyddyn flaenorol, tra bod y canran o apeliadau dedfryd a ganiatawyd wedi aros tua'r un fath.
- 5.113 Gwnaethpwyd nifer cynyddol o apeliadau dan awdurdodiad amgen i'r un a gyflwynwyd yn y Ddeddf Apêl Troseddol 1968. Yn ystod cyfnod yr arolwg hwn, fe ddeliodd y Llys â 25 o achosion ble'r arferodd yr Erlyniad eu hawl i apelio dan Ddeddf Cyfiawnder Troseddol 2003. Roedd hyn yn fwy na dwbl yr achosion a glywyd y flwyddyn flaenorol. O'r 17 o apeliadau a glywyd, cadarnhawyd gorchymyn barnwr yr achos ar 5 achlysur a'i wyrdroi ar 12 achlysur. Er yn dal yn nifer weddol fychan, yn aml mae'n rhaid rhestru'r ceisiadau hyn yn fyr rybudd iawn sy'n golygu bo rhaid aildrefnu rhestrau'r Llys yn llwyr i ddarparu ar eu cyfer. Fe ddyblodd y nifer o geisiadau cyfamserol hefyd i 33 o achosion.
- 5.114 *Dedfrydau anghyfreithlon*: yn fy nedfryd yn R v Cain,⁵⁶ fe dynnais sylw at y nifer o achosion ble pasiwyd dedfryd anghyfreithlon, a'r rôl hanfodol mae'n rhaid i gwngsel gyflawni o ran cynorthwyo barnwyr i ddeall y ddeddfwriaeth dedfrydu cynyddol gymhleth y mae'n rhaid iddynt ddilyn. Rwy'n falch iawn bod y Twrnai Cyffredinol erbyn hyn wedi addasu'r canllaw i erlynyddion yn gofyn am ddogfen ple a dedfrydu ym mhob achos Llys y Goron. Mae llawer yn dibynnu ar ansawdd y dogfennau hyn a fydd bron yn sicr yn cael eu cadw dan arolwg gan y Llys ei hun yn ystod y flwyddyn i ddod.
- 5.115 *Amser Aros*: Cyfartaledd yr amser aros ar gyfer achosion a gwblhawyd gan y Llys oedd 10.9 mis am apeliadau euogfarn a dim ond 4.2 mis am apeliadau dedfryd, sydd ymhell islaw'r targed o 5 mis. Mae hyn yn welliant sylweddol ar y blynyddoedd blaenorol ac yn amlwg yn adlewyrchu'r datblygiad mae'r Llys yn parhau i wneud i ostwng amserau aros. Rwy'n ymwybodol, fodd bynnag, bod dipyn o waith i'w wneud eto i ostwng amserau aros dedfrydu ymhellach.

6 Adeiladau'r Llysoedd a'r Ystâd

- 6.1 *Cyflwyniad:* Mae darparu system gyfiawnder effeithiol yn dibynnu ar argaeledd adeiladau llys digonol gyda darpariaeth briodol. Mae'r Meistr Ustus Stanley Burnton yn cadeirio Grŵp Ymgynghori Ystadau'r Farnwriaeth, sy'n cynnwys barnwyr o bob lefel, ac yn darparu cyfraniad a chyngor gan y farnwriaeth ar y strategaeth ystadau cenedlaethol a lleol sy'n cael eu datblygu gan HMCS.



Manchester Civil Justice Centre

- 6.2 Mae ystâd y llysoedd yn cynnwys dros 700 o adeiladau, gyda 650 ohonynt yn adeiladau llys. Maent yn amrywio o ran maint, oed, a chyflwr. Er gwaethaf nifer o ddatblygiadau newydd llwyddiannus, mae hyn yn faes gofid parhaus oherwydd hanes o ddiffyg buddsoddiad ac ôl-gronid cynyddol o waith cynnal.
- 6.3 *Datblygiadau newydd:* Mae agor y Canolfannau Cyfiawnder Sifil pwrpasol ym Manceinion a Lerpwl wedi bod yn llwyddiannau nodedig. Byddant yn rhoi hwb sylweddol i broffil cylchdaith y Gogledd yng nghylch cyfiawnder sifil. Mae gwaith newydd ddechrau ar Ganolfan Gyfiawnder Sifil newydd ym Mryste, ac mae adeiladu llysoedd newydd yn Sunderland, Birmingham, Lerpwl, Bolton, Salford ac Aylesbury wedi ei awdurdodi. Fel y soniwyd uchod, disgwylir i Adeilad y Rholiau yn Fetter Lane gael ei gwblhau yn 2010. Bydd llysoedd atodol yn cael eu hadeiladu yn Llys y Goron Isleworth (yn rhannol i gymryd lle Llys y Goron Middlesex Guildhall, a fydd yn dod yn gartref i'r Llys Goruchaf newydd), a bydd nifer o ystafelloedd llys newydd yn cael eu hadeiladu i ddarparu ar gyfer achosion terfysgaeth, sy'n aml yn cynnwys nifer sylweddol o ddiffynyddion (ac felly hefyd

eu cynrychiolwyr cyfreithiol) ac angen lefel uchel o ddiogelwch.

6.4 *Buddsoddiad yn ystâd y llysoedd*: Nid yw'n bosibl anwybyddu'r ffaith bod cynllun presennol yr ystâd yn gynnyrch nifer o flynyddoedd o danfuddsoddi yn ystâd y llysoedd. Ers dros 20 mlynedd, bu gwariant ar atgyweirio a chynnal a chadw yn tua hanner yr hyn oedd angen i gadw'r llysoedd mewn cyflwr da, ac mae ar hyn o bryd 30% yn llai na'r lefel a argymhellir.⁵⁷ Yn 2000 roedd yr ôl-groniad cynnal a chadw yn £38 miliwn. Erbyn hyn mae'n £200 miliwn, gyda £90 miliwn ohono yn waith cynnal sydd angen ar frys i allu gweithredu.

6.5 Gellir gweld cyflwr rhai o'n llysoedd o ddarllen adroddiad Meistr Ustus Stanley Burnton yn dilyn ei ymweliad i Lys y Goron Aylesbury yn 2006:

"Aylesbury Llys y Goron is not fit for purpose. It is frankly a disgrace that we retain such courts in use in the 21st century. It is a conversion of part of a Victorian council building. There are two court rooms. One is a former council meeting room. The other is more suitable as a court room. The court furniture is typical Victorian: beautifully made, attractive, but not suitable for a modern court. Only one court room has a secure passage to the cells. Perhaps more importantly, there is only one waiting area, which has to be used by waiting defendants on bail, the public, witnesses, supporters on both sides, and others."

6.6 Wrth lwc, mae'r cynllun i adeiladu Llys y Goron newydd yn Aylesbury wedi ei awdurdodi erbyn hyn. Fodd bynnag ni fydd yn barod cyn 2011, ac felly tan hynny bydd rhaid i'r rhai sy'n gysylltiedig ag achosion troseddol difrifol ddioddef yw amodau a ddisgrifir yn yr adroddiad hwn.

6.7 Mae HMCS yn cydnabod y bydd lefelau cyllid ar gyfer y blynyddoedd i ddod, sydd eisoes wedi gweld argymhellion i ostwng maint yr ystâd bresennol, yn cael effaith "galetach na'r disgwyl". Er hynny, mae HMCS yn rhagweld y bydd yr ôl-groniad cynnal a chadw oddeutu £200 miliwn trwy gydol y tair blynedd nesaf.

6.8 Mae adroddiadau'r llysoedd yn rhoi enghreifftiau o broblemau a achoswyd gan ddiffyg buddsoddiad mewn cynnal a chadw. Mae nifer o ganolfannau llysoedd yn mynegi gofid am ddiffyg llety digonol neu am effeithiau dirywiad hirdymor yn neunydd y llys. Mewn rhai achosion mae hyn wedi atal llysoedd rhag eistedd, yn fwyaf nodedig yng Nghaer-wynt, Caerloyw, Bournemouth ac Aylesbury, ac mae'n glir na fyddai rhywfaint o'r difrod a achoswyd gan lifogydd haf 2007 heb ddigwydd pe byddai'r llysoedd dan sylw wedi eu cynnal yn ddigonol.⁵⁸ Mae diffygion llety yn cynnwys llysoedd ble ceir perygl i ddiogelwch am fod tystion a theuluoedd agored i niwed yn rhannu'r un mynediad a'r rhai sy'n ymweld â'r llysoedd troseddol.

6.9 *Cyfuno a chau llysoedd*: Mae argymhellion HMCS i "edrych o'r newydd ar gwmpas" yr ystâd bresennol yn cynnwys cynigion i ostwng y nifer o adeiladau llys, ble fo'n

57 Gweler y *Review of the Court and Tribunal Estate* gan Turner a Townsend, ymgynghorwyr adeiladu a rheoli, t. 47. Argymhelliad y diwydiant yw Gwasanaethau Gwybodaeth Costau Adeilad, adran o'r Sefydliad Brenhinol y Syrffwyr Siartredig.

58 www.hmcourts-service.gov.uk/publications/annual_reports

bosibl trwy uno llysoedd ynadon a llysoedd sirol, cael gwared ar 187 (oddeutu 25%) o'r 726 o adeiladau presennol a ystyrir i fod yn warged erbyn 2011 a, ble bydd adeiladau newydd yn cael eu darparu, i ddefnyddio Cynlluniau Datblygwr Preifat ble bynnag fo'n bosibl gan gael prydles yn hytrach na'r Weinyddiaeth Amddiffyn yn prynu ac adeiladu ei hun.

- 6.10 Nid oes unrhyw wrthwynebiad i uno ar yr amod bod yr adeilad a gedwir neu a gafaelir â chymhwyster ar gyfer y gwaith y llys sirol a'r llys ynadon ac y gellir ie addasu i fod yn bensaernïol addas, gyda mynedfeydd ac ardaloedd aros ar wahân ble fo'n berthnasol. Rhagwelir y bydd cau llysoedd ble na ragwelir ailosodiad nac uno yn faterion gwahanol ac anodd. Er bod cadw llys ar wahân yn anodd ei amddiffyn yn ariannol ac yn logistaidd mewn rhai achosion, bydd cau rhai yn golygu y bydd rhaid i'r rhai sy'n gysylltiedig ag achosion llys deithio pellter sylweddol, heb ddarpariaeth trafndiaeth gyhoeddus ddigonol. Hefyd, mae llysoedd lleol a chyfiawnder lleol yn bwysig a gallai colli llys o'r fath greu dehongliad nad yw cyfiawnder ar gael, neu ei fod yn beth pell.

7 Llysoedd a'r Gymuned



An open day at Derby Crown Court

- 7.1 Mae'n braf nodi'r rhyngweithio helaeth sy'n digwydd rhwng barnwyr a staff llysoedd a'r gymuned. Nid cyfeirio ar Lysoedd Cymuned a sefydlwyd mewn nifer o leoliadau yn cynnwys Salford yr wyf yma, ond yn hytrach at ymlyniad llysoedd barnwyr a staff â'u cymunedau trwy ymweld ag ysgolion, a threfnu ymweliadau i'r llysoedd a dyddiau agored. Mae ymlyniad o'r fath yn hanfodol i hyrwyddo hyder y cyhoedd yn y system gyfiawnder. Mae cynyddu dealltwriaeth o a chyfranogiad yn y system ledled holl sectorau'r boblogaeth yn allweddol bwysig i gyflawni'r amcan hwn.
- 7.2 Mae ymweliadau gan ysgolion lleol, yn ogystal â lleoliadau profiad gwaith, yn nodweddion rheolaidd o fywyd gwaith y llysoedd. Ymwelwyd â'r Llys y Goron yn Crown Square Manceinion, er enghraifft, gan 45 o dripiâu ysgol trwy gydol y flwyddyn.⁵⁹ Ymddengys bod mwy o gymryd rhan mewn dyddiau agored hefyd, yn ogystal â rhaglenni wythnos 'Inside Justice', digwyddiadau elusenol, hyfforddiant heddlu a digwyddiadau 'Chi sydd i Farnu' (a fu'n arbennig o werthfawr ym Manceinion o ran rhoi hwb i hyder y choedd). Un enghraifft nodedig o nifer yw'r diwrnod agored a gynhaliwyd ar gyfer myfyrwyr anghenion arbennig yn Llys y Goron yr Wyddgrug.⁶⁰ Mae dros 2,000 o fyfyrwyr ysgol yn cymryd rhan yn y Gystadleuaeth Ffug Brawf Cenedlaethol y Bar a drefnir gan y Citizenship Foundation ac a noddir gan Gyngor y Bar, Ysbytai'r Brawdlys, a'r Cylchdeithiau Bar lleol, a'u cymheiriaid yn yr Alban a Gogledd Iwerddon. Mae dros 90 o farnwyr

59 www.hmcourts-service.gov.uk/docs/annualreports_crown06_07/Manchester-Crown-Sq-Crown-Court2006-2007.pdf

60 www.hmcourts-service.gov.uk/docs/annualreports_crown06_07/Mold-Crown-Court-2006-2007.pdf

ar bob lefel yn cymryd rhan. Agorir llysoedd ar ddyddiau Sadwrn am gystadleuaeth leol ac mae'r gystadleuaeth yn dibynnu'n helaeth ar waith a chymorth barnwyr, bargyfreithwyr a staff y llys.

- 7.3 Amlygir cyfraniad ynadon yn y Prosiect Ynadon yn y Gymuned (MiC), menter gan Gymdeithas yr Ynadon sy'n cynnwys oddeutu 3,000 o ynadon a ddatblygwyd yn ystod y blynyddoedd diwethaf i gynyddu ymwybyddiaeth ymysg y cyhoedd o rôl ynadon yn y system gyfiawnder sifil. Mae timau o ynadon yn barod i fynychu ysgolion cynradd ac eilradd, colegau 6ed dosbarth, grwpiau cymunedol a chyflogwyr i roi cyflwyniad ac i drafod sut maent yn cael eu penodi. Cynllunnir cyflwyniadau i gyd-fynd a cheisiadau cymaint â phosibl, p'un a yw'n sgwrs ddeg munud anffurfiol neu'n ymarfer dedfrydu mwy rhyngweithiol megis cynnal achos ffug.
- 7.4 Yn ogystal â'r gweithgareddau hyn, rwyf wedi cefnogi gwaith y rhwydwaith Barnwr Amrywiaeth Cysylltiad Cymunedol (DCRJ), grŵp o 45 o Farnwyr Cylchdaith o sawl cylchdaith, dan arweiniad Ei Anrhydedd y Barnwr Geoffrey Kamil. Eu pwrpas yw bod yn rhyngwyneb rhwng y llysoedd a chymunedau lleiafrifol lleol, gyda'r bwriad o gynyddu hyder y cymunedau hynny yn y system gyfiawnder, ac i'r barnwyr gael gwell dealltwriaeth o faterion ac anghenion y cymunedau hynny. Maent hefyd yn dangos nad yw'r farnwriaeth yn dal i fod yn bell ac yn anymwybodol o sut mae'r rhan fwyaf o bobl yn byw. Mae rhywfaint o'r gwaith a gyflawnwyd gan y barnwyr hyn wedi cynnwys trefnu i arweinwyr cymunedol, arweinwyr crefyddol, ysgolion a cholegau ddod i ymweld â'r llysoedd a chwrdd â'r barnwyr a staff y llys. Mae hefyd wedi cynnwys hyrwyddo gweithio o fewn y system gyfiawnder, trwy gymryd rhan mewn digwyddiadau cyflogaeth cysylltiedig â chyfiawnder. Mae'r Barnwr Kamil wedi profi gwerth y gwaith hwn i mi yn ddi-os.
- 7.5 Un enghraifft o'r maith o weithgaredd a gyflawnir yw'r derbyniad llwyddiannus i arweinwyr ffydd ym Birmingham ble siaradodd dau Farnwr Cylchdaith a Barnwr Sirol (Llys Ynadon). Gobeithir y bydd hyn yn arwain at wahoddiadau i farnwyr siarad, yn arbennig gyda phobl ifanc, mewn mosgiau, temlau, eglwysi a synagogau. Gobeithir y bydd y Barnwyr Amrywiaeth Cysylltiad Cymunedol yn annog aelodau o bob cymuned i beidio bod ofn ymgysylltu â gweithdrefnau'r llysoedd, a cheisio cyflogaeth yn rhan o wasanaeth y llys, gwasanaeth prawf, ynadaeth a'r proffesiwn cyfreithiol.

8 Amrywiaeth yn y farnwriaeth

- 8.1 Os ydym i gael barnwriaeth sy'n ennyn hyder ein dinasyddion, mae'n bwysig ei fod yn cynrychioli'n deg pob agwedd o gymdeithas sydd mewn sefyllfa i ddarparu ymgeiswyr o'r gallu angenrheidiol. Un o'r dulliau rwyf wedi defnyddio i hyrwyddo amrywiaeth ac i ddangos fy ymroddiad i a'r farnwriaeth iddo yw gyda'r strategaeth amrywiaeth tridarn a fabwysiadwyd yn Mai 2006 gennyf i, yr Arglwydd Ganghellor a Chadeirydd y JAC.⁶¹ Mae ei bedwar edefyn yn ceisio hyrwyddo gwasanaeth barnwrol ac ehangu cymhwyster, annog detholiad ehangach o ymgeiswyr er mwyn sicrhau'r ystod mwyaf posibl o ymgeiswyr i'w dethol, hyrwyddo amrywiaeth trwy broses deg ac agored o ddethol i swydd barnwrol ar allu yn unig; a sicrhau bod y diwylliant ac amgylchedd gwaith ar gyfer deiliaid swyddi barnwrol un annog a chefnogi barnwriaeth amrywiol ac yn cynyddu dealltwriaeth y cymunedau a wasanaethir. Mae'r farnwriaeth, ynghyd â'r Weinyddiaeth Gyfiawnder, hefyd wedi datblygu polisiau gwaith rhan amser cyflogedig ac addasiadau rhesymol i farnwyr.
- 8.2 Bu'r Feistres Ustus Dobbs yn Farnwr Cyswllt ar faterion amrywiaeth yn ystod y tair blynedd diwethaf, ac yn ystod y cyfnod hwn mae ei gweithgareddau ar ran y farnwriaeth wedi ehangu. Mae'n cefnogi'r JAC, yn gweithio gyda sefydliadau lleol megis Cyngor y Bar, Cymdeithas y Gyfraith, y Weinyddiaeth Gyfiawnder, a'r Twrnai Cyffredinol ar faterion yn ymwneud ag amrywiaeth yn y proffesiynau a'r farnwriaeth, ac mae'n mynychu digwyddiadau amrywiol sefydliadau, yn aml yn siaradwr gwad neu'n annerch wedi pryd. Rhywbeth sy'n werth ei nodi'n arbennig o ran ein hymdrechion i ddenu rhagor o geisiadau gan fenywod ac aelodau o'r lleiafrifoedd ethnig yw'r Cynllun Cysgodi Gwaith ffurfiol a weinyddir gan fy Swyddfa Farnwrol, ac sy'n derbyn adborth positif iawn rheolaidd gan bawb sy'n cymryd rhan. Mae'n cynnig cyfle i brofi bywyd gwaith barnwr gyda Barnwr Cysgod profiadol, ac mae'r manteision i ymgeiswyr posibl yn glir. Mae hyn yn agor llygad y rhai sy'n cymryd rhan i'r posibiliad o wasanaeth barnwrol.
- 8.3 O ran yr ynadaeth, ers 2001 mae'r farnwriaeth a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder wedi cynnal Cynllun Cysgodi Ynadon (MSS), sy'n ceisio helpu gwella cynrychiolaeth o dduon a lleiafrifoedd ethnig eraill o fewn yr ynadaeth ac i gynyddu ymwybyddiaeth yn y cymunedau hynny o'r broses gyfiawnder droseddol. Mae dros 800 wedi gwneud ceisiadau i ymuno â'r cynllun ers ei sefydlu. Mae dros 100 o'r rhai a gymrodd ran wedi myned ymlaen i wneud cais i fod yn ynadon ac mae dros 30 wedi eu penodi yn ynadon.

61 http://www.judicialappointments.gov.uk/docs/Judicial_diversity_strat_0506.pdf

9 Gofal Bugeiliol

- 9.1 Mae swyddi barnwrol yn waith caled iawn, ac mae'r pwysau yn cynyddu. Fel pennaeth y Farnwriaeth yng Nghymru a Lloegr, rwy'n gyfrifol am wneud a chynnal trefniadau priodol i sicrhau lles a chanllaw dros 33,000 o farnwyr ac ynadon. Ceir gweithdrefn gwynion, darpariaeth iechyd a chanllaw ar gael ar faterion lleoli a phriodoldeb. Mae cynlluniau i gyflwyno cynlluniau mentora ar gyfer Cofiaduron, Barnwyr Sirol a Barnwyr Cylchdaith newydd. Mae cynllun eisoes mewn bod ar gyfer Dirprwy Farnwyr Sirol.
- 9.2 Yn rhan o'r gwasanaeth cefnogaeth ar gyfer barnwyr cyflogedig, sefydlwyd y Rhaglen Gymorth Farnwrol, neu'r Llinell Gymorth, yn Ebrill 2007 fel cynllun prawf i ddarparu gwasanaeth llinell gymorth lles i bob barnwr llys cyflogedig. Mae'r gwasanaeth am ddim hwn hefyd ar gael i deuluoedd barnwyr. Byddwn yn gwerthuso ei lwyddiant ar ddiwedd Mawrth 2008 ac yn ystyriaeth p'un a ydym i barhau ac o bosibl ymestyn y gwasanaeth. Adroddodd Pwyllgor o Gyngor y Barnwyr a gadeirir gan y Meistr Ustus Forbes ar ddatblygiad gyrfaedd, adnodau a materion iechyd yn Rhagfyr 2007, ac mae ei argymhellion dan ystyriaeth.⁶²

62 Gweler *First Progress Report of the Standing Committee of the Judges' Council, Judicial Support and Welfare* (Rhagfyr 2007), t 6-7, 12

10 Y Swyddfa Cyfathrebiadau Barnwrol

- 10.1 *Cyflwyniad:* Sefydlwyd y Swyddfa Cyfathrebiadau Barnwrol (JCO) yn Ebrill 2005 er mwyn cynyddu dealltwriaeth y cyhoedd o rôl barnwyr yn ein democratiaeth a chynnal ac ehangu hyder y cyhoedd yn y farnwriaeth yng Nghymru a Lloegr. Mae hefyd yn ceisio sefydlu mwy o deimlad o'r "teulu barnwrol" ymysg barnwyr, ynadon a barnwyr tribiwnlys. Mae ei gyngor a chefnogaeth cyfathrebu broffesiynol ar gael i bob barnwr, ynad a barnwr tribiwnlys. Mae wedi adeiladu dwy sianel gyfathrebu allweddol, gwefan sydd ar gael i'r cyhoedd (ac a oedd erbyn diwedd Ionawr 2008 yn denu cyfartaledd o 38,000 ymweliad y mis), a mewnrwyd ar gyfer y farnwriaeth. Mae tîm o wyth o swyddogion yn cynnig cyngor a chefnogaeth ar faterion yn ymwneud â'r wasg, yn cynorthwyo'r farnwriaeth i gyfathrebu â'i gilydd (trwy'r fewnrwyd a chylchlythyrau), ac yn darparu gwybodaeth i'r cyfryngau ac i'r cyhoedd i gynyddu eu dealltwriaeth i'r system farnwrol a gwaith y farnwriaeth.
- 10.2 *Tîm y wasg:* Yn ogystal â darparu cefnogaeth gydag amrywiaeth o ymholiadau, mae tîm y wasg yn y broses o drefnu panel bychan o farnwyr presennol a fydd yn cael eu hyfforddi i gyflawni cyfweiliadau gyda'r wasg pan fo angen i ddarparu persbectif barnwrol gwybodus ar faterion yn ymwneud â dedfrydu a phroses. Fe nodwyd yr angen hwn yn dilyn sylw gwallus helaeth o achos o ddedfrydu pedoffeil yn 2006 ac roedd ymysg argymhellion Pwyllgor Dethol Cyfansoddiadol Tŷ'r Arglwyddi y bu Syr Igor Judge, Pennaeth Cyfiawnder Troseddol, ac uwch swyddogion JCO, yn cyflwyno tystiolaeth iddo yn Chwefror 2007.
- 10.3 Mae tîm y wasg yn gosod sylwadau ar euogfarnau a dedfrydu amlwg cynyddol mewn achosion allai fod yn ddadleuol ar gael ar y wefan farnwrol. Mae newyddiadurwyr yn gwerthfawrogi'r gwasanaeth hwn ac mae wedi arwain yn gyffredinol at adrodd mwy cywir a chytbwys. Mae sicrhau bod gan y cyhoedd fynediad llawn i ffeithiau llawn achosion yn amcan canolog hybu hyder y cyhoedd yn y farnwriaeth.
- 10.4 Mae tîm y wasg hefyd yn darparu cefnogaeth wrth ymdrin â'r wasg i'r Swyddfa Cwynion barnwrol ac fe elwir ar farnwyr sy'n cyflawni swyddogaethau eraill, megis yr Arglwydd Ustus Scott Baker, Dirprwy Grwner Cynorthwyol Gorllewin Canol Llundain, sy'n gwrando ar yr Ymchwiliadau i farwolaethau Diana, Tywysoges Cymru a Mr Dodi Al Fayed. Yn yr ail achos, gallodd y JCO ddarparu cefnogaeth heb niweidio ei gefnogaeth dydd-i-ddydd i'r farnwriaeth, trwy gyflogi swyddog y wasg ar gytundeb o Rwydwaith Newyddion y Llywodraeth, er bod rhai prosiectau mwy, megis gwelliannau i'r wefan, wedi eu heffeithio.
- 10.5 *Gwefannau:* Mae gwefan y farnwriaeth (www.judiciary.gov.uk) yn amlygu annibyniaeth y farnwriaeth ac yn darparu mynediad uniongyrchol i'r cyhoedd i wybodaeth am y farnwriaeth hwb i'r wybodaeth gael ei gyfleu trwy hidl y wasg. Arolygir cynnwys y safle yn rheolaidd ac mae cynlluniau i ddarparu mwy o wybodaeth am sefyllfa gyfansoddiadol y farnwriaeth. Mae'r wefan hefyd yn cynnwys cyfres o adnoddau addysgol rhyngweithiol, yn cynnwys cyfweiliad ar-lein gyda mi a oedd wedi ei lawrlwytho 18,047 o weithiau rhwng Ebrill 2006 ac Ionawr 2008.

- 10.6 Mae'r tîm hefyd wedi adeiladu a chynnal gwefan ar gyfer yr Ymholiadau i farwolaethau Diana, Tywysoges Cymru, a Mr Dodi Al Fayed (www.scottbaker-inquests.gov.uk). Fe ddiweddarir y wefan ddwywaith y dydd gyda'r trawsgrifiadau a'r dystiolaeth mae'r rheithgor wedi ei weld. Ar ei anterth, fe ddenodd y wefan dros 70,000 o ymwelwyr y dydd.
- 10.7 *Cyfathrebu Mewnol*: Fe gefnogir y fewnrwyd farnwrol gan negeseuon e-bost wythnosol a rhybuddion brys, ac mae dros 4,000 o danysgrifwyr. Mae'n cynnwys canllawiau'r wag cyfoes a helaethach i farnwyr ac ynadon. Rwyf i wedi defnyddio'r systemau hyn yn llwyddiannus ar sawl achlysur i gyfathrebu gwybodaeth o bwys - er enghraifft greu'r Weinyddiaeth Gyfiawnder - gan sicrhau fod gwybodaeth yn cyrraedd y farnwriaeth yn fuan ac yn gywir. Mae tua 75% o farnwyr yr Uchel Lys wedi cofrestru. Yr ystadegau ar gyfer Barnwyr Cylchdaith, Barnwyr Sirol, ynadon a barnwyr tribiwnlys yn y drefn honno yw 65%, 70%, 11%, a 40%. Er bod cyfathrebu mewnol yn gysyniad gweddol newydd i'r farnwriaeth, mae wedi ei gofleidio gyda chryn frwdfrydedd gan nifer helaeth o farnwyr ac ynadon.
- 10.8 yn ogystal, mae'r swyddfa yn cyhoeddi cylchlythyr electronig misol, *Benchmark*, a anfonir at dros 4,000 o farnwyr, ynadon a barnwyr tribiwnlys. Mae'r JCO hefyd yn afon *Tribunal Bulletin* misol ar ran Uwch Lywydd y tribiwnlysoedd. Mae barnwyr, ynadon a barnwyr tribiwnlys wedi cyfrannu gwybodaeth am eu profiadau eu hunain, ac rydym wedi derbyn erthyglau gan eraill, megis y Gwir Anrhydeddus Alan Beith AS sy'n cadeirio Pwyllgor Cyfiawnder Tŷ'r Cyffredin.

11 Cwynion am Farnwyr

- 11.1 Mae'r Ddeddf Diwygio Cyfansoddiadol yn rhannu'r cyfrifoldeb rhyngof i a'r Arglwydd Ganghellor dros ystyried a phennu cwynion ynglŷn ag ymddygiad personol pob barnwr, ynad a barnwr tribiwnlys yng Nghymru a Lloegr, a rhai barnwyr tribiwnlys sy'n eistedd yn Nhribiwnlysoedd yr Alban a Gogledd Iwerddon. Mae Uwch Lywydd y Tribiwnlysoedd yn gweithredu fel dirprwy i mi parthed cwynion o gamymddwyn barnwrol gan farnwyr tribiwnlys.
- 11.2 Sefydlwyd y Swyddfa dros Gwynion Barnwrol (OJC), a arweinir gan Ms Dale Simon, ar 3 Ebrill 2006 i ddelio â'r cwynion hyn ac i ddarparu cyngor a chymorth i'r Arglwydd Ganghellor a minnau yn ein cyd gyfrifoldeb dros y system o gwynion a disgyblaeth barnwrol.⁶³ Fe sefydlir gweithdrefn yr OJC yn y Rheoliadau Disgyblaeth Farnwrol (Gweithdrefnau Rhagnodedig) 2006 ("y Rheoliadau"), a wnaed dan y CRA 2005. Dim ond cwynion yn ymwneud ag ymddygiad personol deiliaid swyddi barnwrol allant ystyried - ni allant bennu ar benderfyniadau barnwrol.
- 11.3 Cyn sefydlu'r OJC, yr Uned Gyfathrebu Farnwrol yn yr Adran Materion Cyfansoddiadol oedd yn delio â chwynion am swyddogion barnwrol. Yr Arglwydd Ganghellor yn unig oedd yn gyfrifol am faterion o'r fath - er ei fod mewn gwirionedd yn ymgynghori â mi (a'm rhagflaenwyr) am ein barn cyn penderfynu ar p'un ai i geryddu neu ddiswyddo barnwr.
- 11.4 Deliodd yr OJC â chyfanswm o 1,674 o gwynion yn ystod y cyfnod 6 Ebrill 2006 - 31 Mawrth 2007. Delir a nifer o'r cwynion hyn, yn unol â'r Rheoliadau, gan yr OJC i ddechrau ac felly nid ydyn tyn fy nghyrraedd i. Cymerwyd camau disgyblu mewn nifer o achosion:

Gweithredu disgyblaethol gan yr Arglwydd Brif Ustus a'r Arglwydd Ganghellor (6 Ebrill 2006 - 31 Mawrth 2007)

	Barnwriaeth prif ffrwd	Crwn- eriaid	Tribiwnl- ysoedd	Ynadon	Cyfan- swm
Rhybudd Ffurfiol/Cyngor	0	0	1	2	3
Cerydd	2	0	0	11	13
Diddymu o swydd	0	0	1	15	16

63 Gellir dod o hyd i wefan yr OJC yn <<http://www.judicialcomplaints.gov.uk/>>

Ceir rhagor o wybodaeth ac ystadegau eraill yn Adroddiad Blynyddol yr OJC.⁶⁴

11.5 Pan gyhoeddwyd yr adroddiad hwnnw fe ddywedais:

“I take complaints about the judiciary very seriously, and consider it important to maintain public confidence by ensuring such complaints are dealt with by an independent body. I am pleased to note that the number of complaints dealt with, and upheld, is very low and that across the judicial spectrum the percentage of Judicial Office Holders subject to disciplinary action is below 0.1%.”

11.6 Yn 16 o’r achosion ble bu’n rhaid i ni ddisgyblu, arferodd pob un eu hawl i gael atgyfeirio’u hachos i Fwrdd arolwg. Daeth aelodau pob Bwrdd Adolygu o lefelau o’r farnwriaeth oedd yn addas i’r achos ac o gronfa o aelodau lleyg. Ym mhob achos fe gynhaliodd y Bwrdd Arolwg y gost a argymhellwyd.

11.7 Mae’r system yn gweithio’n effeithiol, ac mae’n fecanwaith pwysig i sicrhau annibyniaeth ac atebolrwydd y farnwriaeth. Mae’r ffaith bod rhaid i’r Arglwydd Brif Ustus a’r Arglwydd Ganghellor gytuno cyn gellir cael gwared ar farnwr neu ei ddisgyblu mewn modd arall, o bwys sylfaenol. Mae hyn yn sicrhau na amherir ar annibyniaeth barnwr unigol, nid gan y gweithgor, yn fewnol na gan aelod arall o’r farnwriaeth.

11.8 Sefydlwyd yr Ombwdsmon Penodiadau a Chwynion Barnwrol hefyd ar 3 Ebrill 2006.⁶⁵ Yr Ombwdsmon, sy’n cyhoeddi adroddiad blynyddol,⁶⁶ yw Syr John Brigstocke. Mae’n annibynnol o’r Llywodraeth a’r Farnwriaeth.

64 Ar gael o: http://www.judicialcomplaints.gov.uk/docs/OJC_Annual_Report_2006-2007.pdf

65 Gellir dod o hyd i wefan yr Ombwdsmon yn <http://www.judicialombudsman.gov.uk/>

66 Gellir dod o hyd i hyn yn <http://www.judicialombudsman.gov.uk/docs/annualreportfinal.pdf>

12 Hyfforddiant

- 12.1 Un o gyfrifoldebau eraill yr Arglwydd Brif Ustus yw darparu a nawdd o hyfforddiant barnwrol, o fewn yr adnoddau a ddarparir gan yr Arglwydd Ganghellor. Rwy'n ffodus i allu manteisio ar sgiliau a phrofiad Bwrdd Astudiaethau Barnwrol (JSB) i ddiwallu'r ymrwymiad hwn.
- 12.2 Mae'r JSB yn cynhyrchu ei Adroddiadau Blynyddol ei hun. Mae'r diweddaraf, a gyhoeddwyd ym Mehefin 2007, yn cynnwys disgrifiad llawn o'i waith yn 2006-07.⁶⁷ Mae'r Adroddiad hwnnw yn cynnwys manylion strategaeth a blaenoriaethau presennol JSB, crynodeb o wariant, ac adroddiadau gan y daith Pwyllgor, gyda manylion y cyrsiau a gynhaliwyd rhwng 1 Ebrill 2006 a 31 Mawrth 2007. Gellir gweld Strategaeth JSB 2007-2011 ar eu gwefan hefyd.
- 12.3 Pwrpas y JSB yw cyflawni hyfforddiant o ansawdd uchel i ddeiliaid swyddi barnwrol i'w helpu i gyflawni eu dyletswyddau mewn modd effeithiol, ac mewn modd sy'n diogelu annibyniaeth farnwrol ac yn cefnogi hyder y cyhoedd yn y farnwriaeth. Ers Ebrill 2007, mae wedi ailstrwythuro ei hun gan greu dau gorff newydd, Bwrdd Gweithredol a Chyngor Ymgynghorol. Prif rôl y Cyngor Ymgynghorol yw sicrhau y gellir archwilio a herio gwaith y JSB. Mae ei aelodau yn cynnwys noddwyr a rhanddeiliaid megis Ysgrifennydd Parhaol y Weinyddiaeth Gyfiawnder a Phrif weithredwr y Gwasanaeth Tribiwnlysoedd, cynrychiolwyr y farnwriaeth, cynrychiolwyr cyrff proffesiynol cyfreithiol, ac arbenigwyr academiaidd a ddetholwyd trwy gystadleuaeth agored.⁶⁸ Mae'r Bwrdd Gweithredol yn cynnwys dau Gyfarwyddwr Anweithredol (a benodwyd yng Ngorffennaf 2007) sy'n darparu safbwynt allanol gwerthfawr i weithgareddau'r Bwrdd.
- 12.4 Rwy'n hynod ddiolchgar i'r Arglwydd Ustus Keene, a gwblhaodd bedair blynedd yn cadeirio'r JSB yng Ngorffennaf 2007, a'i Anrhydedd y Barnwr Victor Hall, a gwblhaodd ei dymor fel Cyfarwyddwr Astudiaethau yn Rhagfyr 2006. Rhoddodd y ddau gefnogaeth ac anogaeth enfawr i'r Bwrdd, wrth iddynt oruchwylio cynnydd sylweddol yn ei gyfrifoldebau a datblygiad dulliau hyfforddiant newydd niferus. Bydd yr Arglwydd Ustus Maurice Kay, sydd bellach yn y Gadair, a'i Anrhydedd y Barnwr John Phillips CBE sydd nawr yn Gyfarwyddwr Astudiaethau, yn parhau gyda'r gwaith.

67 Mae ar gael ar wefan y JSB www.jsboard.co.uk

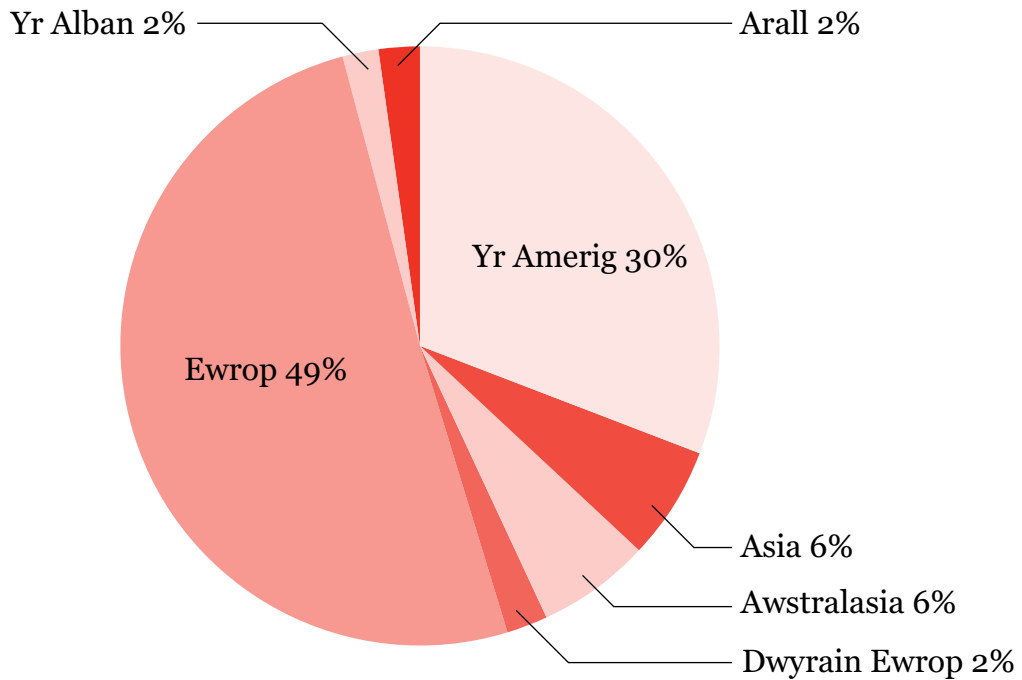
68 Am fanylion gweler *JSB Annual Report 2006-07*, t 2.

- 12.5 Mae'r JSB yn cynnal dros 80 o ddigwyddiadau hyfforddiant y flwyddyn, yn ogystal â darparu cefnogaeth a deunydd hyfforddi ar gyfer digwyddiadau rhanbarthol. Yn ystod cyfnod yr adroddiad hwn, fe gwblhaodd arolygon o ddarpariaeth addysg farnwrolyng Nghymru a Lloegr, gan gynnwys astudiaeth o anghenion y farnwriaeth. Disgrifiad Adroddiad Blynyddol y JSB y rhain mewn manylder, gan gynnwys symud y cwrs parhad sifil i ffurf fodwlar i alluogi'r rhai sy'n cymryd rhan i ddewis pynciau addas i'w hanghenion unigol, a chysiau ar gyfer y barnwyr hynny (megis Barnwyr Preswyl, Sifil Penodedig a Theulu Penodedig) gyda rolau arweinyddiaeth a rheoli a gynlluniwyd i ddarparu cyfle iddynt wella eu heffeithiolrwydd. O ganlyniad i'r ddau arolwg cyntaf, mae wedi datblygu argymhellion manwl ar gyfer dyfodol addysg farnwrol, gan gynnwys anghenion yr uwch farnwriaeth a gymeradwywyd o ran egwyddor gan y Bwrdd Gweithredol Barnwrol yn Hydref 2007.

13 Cysylltiadau Barnwrol Rhyngwladol

- 13.1 Rwy'n ystyried ei bod yn bwysig i'r farnwriaeth yng Nghymru a Lloegr gymryd rhan yn yr arena ryngwladol fel y gallwn ddatblygu cysylltiadau da a fydd yn ein cynorthwyo i ddelio ar y cyd â materion trawsffiniol, dysgu o brofiadau eraill, a darparu cefnogaeth i'r farnwriaeth mewn gwledydd sy'n datblygu a democratiaethau newydd. Mae cysylltiadau rhyngwladol o'r fath wedi arwain at fanteision parhaus dan y trefniadau cydweithredol rhyngwladol ar herwgipio plant ac adleoli plant dan Gytundebau Brwsel II a'r Hâg ac ym Mhrotocol Barnwrol DU/Pacistan 2003 ar herwgipio plant. Er enghraifft, yn y cyfnod dan arolwg fe alluogodd ein rhwydwaith Cytundebau'r Hâg i Lywydd yr Adran Teulu dderbyn cefnogaeth ar fater brys yn ymwneud â dychwelyd dau o blant i Alberta.
- 13.2 Mae'r Arglwyddes Ustus Arden yn gweithredu ar fy rhan fel Barnwr yn Gyfrifol am Gysylltiadau Rhyngwladol, a, gyda chefnogaeth tîm bychan yn y Swyddfa Farnwrol, mae wedi cydlynu amrywiaeth o weithgareddau i hyrwyddo'r amcanion hyn. Mae'r Arglwydd Ustus Thorpe, fel Pennaeth Cyfiawnder Teulu Rhyngwladol, a'r Arglwydd Ustus Thomas, sydd wedi ysgwyddo cryn dipyn o'r cyfrifoldeb dros lawer o'n hymlyniad yn sefydliadau barnwrol yr UE, hefyd wedi gwneud cyfraniadau gwerthfawr i'r llwydd gwaith cynyddol hwn.
- 13.3 Rydym yn cymryd rhan yn yr amrywiol Rwydweithiau Ewropeaidd gan gynnwys Cyngor y Farnwriaeth, Llywyddion y Llysoedd Goruchaf, a Hyfforddiant Barnwrol. Rydym yn arwain ar ddatblygu gweithgor ar effaith deddfwriaeth cyfiawnder troseddol UE ar farnwriaethau cenedlaethol ac, ar ddiwedd 2006 ac yn Hydref 2007, buom yn cymryd rhan mewn cyfres o raglenni pythefnos ar gyfer Barnwyr Ewropeaidd a daeth i Lundain yn rhan o raglen gyfnewid y Rhwydwaith Hyfforddiant Barnwrol Ewropeaidd.
- 13.4 Mae'n barnwyr wedi cynorthwyo barnwriaeth nifer o wladwriaethau i wella eu systemau barnwrol. Mae'r rhain yn cynnwys gwladwriaethau newydd yr UE megis Rwmania, gwledydd y Gymanwlad megis Jamaica a Guyana, a gwladwriaethau a oedd gynt yn rhan i'r Undeb Sofietaidd, megis Kazakstan. Mae aelodau o'r farnwriaeth hefyd wedi cymryd rhan mewn amrywiaeth o ymweliadau a chynadleddau ledled y byd, ar faterion yn cynnwys dewis amgenach i ddedfrydau cadwraethol, cyflafareddiad, digwyno cyfansoddiadol, hawliau eiddo deallusol, cyfreithiad patent, a chyd gydnabyddiaeth o benderfyniadau barnwrol ar faterion troseddol. Ceir cynrychiolaeth o'r lleoliadau yr ymwelwyd â nhw isod.

Amser a dreuliwyd yn ôl rhanbarth o'r byd



- 13.5 Rydym yn parhau i greu cyswllt agos trwy gyfnewid dwyochrog ag India (Mehefin 2006), Ffrainc (Mehefin 2006), Israel (Mai 2007) a'r Almaen (Medi 2007), a'r ymweliadau gan farnwyr nifer o wledydd yr wyf i, ac aelodau eraill o'r farnwriaeth, wedi bod yn falch i'w croesawu.
- 13.6 Roeddwn yn falch iawn hefyd i gael cynnal cynhadledd dridiau ar gyfer Barnwriaeth Deddf Gyhoeddus yn Ebrill 2007, a drefnwyd gyda Judge Cotter, barnwr wedi ymddeol o Washington, a gweithdy deuddydd gyda Barnwyr Llys Hawliau Dynol Ewrop ym mis Hydref. Bu'r ddau ddigwyddiad yn llwyddiannus iawn, gan ddarparu cyfle i farnwyr o wahanol awdurdodaethau rannu a thrafod profiadau a gwybodaeth.

14 Edrych i'r Dyfodol

- 14.2 Os ceir un thema trwy gydol yr arolwg hwn, y ffaith bod y farwniaeth a staff yn gweithio i'r eithaf yw hynny. Rwy'n ymwybodol bod pwysau ar adnoddau yn debygol o ddwysau fwy fyth yn ystod y blynyddoedd nesaf ac rwy'n gofidio am oblygiadau hyn.
- 14.2 Mae Barnwyr Uchel Lys yn adnodd arbennig o werthfawr. Mae'r galwadau ar amser barnwriaeth yr Uchel Lys wedi bod yn cynyddu. Mae rhan sylweddol o'r cynnydd wedi dod o waith lloches a mewnfudo sydd o fewn awdurdod Mainc yr Uchel Lys, ond nad yw'n deilwng o sylw Barnwyr yr Uchel Lys. Yn fwy cyffredinol, mae arolwg barnwrol wedi ei gynnwys yn llwyr yng nghwmpas yr Uchel Lys, er nad yw'r gwaith i gyd yn haeddu'r awdurdodiad arbennig hwn. Mae angen arolygu awdurdodiad deddf gyhoeddus, ynghyd â'r modd y rhannir achosion deddf gyhoeddus rhwng llysoedd yn y Gwasanaeth Tribiwnlys.
- 14.3 Rhaid i ni sicrhau ein bod yn gwneud y gorau o'n Barnwyr Uchel Lys, ac mae hyn yn galw am ailystyried sut yr ydym yn dyrannu busnes llysoedd. Ysgogodd cynnig i uno'r Uchel Lys a'r llysoedd i un awdurdod sifil sengl ofidion difrifol ar ran rhai o'r uwch farnwriaeth ac ni fyddwn yn mynd ar drywydd hyn heb gyflawni ymchwil ac ymgynghori helaeth. Rwy'n credu ei bod yn bwysig bod y cynnig hwn yn derbyn sylw priodol.
- 14.4 Mae datblygu'n cyfraith gyffredin yn ogystal â dehongliad awdurdodol o'r llif enfawr o ddeddf statud newydd yn galw am farnwriaeth Uchel Lys o ansawdd uchel iawn, gyda'r gorau yn cael eu hyrwyddo i'r Llys Apêl a Thŷr Arglwyddi/y Llys Goruchaf. Daw'r rhan fwyaf o Fainc yr Uchel Lys, ac maent yn debygol o barhau i ddod, o'r bar gweithredol. Rydym yn dibynnu ar eiriolwyr o ansawdd nid yn unig fel ffynhonnell barnwriaeth, ond hefyd am fod ein system gyfreithiol yn dibynnu ar y cymorth mae eiriolwyr yn darparu i'r llys. Gofid mawr i mi yw'r niferoedd graddol gynyddol o achwynwyr yn cynrychioli eu hunain, yn rhannol oherwydd anawsterau i sicrhau cymorth cyfreithiol. Mae'r broblem yn arbennig o ddifrifol parthed barnwriaeth teulu. Rwyf hefyd yn gofidio am y defnydd cynyddol o eiriolwyr 'mewnol' gan Wasanaeth Erlyn y Goron ac mae gofid am daliadau cymorth cyfreithiol wedi lleihau'r nifer sy'n dechrau gyda'r bar troseddol.
- 14.5 O ran cyfiawnder sifil, y brif broblem yw'r gost o gyfreithiad sifil. Nid yw diwygiadau Woolf wedi datrys y broblem hon. Yn wir, nid wyf yn credu bod ateb syml pan gall y system wrthwynebus gynnwys cymaint o bobl broffesiynol i ddatrys un anghydfod. Yn bron bo achos dylai achwynwyr edrych ar ddulliau amgen o ddatrys eu hanghydfod cyn troi at y llysoedd. Rwy'n credu bod cwmpas i ymlyniad pellach gan lysoedd wrth annog a hyrwyddo cyflafareddu.

- 14.6 Maen system cyfiawnder troseddol wedi bod dan bwysau oherwydd deddfwriaeth, gyda rhywfaint ohono yn adlewyrchu'r gwleidyddoli o ddedfrydu. Mae gwaith barnwyr ac ynadon sy'n gorfod dedfrydu troseddwr wedi dod yn fwyfwy cymhleth oherwydd y llif o ddeddfwriaeth. Mae'r farnwriaeth yn fodlon, os ymgynghorir â nhw, i gynghori ar oblygiadau ymarferol gweinyddiad cyfiawnder deddfwriaeth arfaethedig. Gobeithiaf, fodd bynnag, y bydd llai o angen i wneud.
- 14.7 Rwy'n ysgrifennu'r arolwg hwn mewn cyfnod pan fo gorboblogaeth mewn carchardai yn broblem ddifrifol. Mae deddfwriaeth yn sefydlu egwyddorion pendant o ran pryd y gall ac na all llys roi dyfarniad gwarchodol. Mae ynadon a barnwyr y ceisio'u gorau i gydymffurfio â'r egwyddorion hyn. Rwyf wedi rhoi fy nghefnogaeth i weithgor yr Arglwydd Ustus Gage sy'n ystyried p'un a allai Comisiwn Dedfrydu helpu i reoli, neu o leiaf ragweld yn fwy cywir, y pwysau ar lefydd mewn carchardai. Bydd y farnwriaeth yn awyddus na fydd unrhyw gynigion yn llyffetheirio doethineb t barnwr i ddedfrydu pob troseddwr mewn modd sy'n adlewyrchiad teg o amgylchiadau'r achos penodol hwnnw.

Atodiad 1

Adroddiadau ac Arolygon Llys ac eraill ar gyfer y cyfnod 2006/07

Llys Apêl (Adran Droseddol)

www.judiciary.gov.uk/docs/coareview2006-7.pdf

Llys Apêl (Adran Sifil)

<http://www.hmcourts-service.gov.uk/cms/1302.htm>

Llys Technoleg ac Adeiladu

www.judiciary.gov.uk/docs/tcc_3rd_annual_report.pdf

Llys Masnachol a'r Morlys

www.hmcourts-service.gov.uk/publications/misc/admiralcomm/index.htm

Adroddiadau Llys y Goron

www.hmcourts-service.gov.uk/publications/annual_reports/crown/index.htm

Adroddiadau Llysoedd Sirol

www.hmcourts-service.gov.uk/publications/annual_reports/county/index.htm

Adroddiadau Llysoedd Teulu

www.hmcourts-service.gov.uk/cms/11041.htm

Adroddiadau Llysoedd Ynadon

www.hmcourts-service.gov.uk/publications/annual_reports/magistrates/index.htm

Cyngor y Barnwyr

www.judiciary.gov.uk/about_judiciary/representation_and_support/judges_council.htm

Bwrdd Astudiaethau Barnwrol

www.jsboard.co.uk/aboutus/annualreports.htm

Swyddfa Cwynion Barnwrol

www.judicialcomplaints.gov.uk/publications/publications.htm

Ombwdsmon Apwyntiadau ac Ymddygiad Barnwrol

www.judicialombudsman.gov.uk/docs/annualreportfinal.pdf

Comisiwn Apwyntiadau Barnwrol

www.judicialappointments.gov.uk/docs/JAC_AR2006_07.pdf

Pwyllgor Rheol Gweithdrefn Sifil

www.dca.gov.uk/procedurerules/civilpr/061115.htm

Pwyllgor Rheol Gweithdrefn Teulu

www.dca.gov.uk/procedurerules/familypr_annualrpt06.htm

Atodiad 2

Aelodau o'r Bwrdd Gweithredol Barnwrol

Arglwydd Phillips o Worth Matravers, Arglwydd Brif Ustus Cymru a Lloegr
(Cadeirydd)

Syr Anthony Clarke, Meistr y Rholiau

Syr Igor Judge, Llywydd Adran Mainc y Frenhines a Phennaeth Cyfiawnder Troseddol

Syr Mark Potter, Llywydd yr Adran Teulu

Syr Andrew Morritt, Yr Arglwydd Ganghellor Ustus May, Is-Lywydd Adran Mainc
y Frenhines

Arglwydd Ustus Leveson, Uwch Farnwr Gweinyddol

Steve Humphreys, Cyfarwyddwr Dros Dro y Swyddfa Farnwrol

Aelodau o Gyngor y Barnwyr

Arglwydd Phillips o Worth Matravers, Arglwydd Brif Ustus Cymru a Lloegr
(Cadeirydd)

Barwnes Hale o Richmond, Arglwydd Ustus Leveson, Uwch Farnwr Gweinyddol

Arglwydd Ustus Waller

Arglwydd Ustus Scott Baker

Arglwydd Ustus Thomas

Meistr Ustus Andrew Smith (tan 31/12/06)

Meistr Ustus Simon

Meistr Ustus Wilkie (o 1/1/07)

Meistr Ustus Warren

Meistr Ustus Bennett

Meistr Ustus Butterfield

Ei Anrhydedd y Barnwr Christopher Tetlow (tan 31/12/06)

Ei Anrhydedd y Barnwr Shaun Lyons CBE (o 1/1/07)

Ei Anrhydedd y Barnwr Michael Harris (tan 31/3/07)

Ei Anrhydedd y Barnwr Keith Cutler

Uwch Farnwr Sirol (Ynad) Tim Workman CBE

Barnwr Sirol Terence John (tan 31/3/07)

Barnwr Sirol Michael Tennant (o 1/4/07)

Barnwr Sirol Michael Walker CBE

Uwch Feistr Robert Turner (tan 31/10/07)

Prif Feistr y Siawnsri, Jonathan Winegarten (o 1/11/07)

Syr Stephen Oliver, Llywydd y Tribiwnlys Cyllid a Threth (o 1/4/07)

Barnwr Penodol Mewnfudiad Paul Shaerf, Llywydd Cyngor y Barnwyr Mewnfudiad

Peter Hildebrand, Barnwr Cyflogaeth Rhanbarthol

Cindy Barnett JP, Cadeirydd Cymdeithas yr Ynadon

Atodiad 3

Swyddi Arweinyddiaeth Barnwrol

Penaethiaid Adrannau

Arglwydd Brif Ustus Cymru a Lloegr	Y Gwir Anrhydeddus Arglwydd Phillips o Worth Matravers
Meistr y Rholiau a Phennaeth Cyfiawnder Sifil	Y Gwir Anrhydeddus Syr Anthony Clarke
Llywydd Adran Mainc y Frenhines a Phennaeth Cyfiawnder Troseddol	Y Gwir Anrhydeddus Syr Igor Judge
Llywydd yr Adran Teulu a Phennaeth Cyfiawnder Teuluol	Y Gwir Anrhydeddus Syr Mark Potter
Canghellor yr Uchel Lys	Y Gwir Anrhydeddus Syr Andrew Morritt CVO

Uwch Swyddi Arweinyddiaeth Eraill

Dirprwy Bennaeth Cyfiawnder Sifil	Arglwydd Ustus Dyson (tan 31/12/06) Arglwydd Ustus Moore-Bick (o 1/1/07)
Is-Lywydd, Llys Apêl (Sifil)	Arglwydd Ustus Brooke (tan 30/9/06) Arglwydd Ustus Waller (o 1/10/07)
Is-Lywydd, Llys Apêl (Troseddol)	Arglwydd Ustus Rose (tan 23/4/06) Arglwydd Ustus Latham (o 24/4/06)
Uwch Farnwr Gweinyddol	Arglwydd Ustus Thomas (tan 31/12/2006) Arglwydd Ustus Leveson
Barnwr sy'n gyfrifol am y Llys Gweinyddol	Meistr Ustus Andrew Collins
Barnwr sy'n gyfrifol am y Llys Technoleg ac Adeiladu Meistr Ustus Jackson (tan 31/8/07) Meistr Ustus Ramsey (o 1/9/07)	
Barnwr sy'n gyfrifol am y Llys Masnachol	Meistr Ustus Aikens (tan 31/5/06) Meistr Ustus David Steel (o 1/6/06)

Barnwyr Gweinyddol

Cylchdaith Canolbarth Lloegr	Meistr Ustus Gibbs Meistr Ustus Treacy
------------------------------	---

Cylchdaith Gogledd Lloegr	Meistr Ustus McCombe Meistr Ustus David Clarke
---------------------------	---

Cylchdaith Gogledd Ddwyrain Lloegr	Meistr Ustus Simon Meistr Ustus Andrew Smith (tan 31/12/2006) Meistr Ustus Wilkie (o 01/01/2007)
------------------------------------	---

Cylchdaith De Ddwyrain Lloegr	Meistres Ustus Rafferty (tan 31/12/2006) Meistr Ustus Gross Meistr Ustus Calvert-Smith Meistr Ustus Bean (o 01/01/2007) Meistr Ustus Cooke (o 01/01/2007)
-------------------------------	---

Cylchdaith Cymru	Meistr Ustus Roderick Evans Meistr Ustus Davis
------------------	---

Cylchdaith Gorllewin Lloegr	Meistr Ustus Owen Meistr Ustus Royce
-----------------------------	---

Barnwyr Cyswllt yr Adran Teulu

Cylchdaith Canolbarth Lloegr	Meistr Ustus Kirkwood (tan 24/04/2006) Meistr Ustus McFarlane (o 25/04/2006)
------------------------------	---

Cylchdaith Gogledd Lloegr	Meistr Ustus Ryder
---------------------------	--------------------

Cylchdaith Gogledd Ddwyrain Lloegr	Meistr Ustus Bodey
------------------------------------	--------------------

Cylchdaith De Ddwyrain Lloegr	Meistr Ustus Munby (tan 31/03/2007) Meistr Ustus Hedley (o 01/04/2007) Meistres Ustus Macur Meistres Ustus Pauffley
-------------------------------	--

Cylchdaith Cymru	Meistr Ustus Hedley (tan 31/03/2007) Meistr Ustus Wood (o 01/04/2007)
------------------	--

Cylchdaith Gorllewin Lloegr	Meistr Ustus Coleridge
-----------------------------	------------------------

Barnwyr Goruchwyliol y Siawnsri

Cylchdaith De Ddwyrain	Lloegr Canghellor yr Uchel Lys
------------------------	--------------------------------

Cylchdeithiau Gogledd Ddwyrain a Gogledd Lloegr (hefyd Is-Ganghellor y Breiniarllaeth)	Meistr Ustus Patten
--	---------------------

Cylchdeithiau Canolbarth Lloegr,
Cymru a Gorllewin Lloegr

Meistr Ustus Lewison

Swyddi Arweinyddiaeth Tribiwnlysoedd

Uwch Lywydd y Tribiwnlysoedd

Arglwydd Ustus Carnwath

Llywydd y Tribiwnlys Apêl Cyflogaeth

Meistr Ustus Elias

Cadeirydd y Comisiwn Apêl Arbennig
Mewn fudiad

Meistr Ustus Mitting

Llywydd y Tribiwnlys Lloches a
Mewn fudiad

Meistr Ustus Hodge

Llywydd y Tribiwnlys Apêl Cystadleuaeth

Meistr Ustus Barling

Swyddi barnwrol blaenllaw eraill

Barnwr sy'n gyfrifol am Gysylltiadau
Rhyngwladol

Arglwyddes Ustus Arden

Cadeirydd y Bwrdd Astudiaethau
Barnwrol (JSB)

Arglwydd Ustus Keene (tan 31/7/07)
Arglwydd Ustus Maurice Kay (o 1/8/07)

Barnwr sy'n gyfrifol am Ewrop

Arglwydd Ustus Thomas

Barnwr Enwebedig – Disgyblaeth
Barnwrol (Llysoedd)

Arglwydd Ustus Maurice Kay
(tan 30/7/07)
Arglwydd Ustus Scott Baker (o 31/7/07)

Barnwr Enwebedig – Disgyblaeth
Barnwrol (Tribiwnlysoedd)

Arglwydd Ustus Wilson (o 31/7/07)

Comisiynydd Apwyntiadau Barnwrol

Syr Robin Auld (tan 30/9/07)
Arglwyddes Ustus Hallett
Arglwydd Ustus Toulson (o 1/10/07)
Meistr Ustus Goldring

Cadeirydd Comisiwn y Gyfraith

Arglwydd Ustus Toulson (tan 31/07/06)
Meistr Ustus Etherton (o 1/8/06)

Barnwr sy'n gyfrifol am Les Barnwrol

Meistr Ustus Forbes

Is-Gadeirydd, Y Bwrdd Parôl

Meistr Ustus Butterfield

Barnwr sy'n gyfrifol am rhestrau'r
rheithgor a'r rhai nad ydynt yn reithgor

Dirprwy Gadeirydd, Comisiwn Ffin Lloegr Meistr Ustus Sullivan	Meistr Ustus Eady
Cadeirydd y Pwyllgor Teulu, JSB	Meistres Ustus Black
Cadeirydd y Pwyllgor Troseddol, JSB	Meistr Ustus Pitchford
Cadeirydd y Pwyllgor Sifil, JSB	Meistr Ustus Owen
Cadeirydd Pwyllgor y Tribiwnlysoedd, JSB	Meistr Ustus Langstaff
Cadeirydd y Pwyllgor Ynadol, JSB	Meistres Ustus Dobbs
Cadeirydd y Pwyllgor Ymgynghorol ar Driniaeth Gyfartal, JSB	Meistres Ustus Cox
Barnwr sy'n gyfrifol am TG, Moderneiddio ac Ystadau	Meistr Ustus Stanley Burnton
Barnwr Enwebedig – Disgyblaeth Barnwrol	Meistr Ustus Mitting
Barnwr Enwebedig – Disgyblaeth Barnwrol (Ynadon)	Meistr Ustus Pitchers
Aelod, Y Pwyllgor Parôl	Meistr Ustus Pitchers Meistr Ustus MacKay
Barnwr sy'n gyfrifol am Gysylltiadau Seneddol	Meistr Ustus Beatson
Barnwr Cyswllt ar gyfer Amrywiaeth	Meistres Ustus Dobbs
Barnwyr Preswyl	
Llys y Goron Aylesbury	Ei Anrhydedd y Barnwr Christopher Tyrer
Llys Cyfunol Basildon	Ei Anrhydedd y Barnwr Philip Clegg (tan 31/12/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Christopher Mitchell
Llys y Goron Birmingham	Ei Anrhydedd y Barnwr John Saunders (tan 17/04/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Frank Chapman
Llys y Goron Blackfriars	Ei Anrhydedd y Barnwr Aidan Marron QC Canolfan

Llys Cyfunol Bolton	Ei Anrhydedd y Barnwr William Morris
Llys y Goron Bournemouth a Chanolfan Llys Cyfunol Dorchester a Weymouth	Ei Anrhydedd y Barnwr John Beashel DL (tan 31/8/06) Ei Anrhydedd y Barnwr Samuel Wiggs
Canolfan Llys Cyfunol Bradford	Ei Anrhydedd y Barnwr Stephen Gullick
Llys y Goron Bryste	Ei Anrhydedd y Barnwr Thomas Crowther QC
Llys y Goron Caergrawnt	Ei Anrhydedd y Barnwr Jonathan Haworth (tan 27/11/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Gareth Hawkesworth
Canolfan Llys Cyfunol Caergaint	Ei Anrhydedd y Barnwr Anthony Webb
Llys y Goron Caerdydd a Llys y Goron Casnewydd	Ei Anrhydedd y Barnwr John Griffith Williams (tan 10/01/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Nicholas Cooke QC
Canolfan Llys Cyfunol Caerliwelydd	Ei Anrhydedd y Barnwr Paul Batty QC
Y Llys Troseddol Canolog	Ei Anrhydedd y Barnwr Peter Beaumont QC
Llys y Goron Chelmsford	Ei Anrhydedd y Barnwr Christopher Ball QC
Llys y Goron Caer	Ei Anrhydedd y Barnwr David Hale (tan 30/5/06) Ei Anrhydedd y Barnwr David Elgan Edwards DL
Canolfan Llys Cyfunol Chichester	Ei Anrhydedd y Barnwr Anthony Thorpe
Llys y Goron Coventry a Llys y Goron Warwick	Ei Anrhydedd y Barnwr Richard Cole DL (tan 31/1/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Christopher Hodson
Llys y Goron Croydon	Ei Anrhydedd y Barnwr Warwick McKinnon
Canolfan Llys Cyfunol Derby	Ei Anrhydedd y Barnwr John Wait
Llys y Goron Doncaster	Ei Anrhydedd y Barnwr Jacqueline Davies
Llys y Goron Durham	Ei Anrhydedd y Barnwr Richard Lowden

Canolfan Llys Cyfunol Exeter	Ei Anrhydedd y Barnwr Graham Cottle
Llys y Goron Caerloyw	Ei Anrhydedd y Barnwr James Tabor (tan 13/4/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Martin Picton
Llys y Goron Grimsby	Ei Anrhydedd y Barnwr John Reddihough
Llys y Goron Guildford	Ei Anrhydedd y Barnwr John Crocker (tan 30/11/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Christopher Critchlow
Llys y Goron Harrow	Ei Anrhydedd y Barnwr Alan Greenwood
Llys y Goron Canol Llundain	Ei Anrhydedd y Barnwr Roger Chapple
Llys y Goron Ipswich	Ei Anrhydedd y Barnwr John Devaux (tan 31/07/06) Ei Anrhydedd y Barnwr Neil McKittrick
Llys y Goron Isleworth	Ei Anrhydedd y Barnwr Richard McGregor-Johnson
Canolfan Llys Cyfunol Kingston-upon-Hull	Ei Anrhydedd y Barnwr Michael Mettyear
Llys y Goron Kingston	Ei Anrhydedd y Barnwr Charles Tilling
Canolfan Llys Cyfunol Leeds	Ei Anrhydedd y Barnwr Norman Jones QC (tan 17/06/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Peter Collier QC
Llys y Goron Caerlŷr	Ei Anrhydedd y Barnwr Michael Pert QC
Llys Cyfunol Lewes	Ei Anrhydedd y Barnwr Richard Brown DL
Llys y Goron Lincoln	Ei Anrhydedd y Barnwr Michael Heath
Canolfan Llys Cyfunol Lerpwl	Ei Anrhydedd y Barnwr Henry Globe QC
Llys y Goron Luton	Ei Anrhydedd y Barnwr John Bevan QC
Sgwâr y Goron Manceinion	Ei Anrhydedd y Barnwr David Maddison
Minshull Street Manceinion	Ei Anrhydedd y Barnwr Peter Lakin
Canolfan Llys Cyfunol Maidstone	Ei Anrhydedd y Barnwr Andrew Patience QC

Canolfan Llys Cyfunol Merthyr Tudful	Ei Anrhydedd y Barnwr John Curran
Llys y Goron Yr Wyddgrug	Ei Anrhydedd y Barnwr John Rogers QC
Canolfan Llys Cyfunol Newcastle-upon-Tyne	Ei Anrhydedd y Barnwr David Hodson
Llys Cyfunol Northampton	Ei Anrhydedd y Barnwr Charles Wide QC
Canolfan Llys Cyfunol Norwich	Ei Anrhydedd y Barnwr Peter Jacobs
Llys y Goron Nottingham	Ei Anrhydedd y Barnwr Michael Stokes QC
Canolfan Llys Cyfunol Rhydychen	Ei Anrhydedd y Barnwr Julian Hall
Llys y Goron Peterborough	Ei Anrhydedd y Barnwr Nicholas Coleman
Llys Cyfunol Plymouth	Ei Anrhydedd y Barnwr Francis Gilbert QC
Canolfan Llys Cyfunol Portsmouth a Llys y Goron Newport (Ynys Wyth)	Ei Anrhydedd y Barnwr Richard Price
Llys y Goron Preston a Llys y Goron Burnley	Ei Anrhydedd y Barnwr Anthony Russell QC
Llys y Goron Reading	Ei Anrhydedd y Barnwr Zoe Smith QC
Llys y Goron Reading	Ei Anrhydedd y Barnwr Christopher Critchlow
Llys y Goron St. Albans	Ei Anrhydedd y Barnwr Michael Baker QC
Llys y Goron a Sirol Salisbury	Ei Anrhydedd y Barnwr Keith Cutler
Canolfan Llys Cyfunol Sheffield	Ei Anrhydedd y Barnwr Alan Goldsack QC
Llys y Goron Amwythig	Ei Anrhydedd y Barnwr Robin Onions
Llys y Goron Snaresbrook	Ei Anrhydedd y Barnwr David Radford
Canolfan Llys Cyfunol Southampton	Ei Anrhydedd y Barnwr Antony Hope
Llys y Goron Southwark	Ei Anrhydedd y Barnwr Geoffrey Rivlin QC
Canolfan Llys Cyfunol Stafford	Ei Anrhydedd y Barnwr Russell Tonking
Canolfan Llys Cyfunol Stoke on Trent	

Llys y Goron Abertawe Ei Anrhydedd y Barnwr John Diehl QC	Ei Anrhydedd y Barnwr Granville Styler (tan 31/10/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Paul Glenn
Llys Cyfunol Swindon	Ei Anrhydedd y Barnwr John McNaught (tan 31/07/06) Ei Anrhydedd y Barnwr Douglas Field
Llys y Goron Taunton	Ei Anrhydedd y Barnwr Anthony Jones
Canolfan Llys Cyfunol Teesside	Ei Anrhydedd y Barnwr Peter Fox QC
Canolfan Llys Cyfunol Truro	Ei Anrhydedd y Barnwr Jeffrey Rucker (tan 31/12/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Christopher Elwen
Llys Cyfunol Caer-wynt	Ei Anrhydedd y Barnwr Michael Brodrick
Canolfan Llys Cyfunol Wolverhampton	Ei Anrhydedd y Barnwr John Warner
Llys y Goron Wood Green	Ei Anrhydedd y Barnwr Shaun Lyons
Llys y Goron Woolwich	Ei Anrhydedd y Barnwr Shirley Anwyl QC (tan 30/7/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Charles Byers
Llys Cyfunol Caerwrangon	Ei Anrhydedd y Barnwr Alistair McCreath
Llys y Goron Efrog	Ei Anrhydedd y Barnwr Paul Hoffman (tan 31/10/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Stephen Ashurst

Barnwyr Teulu Penodedig

Llysoedd Teulu Birmingham	Ei Anrhydedd y Barnwr Donald Hamilton
Llysoedd Sirol Blackburn a Lancaster	Ei Anrhydedd y Barnwr David Gee (tan 1/04/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Barbara Watson
Llys Sirol Bournemouth	Ei Anrhydedd y Barnwr Richard Bond
Canolfan Deulu Llys Sirol Brighton	Ei Anrhydedd y Barnwr Stephen Lloyd (tan 30/06/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Suzanne Coates
Llys Sirol Bryste	Ei Anrhydedd y Barnwr Susan Darwall Smith DL

Llysoedd Sirol Caernarfon a'r Rhyl	Ei Anrhydedd y Barnwr Michael Farmer QC
Llysoedd Sirol Caergrawnt a Peterborough	Ei Anrhydedd y Barnwr Isobel Plumstead
Canolfannau Teulu Caerdydd a Phontypridd	Ei Anrhydedd y Barnwr Crispin Masterman
Canolfan Llys Cyfunol Caerliwelydd	Ei Anrhydedd y Barnwr Barbara Forrester
Llys Sirol Chelmsford	Ei Anrhydedd y Barnwr Godfrey Gypps
Llysoedd Sirol Caer a Warrington	Ei Anrhydedd y Barnwr Kevin Barnett
Canolfan Llys Cyfunol Coventry	Ei Anrhydedd y Barnwr John Fletcher (tan 30/9/06) Ei Anrhydedd y Barnwr Clifford Bellamy
Canolfan Llys Cyfunol Derby	Ei Anrhydedd y Barnwr James Orrell
Llysoedd Sirol Exeter a Plymouth	Ei Anrhydedd y Barnwr David Tyzack QC
Llys Sirol Guildford	Ei Anrhydedd y Barnwr Stuart Sleeman
Llys Sirol Ipswich	Ei Anrhydedd y Barnwr Caroline Ludlow
Canolfan Llys Cyfunol Kingston-upon-Hull	Ei Anrhydedd y Barnwr Thomas Cracknell (tan 04/04/07) Ei Anrhydedd y Barnwr John Dowse
Canolfan Llys Cyfunol Leeds	Ei Anrhydedd y Barnwr Peter Hunt
Llys Sirol Caerlŷr	Ei Anrhydedd y Barnwr David Brunning
Llys Sirol Lincoln	Ei Anrhydedd y Barnwr Richard Jenkins (tan 31/08/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Heather Swindells QC
Llys Sifil a Theulu Lerpwl	Ei Anrhydedd y Barnwr Margaret De Haas QC
Llundain	Ei Anrhydedd y Barnwr Valerie Pearlman (tan 10/04/07) Ei Anrhydedd y Barnwr John Altman
Llys Sirol Luton	Ei Anrhydedd y Barnwr John Farnworth
Llys Sirol Manceinion	Ei Anrhydedd y Barnwr Iain Hamilton
Llysoedd Sirol Medway a Chaergaint	Ei Anrhydedd y Barnwr Donald Cryan

Llysoedd Sirol Milton Keynes a Rhydychen	Ei Anrhydedd y Barnwr John Altman (tan 10/06/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Antony Hughes
Llysoedd Sirol Newcastle-upon-Tyne a Sunderland	Ei Anrhydedd y Barnwr Judith Moir
Llys Sirol Casnewydd	Ei Anrhydedd y Barnwr Mark Furness
Canolfan Llys Cyfunol Northampton	Ei Anrhydedd y Barnwr Stephen Waine
Llys Sirol Norwich	Ei Anrhydedd y Barnwr Philip Curl (tan 30/06/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Jeremy Richards
Llys Sirol Nottingham	Ei Anrhydedd y Barnwr Joan Butler QC
Canolfan Llys Cyfunol Peterborough	Ei Anrhydedd y Barnwr Peter de Mille (tan 31/3/07)
Canolfan Llys Cyfunol Portsmouth	Ei Anrhydedd y Barnwr Linda Davies
Llys Sirol Reading	Ei Anrhydedd y Barnwr Charles Elly
Llys Sirol y Rhyl	Ei Anrhydedd y Barnwr David Davies (tan 15/06/07)
Canolfan Llys Cyfunol Sheffield	Ei Anrhydedd y Barnwr Trevor Barber
Canolfan Llys Cyfunol Stoke-on-Trent	Ei Anrhydedd y Barnwr Granville Styler (tan 28/02/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Ross Duggan
Llys Sirol Sunderland	Ei Anrhydedd y Barnwr Maurice Carr (tan 9/5/06)
Canolfan Cyfiawnder Sifil Abertawe	Ei Anrhydedd y Barnwr Isabel Parry
Canolfan Llys Cyfunol Swindon	Ei Anrhydedd y Barnwr John McNaught (tan 17/11/06) Ei Anrhydedd y Barnwr Charles Wade
Llys Sirol Taunton	Ei Anrhydedd y Barnwr Stephen O'Malley DL
Canolfan Llys Cyfunol Teesside	Ei Anrhydedd y Barnwr David Bryant (tan 01/11/07) Ei Anrhydedd y Barnwr Michael Taylor

Canolfan Llys Cyfunol Truro	Ei Anrhydedd y Barnwr Nicholas Vincent
-----------------------------	--

Llys Sirol Warrington	Ei Anrhydedd y Barnwr Philip Hughes (tan 31/03/07)
-----------------------	---

Llys Sirol Watford	Ei Anrhydedd y Barnwr Leon Viljoen (tan 9/7/06) Ei Anrhydedd y Barnwr Peter Wright
--------------------	--

Llysoedd Sirol Wolverhampton a Telford	Ei Anrhydedd y Barnwr Helen Hughes
--	------------------------------------

Llys Cyfunol Caerwrangon	Ei Anrhydedd y Barnwr Richard Rundell
--------------------------	---------------------------------------

Llys Sirol Efrog	Ei Anrhydedd y Barnwr Graham Cliffe
------------------	-------------------------------------

Barnwyr Sifil Penodedig

Canolfan Gyfiawnder Sifil Birmingham	Ei Anrhydedd y Barnwr Alistair MacDuff QC
--------------------------------------	---

Llys Cyfunol Bradford	Ei Anrhydedd y Barnwr Simon Hawkesworth QC
-----------------------	---

Llys Sirol Brighton	Ei Anrhydedd y Barnwr Richard Simpkins
---------------------	--

Llys Sirol Bryste	Ei Anrhydedd y Barnwr Rupert Bursell QC
-------------------	---

Llys Sirol Caergrawnt	Ei Anrhydedd y Barnwr Patrick O'Brien
-----------------------	---------------------------------------

Canolfan Llys Cyfunol Caergaint	Ei Anrhydedd y Barnwr David Mitchell (tan 16/11/07)
---------------------------------	--

Canolfan Gyfiawnder Sifil Caerdydd	Ei Anrhydedd y Barnwr Gary Hickenbottom
------------------------------------	---

Llys Cyfunol Chelmsford	Ei Anrhydedd y Barnwr Peter Dedman
-------------------------	------------------------------------

Canolfan Gyfiawnder Sifil Caer	Ei Anrhydedd y Barnwr Derek Halbert
--------------------------------	-------------------------------------

Canolfan Llys Cyfunol Coventry	Ei Anrhydedd y Barnwr Stephen Oliver-Jones QC
--------------------------------	--

Llys Cyfunol Exeter	Ei Anrhydedd y Barnwr Jeremy Griggs
---------------------	-------------------------------------

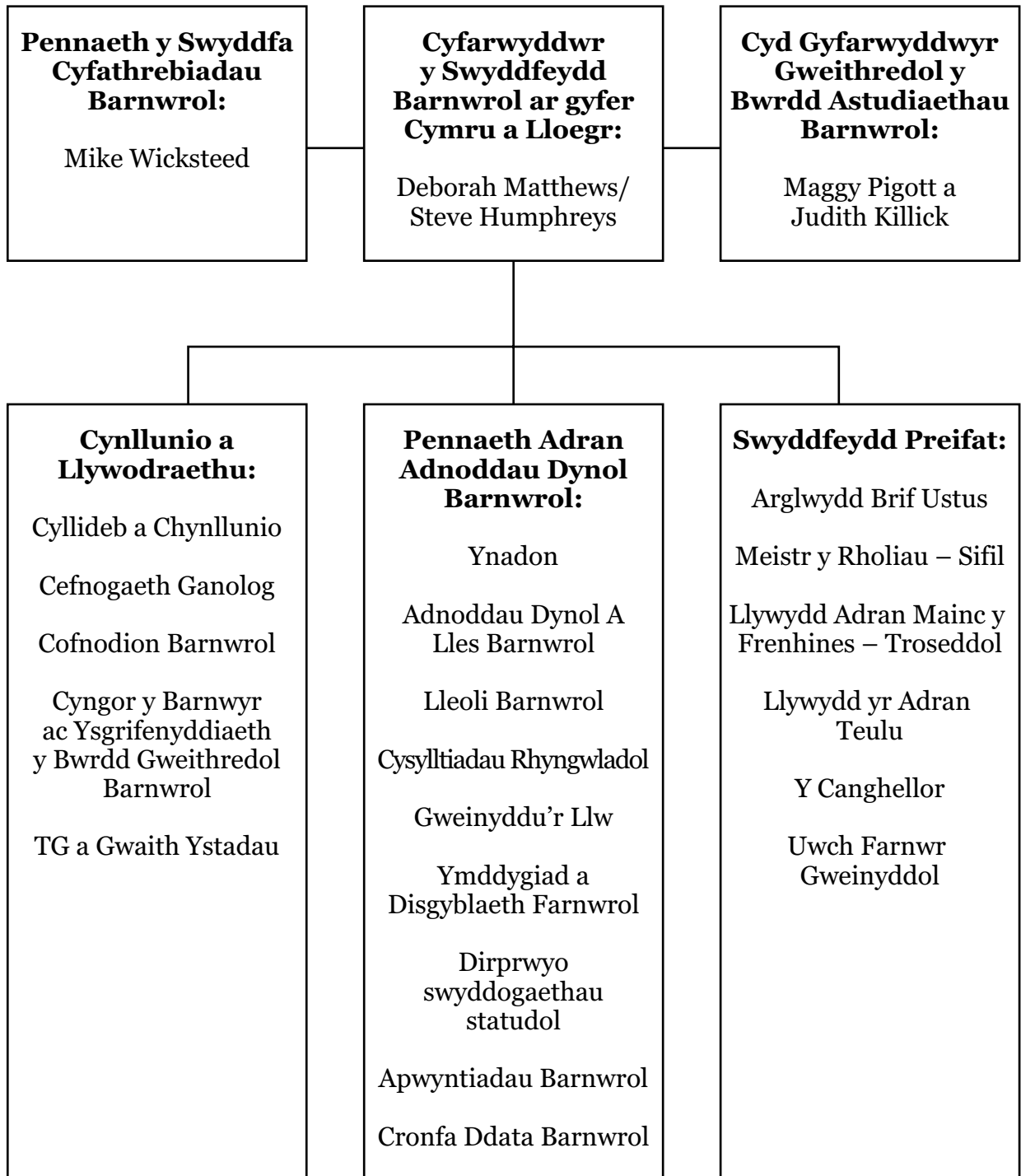
Llys Sirol Guildford	Ei Anrhydedd y Barnwr Robert Reid QC
----------------------	--------------------------------------

Canolfan Llys Cyfunol Kingston-upon-Hull	Ei Anrhydedd y Barnwr Roger Thorn QC
--	--------------------------------------

Llys Cyfunol Leeds	Ei Anrhydedd y Barnwr Simon Grenfell
--------------------	--------------------------------------

Llys Sifil a Theulu Lerpwl	Ei Anrhydedd y Barnwr Stephen Stewart QC
Llundain	Ei Anrhydedd y Barnwr Paul Collins (tan 16/11/07) Ei Anrhydedd y Barnwr David Mitchell
Llys Sirol Luton	Ei Anrhydedd y Barnwr John Farnworth
Canolfan Gyfiawnder Sifil Manceinion	Ei Anrhydedd y Barnwr Richard Holman
Canolfan Gyfiawnder Sifil Manceinion	Ei Anrhydedd y Barnwr Christopher Tetlow
Canolfan Llys Cyfunol Newcastle-upon-Tyne	Ei Anrhydedd y Barnwr Christopher Walton
Canolfan Brawf Northampton a Chaerlŷr	Ei Anrhydedd y Barnwr Alison Hampton
Canolfan Llys Cyfunol Norwich	Ei Anrhydedd y Barnwr Alasdair Darroch
Llysoedd Sirol Nottingham a Derby	Ei Anrhydedd y Barnwr Richard Inglis
Llys Cyfunol Rhydychen	Ei Anrhydedd y Barnwr Charles Harris QC
Llys Cyfunol Preston	Ei Anrhydedd y Barnwr John Appleton
Llys Cyfunol Sheffield	Ei Anrhydedd y Barnwr John Bullimore
Llys Sirol Southend	Ei Anrhydedd y Barnwr Michael Yelton Ei Anrhydedd y Barnwr Peter Dedman
Llys Cyfunol Stafford	Ei Anrhydedd y Barnwr John Rubery
Canolfan Llys Cyfunol Teesside	Ei Anrhydedd y Barnwr Michael Taylor
Canolfan Llys Cyfunol Caer-wynt	Ei Anrhydedd y Barnwr Ian Hughes QC
Llys Cyfunol Caerwrangon	Ei Anrhydedd y Barnwr Andrew Geddes
Cyfarwyddwr Astudiaethau, JSB	Ei Anrhydedd y Barnwr Victor Hall (tan 31/12/06) Ei Anrhydedd y Barnwr John Phillips CBE (o 1/1/07)

Atodiad 4



Atodiad 5

Mai-06	Pwyllgor Cyfansoddiad Tŷ'rŷ Arglwyddi (HoL): Y trefniadau cyfansoddiadol newydd	Arglwydd Brif Ustus (LCJ)
Mai-06	Pwyllgor Dethol ar Faterion Cyfansoddiadol (CASC) Tŷ'r Cyffredin (HoC): Cyflawnder Teuluol	Llywydd yr Adran Deulu (PFD), Munby J, DJ Crichton
Meh-06	C ydbwyllgor y Mesur Drafft Gwasanaethau Cyfreithiol (HoL/HoC)	(MR) LCJ a Meistr y Rholiau
Gor-06	CASC (HoC): y Comisiwn Apwyntiadau Barnwrol	Auld LJ
Hyd-06	CASC a'r Pwyllgorau Dethol Materion Cartref (HoC): Ymchwiliad ar y Cyd ar y Ddeddf Hawliau Dynol	Maurice Kay LJ
Ion-07	CASC (HoC): Ymholiad i Arolwg Carter	MR, PFD a Thomas LJ
Chwe-07	C ydbwyllgor ar Hawliau Dynol (HoL/HoC): Triniaeth o Geiswyr Lloches	Hodge J - Llywydd y Tribiwnlys Lloches a Mewnfudiad
Chwe-07	Pwyllgor Dethol Materion Cartref (HoC): Ymholiad i Gyfiawnder a Materion Cartref ar lefel UE: Gwarant Arestio Ewropeaidd	Uwch DJ Workman
Chwe-07	Pwyllgor Cyfansoddiad (HoL): Ymholiad Byr i berthynas Weithredol/Farnwrol Llywydd	Adran Mainc y Frenhines (PQBD)
Mai-07	Pwyllgor Cyfansoddiad (HoL): Sesiwn dystiolaeth ar y Weinyddiaeth Gyfiawnder	PQBD a Thomas LJ
Mai-07	CASC (HoC): Sesiwn dystiolaeth ar y Weinyddiaeth Gyfiawnder	LCJ a Thomas LJ
Mai-07	Is-bwyllgor y Gyfraith a Sefydliadau Pwyllgor yr UE (HoL): Ymholiad i'r Gorchymyn Goruchwyllo Ewropeaidd	Uwch DJ Workman

Meh-07	CASC (HoC): Ymholiad ar Tuag at Ddedfrydu Effeithiol	Ei Anrhydedd y Barnwr Hall a Chymdeithas yr Ynadon
Gor-07	CASC (HoC): Ymholiad ar Tuag at Ddedfrydu Effeithiol	LCJ a PQBD
Hyd-07	Pwyllgor Mesur Cyhoeddus Cyfiawnder Troseddol a Mewnfudiad	Cymdeithas yr Ynadon
Hyd-07	CASC (HoC): Ymholiad i Ganllawiau Dedfrydu ymholiad y Cyngor ar ymosodiad	Cymdeithas yr Ynadon
Rhag-07	Pwyllgor Cyfansoddiad (HoL): ymateb y farnwriaeth i adroddiad ar gysylltiadau rhwng yr adran weithredol, y farnwriaeth a Senedd	LCJ a Thomas LJ
Ion-08	Pwyllgor y Mesur Gofal Iechyd a Chymdeithasol	Smith LJ
Ion-08	Pwyllgor Cyfiawnder (HoC): Argymhellion Arglwydd Carter ar fframwaith ddedfrydu strwythuredig a chomisiwn dedfrydu	PQBD
Ion-08	Pwyllgor Materion Cartref (HoC): Ymholiad ar Drais Teuluol	Wall LJ a DJ Mornington



information & publishing solutions

Published by TSO (The Stationery Office) and available from:

Online

www.tsoshop.co.uk

Mail, Telephone Fax & E-Mail

TSO

PO Box 29, Norwich, NR3 1GN

Telephone orders/General enquiries 0870 600 5522

Order through the Parliamentary Hotline Lo-Call 0845 7 023474

Fax orders: 0870 600 5533

E-mail: customer.services@tso.co.uk

Textphone: 0870 240 3701

TSO Shops

16 Arthur Street, Belfast BT1 4GD

028 9023 8451 Fax 028 9023 5401

71 Lothian Road, Edinburgh EH3 9AZ

0870 606 5566 Fax 0870 606 5588

The Parliamentary Bookshop

12 Bridge Street, Parliament Square,

London SW1A 2JX

TSO@Blackwell and other Accredited Agents

ISBN 978-0-10-295342-8



9 780102 953428